

BİR SAĞLIK SEVDALISI

Prof. Dr. Nevzat Eren'den
İleriye Kalanlar

Ankara Tabip Odası

BİR SAĞLIK SEVDALISI

Prof. Dr. Nevzat Eren'den İleriye Kalanlar

Ankara Tabip Odası
2010

Kapak ve Sayfa Tasarım : Ercan GENCER
Yayına Hazırlayan: Serdar KOÇ
ANKARA 2010

İÇİNDEKİLER

NEVZAT EREN'E SUNU	5
HALK SAĞLIKÇILARA SON SÖZLERİ	7
KISA YAŞAM ÖYKÜSÜ.....	9
BABAM.....	10
BABAM NEVZAT EREN	11
BİR SAĞLIK SAVAŞÇISI.....	13
YAŞAMINDAN KESİTLER	25
CERİDE-İ TERCÜMANI-I HAKİKAT	44
GAZETE KESİKLERİ.....	48
1983 YAYIN LİSTESİ	55
ÖDÜL VE PLAKETLER.....	66
TEHDİT MEKTUPLARI.....	67
ÖZGÜNYAZILARI.....	69
CONSTITUTİO.....	71
HALK GÜCÜNÜN BİLİNCİNE VARACAKTIR	75
DÜŞÜNCE SUÇU VE İNSAN ONURU	80
DÜŞÜNCEYESAYGI.....	83
İNSAN VE YURTTAŞ OLMAK	86
BİR BÜYÜK TÜRKÜ YİTİRDİK	89
DEVLETİ YIKMA GİRİŞİMİ	90
ÜNİVERSİTELERİ AÇTIK (I).....	94
ÜNİVERSİTELERİ AÇTIK (II).....	98
YÖK'ÜN YOK ETMEK İSTEDİĞİ	102
ARABESKİ SEVMEK.....	105
KÖPEKVEİNSAN.....	108
CHARLESDARWİN.....	110
EVREN İNSAN AKLI İLE AÇIKLANABİLİR	112
14 MART 1979 KUTLAMA TÖRENİNİ AÇIŞ KONUŞMASI	115
14 MART ÜSTÜNE	119
TAM SÜRE ÇALIŞMA YASASI VE UYGULANMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER.....	121
NEDEN TAM SÜRE ÇALIŞMA YASASI?	124
TAM SÜRE ÇALIŞMA	130
POLİTİKA VE SAĞLIK	133
GÜNÜMÜZDEN 2000 YILINA HERKES İÇİN SAĞLIK	136
SAYIN YARGIÇ.....	141

NEVZAT EREN'E SUNU

Milliyet Gazetesi'nin 10 Nisan 1977 günkü bir haber başlığı şöyle; Ankara Tabipler Odası seçimlerini "ilerici grup" kazandı. Haberin yeri ve kaynağı, ANKARA, ANKA olarak belirtildikten sonra devam ediyor; Ankara Tabipler Odası Genel Kurul toplantısı dn Makine Mühendisleri Odası'nda yapılmış, seçimi "İlerici Hekimler" grubu kazanmıştır. Seçimi, ilerici grubun kazanması üzerine sağ grubu oluşturanlar kavga çıkarmak istemiş, ancak bu girişim nlenmiştir. Oda başkanlığına Doç. Nevzat Eren getirilmiştir. Yönetim Kurulu'na ise şu üyeler seçilmiştir: İbrahim Yüksekkaya, Yakup Hindistan, Ramazan Yavuz, zen Arat, Haluk zbay ve Ulusoy Koyrak.

1979 yılı seçimlerinde yine Nevzat Eren ve arkadaşlarının listesi Ankara Tabip Odası yönetimindedir. Araya 12 Eylül darbesinin de girmesiyle, Nevzat Eren'in Ankara Tabip Odası başkanlığı 1984 yılına kadar devam eder.

28 şubat 1984 Salı tarihli Cumhuriyet, Hürriyet ve benzeri günlük gazetelerde, Tabipler Birliği Genel Kurul seçimleri haber olur. Göreve getirilen yeni Merkez Konseyi yeleri şunlardır: Prof. Dr. Nusret Fişek, Prof. Dr. Atalay Yrkoğlu, Doç. Dr. Nevzat Eren, Doç. Dr. Haluk zbay, Doç. Dr. Oktay Kural, Diş Hekimi Doç Dr. Hüsnü uhadar. 1977'yi izleyen on yıl boyunca Nevzat Eren'in çeşitli konulardaki demeçlerini ve konuşmalarını içeren pek çok gazete haberine rastlarız. Cumhuriyet Gazetesinin 2. sayfasındaki Olaylar ve Görüşler başlıklı bölümünde sayısız makalesi yayınlanmıştır. Bu sayfanın adeta müdavimi gibidir.

Mesleğe yeni başlayan her sağlık ocağı tabibi gibi benim de en önemli başvuru kaynağımdı Nevzat Eren'in "Sağlık Ocağı Yönetimi" adlı kitabı. Her hekim en azından bu yüzden gıyaben tanır Nevzat Eren'i ve kadir kıymetin bilir, minnetle anar. Onu yakından tanıyıp da sevmemek mümkün değildir. Bulunduğu ortamlarda hep bir sohbet ve dayanışma odağıdır, güven kaynağıdır. Bilge ve babacan kimliği, hoşgörü ve tevazu ile gülümser bize.

Sevgili eşi Sayın Gönül Hatay Eren'in özverili çabaları ve emeği olmasa bu arşiv olmazdı. Onun ağrısı üzerine bu çalışmaya katıldım. Sevgili arkadaşlarım Dilek Aslan ve şevkat Bahar zvarış, Nevzat Eren'den kalan yazıların okunmasında bana yardımcı oldular. Kitaplarına ve yayınlanmış yazılarına girmemiş olanları belirlemek gerekiyordu. Bu yazıların yitip gitmesine gönlümüz razı olmadı. Kayıt altına alınmasını vefa borcu bildik.

Nevzat Eren arşivinde neler yoktu ki. İlk gençlik yıllarından başlayarak çeşitli konularda tuttuğu notlar, mektuplar, defterler, okul yıllıklarındaki yazılar, fotoğraflar, aldığı diplomalar, katılım belgeleri, teşekkür plketleri, yazışmalar, Tabip Odası yöneticiliği

yıllarındaki gazete kupürleri, konuşma metinleri, hakkında açılan davalar, savunmalar, mahkeme kararları, tehdit mektupları, gazetelerde yayınlanan makalelerin kesikleri, özgeçmiş ve yayın listeleri, ölümünden sonra hakkında yazılanlar, pek çok kişisel belge ve benzerleri...

Arşivin hepsini yayınlamak en azından şimdilik çok zordu. Elinizdeki kitabı, yayınlanmamış yazılarıyla sınırlamak zorunda kaldık. Bu yazılarında, hekimlik ve insanlık değerleri açısından hayata bakışını bulacaksınız.

Bir sağlık sevdalısı Nevzat Eren'den ileriye kalan...
Mütemadiyen etrafını aydınlatan mahcup bir mum gibi...

Nevzat Eren'in ayrıntılı yayın listesini bir başka çalışmaya bıraktık. Burada kendisinin kaleme aldığı 1983 ve 1987 tarihli listeleri tarihi belge olması sebebiyle kitaba aldık. Bu çalışmayı yürüttüğüm birkaç ay boyunca, Nevzat ağabeyin hayatında gezindiğimi hissettim. Benim için keyifli bir yolculuktu, bir o kadar da hüznü...

Kitabın tüm eksikleri bize aittir. Acemiliğimize sayın...Son olarak, yazım işini üstlenen genç asistan arkadaşımız Ercan Gencer'i de anmak isterim. Gönlünü gönlümüze katan herkese teşekkürler.

“Zamana karşı ömrün hazan mevsiminde
Bahar dalları gibi gövere gövere...
Hangi sohbetler cemindesin şimdi hoca
Aşk yedeğine alıp ta alkol cengini...”

Serdar Koç

HALK SAĞLIKÇILARA SON SÖZLERİ

Ekim 1999

Sevgili genç meslektaşlarım,

Malatya'da düzenlenen "Halk Sağlığı" toplantısına (sağlık nedeni ile) katılmadığımı, büyük üzüntü içinde; bilgilerinize sunuyorum, beni hoş görmeyi diliyorum. Oysa size aktarmam gereken görüşlerim var. Kanıma göre, günümüzde halk sağlıkçılarının temel ilkeleri "insan hakları" dır. Böyle olmak zorundadır. Bunun çok basit bir nedeni, temeli vardır:

"Sağlıklı olmayan bireyler ve toplumlar diğer haklarını da kullanamazlar"

Bu gerçekten yola çıkılarak "sağlıklı doğup, sağlıklı bir ortamda, sağlık içinde yaşamak en temel hak olarak algılanmalıdır". Böyle de olmaktadır. Temel amaç bu olunca, gündeme, zorunlu olarak değişik konular girmektedir. Bunlar ülkemiz açısından şöyle özetlenebilir:

•Ülkemizde Anayasa'nın tanımladığı "Sosyal Devlet" kurulup işletilmedikçe insan haklarından, bu arada sağlık hakkından söz edilemez,

•Sağlık hizmeti özel girişime açık olmakla birlikte, temelde bir "kamu hizmetidir". Bu hizmetlere kamunun katkısı kesinlikle artırılmalıdır. Başka bir söyleyişle devlet sağlık hizmetlerine daha çok kaynak ayırmalıdır. Bu gerçeği 200 yıl önce John Peter Frank "Devletlerin en büyük zenginliği halklarıdır" diyerek dile getirmiştir. Oysa halk sağlığı öğretim üyelerinin önemli bir bölümü "Herkes kendi evinin önünü süpürmeli", "her şeyi devlet yapamaz, halk sorunlarını kendisi çözümlmelidir", "herkesin hekimini seçme hakkı vardır" yolundaki temelsiz ve inançsız görüşlerden yanadır. Bu yaklaşıma verilmesi gereken yanıt:

"Bizi başarıya götürecek olan sosyal devleti törpülemek değil, halka inancımız ve meslek aşkımız" biçiminde olmalıdır. Ayrıca, yukarıda görüşlerinin çok kısa bir özeti verilen öğretim üyeleri Halk Sağlığı Anabilim Dalları yöneticileri ya da bu bölümlerin çalışanlarıdır. Bunlara sormak gerekir, eğer en büyük zenginliklerinin, halkın, sağlık sorunlarını çözemiyor, bu görevi kabul etmiyorlarsa, bu devlet adı verilen aygıt neye yaramaktadır?

Gerçek halk sağlıkçıları, öğretim üyelerinin çok önemli bir bölümünden umutlarını kesmelidirler.

"Halk Sağlıkçılığı bilgidenden çok inanca dayalıdır." Nitekim Fişek Hoca'nın da en büyük destekçileri genç asistanlar ve özellikle Tabip Odalarında örgütlenmiş, adlarının başında "Doktor" sıfatından başka sıfatları olmayan genç insanlardır.

Bu satırların yazarı, bu durumun tanığıdır ve durum bu gün de böyledir. Genç halk sağlıkçıları bu gerçeği umut kırıcı bulmamalıdır. Burada, kapsamının genişliği nedeni ile değinemeyeceğim gerçekler özenle incelendiğinde şu gerçek, yadsınamaz biçimde ortaya çıkmaktadır.

"Halk Sağlığının zaferi kesindir ve yakındır". Ben Nevzat EREN, 38 yıllık meslek yaşamımın çok önemli bölümünü halk sağlığında çalışarak geçirmiş bir öğretim üyesi olarak, aşağıdaki görüşlerimi bilgilerinize sunuyorum:

Yeni Dr. Fişekler sizin aranızdan çıkacaktır. Bu kesindir. Çünkü sizin Dr. Fişek adında bir önderiniz, yol göstericiniz var. Onun böyle bir şansı yoktu.

Kavgadan kaçmak ve umutsuzluğa düşmek gibi lüksünüz yoktur. Kavgayı yitirseniz uzmanlığınız neye yarayacaktır? Bunu düşünün ve aklınızda tutun, unutmayın ki halk sağlığı bir inanç işidir. Uzmanlığımızın gizleri yoktur. Başarınız (varsa) meslek aşkınızın ürünüdür.

Size saygılar sunarım.

KISA YAŞAM ÖYKÜSÜ

Prof.Dr. Nevzat Eren, (d. Gaziantep, 18 Temmuz 1937) - (ö. 13 Mart 2000) Türk Doktor. Türk tıp tarihine adını bırakmış ender bilim adamlarındandır.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra (1961) Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Halk Sağlığı İhtisası yapmıştır. 1970 yılında ihtisasını bitiren Dr.Eren, 1974 yılında doçent, 1992 yılında profesör olarak, değişik dönemlerde Sağlık Bakanlığı bünyesinde çeşitli görevler yapmış, Erzurum'da Sıtma Savaş Başkanı ve Sağlık Müdürü olarak çalışmıştır.

1977'den 1984'e kadar Ankara Tabip Odası Başkanlığı, 1984'ten 1988'e kadar Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi ve Yüksek Onur Kurulu üyeliği görevlerinde bulunmuş olan Eren, Sağlık yönetimi, sağlık politikaları, tıp tarihi, sağlık sosyolojisi konularında 20'nin üzerinde kitabı, 100'ü aşkın bilimsel yayını bulunmaktadır. 1996 yılında Türk Tabipleri Birliği Nusret Fişek Hizmet ödülünü almıştır.

Türk Tabipleri Birliği, Doktor Nevzat Eren'i, "Her hekimin başı sıkıştığında elinin altında bulduğu, bu nedenle minnettar kaldığı ve belki de hiç görmeden sevdiği 'Sağlık Yönetimi' kitabının yazarı ve tıbbın da sevimli bir tarihi olabileceğini kanıtlayan Nevzat Abi" olarak anmaktadır. Tıp öğrencilerine eşit koşullarda eşit söz hakkı tanıyarak bir demokrasi okulu yaratmış olan Nevzat Eren, zaman zaman Cumhuriyet gazetesine köşe yazıları da yazmaktaydı.

BABAM

Kelimeler vardır
Yaşanmışlığı ölçüde
Değer ve ağırlık kazanır
Sevgi gibi, ölüm gibi

Şimdi sevgin daha bir kıymetli
Ölüm bir o kadar ağır
Ve bir kelime sıcacık...

Şimdi ben
"Oğlum ..." Dedikçe ağlarım.

Alpagut EREN 13.03.2000

BABAM NEVZAT EREN

Babam.

Sigara dumanlı bir oda
Daktilosu, kül tablası,
Selpak mendilleri,
Çizgili indeks kartları.
Bir kaç kursun kalem, bir kaç disket.
Bir yığın masanın yanında
Basılmış kitapları,
Daha büyük bir yığın
Henüz düşüncemde...

Geceleri defalarca okunmuş
Kitapları raflarda hala bekliyor onu.
Elleri tütün,
Yanakları limon kolonyası, kokan
Babam.

Gerektiğinde sevecen, gerektiğinde onurlu
İdeallerinde savaşçı, içinde huzurlu Babam.
Pasif-agresifdi Babam.
Bir tek Gandhi var hatırlatan onu.

Devamlı destekledi
Halkını koruyanı.
Hep saygı gösterdi
O'nu köstekleyene.

Hiç öpmedi bükemediği eli,
Sırtını dönmedi kaybedene.
Yılmadı yersiz haksız yenilgilerden.
Kültürü, akli ve yeteneğiyle savaştı
Zayıf, korkak ve kandırıcı olanla.

Bir kendi vardı kendine küskün,
Değerini bir türlü anlayamayan,
Kendini kollamayan,
Yaşamımı halkına adayıp
Sağlığına hiç yatırım yapmayan.

Maddi değerlerde yoktu gözü
İnsanda, sevgide idi özü.
Babam.
İki yıl oldu sen bizi bırakalı.
13 Mart yaklaşıyor,
Biliyorum seni anacak yığınlar.
Oysa ben her gün seninleyim,
Hissediyor, görüyorsun biliyorum.

Gizem Eren-Baig,
7 Mart 2002, Washington D.C

BİR SAĞLIK SAVAŞÇISI

Yarın beklenmedik bir hızla bugün oluyor. Onun için bu günü güzel kullanmak istiyorum. Kim olduğumuz yaşadıklarımızla anlaşılır. Yaşadıklarımız bizi güçlü kılar ve insan gücü düşüncede yatar. Nevzat Eren bir düşün adamıydı. Geçmişi geri getiremezsin ama yaşatırsın. Bu nedenle yaşadıklarımızı kalıcı kılmalı diyordu. Nevzat, içedönük duygusal bir insandı. Sonsuz sevgisini herkesle paylaşmak isterdi. Üniversitede çalışmalarını engellenmişti. Dersleri elinden alınmış, profesörlüğü Hacettepe Üniversite Senatosu tarafından ret edilmişti beş kez. Gereğeleri mantıksızdı, “yetersiz”, elle tutulur bir gerçek bulamadıkları tek nokta buydu. Yetersiz. Otuz yakın kitabı ve gazetelerde, dergilerde çıkan sağlıkla ilgili makaleleriyle, aldığı ödül ve teşekkürlerle yetersizdi... En son rapor yazma işini Dişçilik Fakültesi Dekanı Aytekin Bilge Bey’e vermişlerdi. Odasına uğrayıp konuşmak istediğimi söyledim. Çok kibar karşıladı. “Nevzat hakkında rapor yazmanızı istenmiş. Nevzat’ın dişçilikten anladığı kadar siz de Halk Sağlığından anlarsınız lütfen tarafsız olun.” dedim. Olamadı, uzun bir zaman sonra yolda karşılaştık, bırakmadılar dedi. Bu arada Danıştay’a açtığımız dava on yıl sürdü.

Evet, Nevzat neden on yıl süren mahkeme sonucu Profesör oldu.

Toplumun yozlaşmış bir parçası olan Hacettepe Üniversite Senatosundaki geri ve karanlık, çağ dışı kafalar tarafından Komünist diye suçlanıyordu. İlericiydi, çağdaştı. Gerçekleri görüyordu. Öğrencilerine düşünmeyi öğretiyordu. Para kazanmayı değil. İnsanlara aptallıklarını gösterirsen şiddete başvururlar. Üretken olamayan, düşünemeyen aydınlıktan korkan yarasalar, bu düşün adamı karşısında şiddete başvurmuşlar, yıpratmaya çalışmışlardı.

13 Mart 2000 yılı akşamı Nevzat’ı kaybettik. Karaciğerinde tümör vardı. Sık sık kanama geçiriyordu. Amerika da bulunan arkadaşı Prof.Dr. Münici Kalayoğlu’nu aradım. Raporlarını istedi, gönderildi ama geç kalınmıştı. Zaten daha önce Amerika’da bulunan kızımın ve benim ısrarlarıma rağmen gitmeyi reddetmiş “Ölürsem ülkemde ölürüm” demişti. Toplum Hekimliği bir tören düzenledi. Sayın Prof. Dr. Münevver Bertan konuşmamı istedi. Salon, Nevzatın sevdiği türkülerini söyleyen Ruhi Su’nun sesiyle daha da hüznüydü. Zor bir konuşmaydı...

Anımsadığım kadarı ile kırk beş yılı içeren arkadaşlık ve evlilik yaşamımızı üç ayırdım.

Lise yıllarımız

Antakya Lisesi 9B sınıfındayım. Evimizin üst kısmında Lisesi olmayan ilçelerden gelen öğrencilerin kaldığı Pansiyon diye adlandırılan yatılı öğrenci yurdu var. Nevzat bu yurttta kalıyor ve 9C sınıfında dikkat çekmeyen bir öğrenci. Edebiyat öğretmenimiz derse bir öğrenci getirdi. “Arkadaşınız, yazdığı kompozisyonu sizlere okuyacak eleştirin“ dedi. Zayıf, kara kuru, ciddi tavırlı bu öğrenciyi ilk defa görüyordum. Kompozisyonunu okudu. O kadar güzeldi ki eleştiremedik. Nefessiz dinledik.-Arkadaşımızı kutladık. O yıl uzaktan selamlaşarak geçti. Lise ikide 10B Sınıfında beraberdik. Sınıf başkanı (mümessil) seçilmişti. Çalışkandı. Ciddi görünümünün yanında çok esprili ve sevecendi. Çabuk kaynaştık. Öğretmenlerimiz takıldıkları yerleri Nevzat’a sorardı. Çok okuyordu, Felsefe kitaplarıyla dolaşıyordu. Bir gün Fizik dersinde Yıldız Huner’le oturduğumuz sıranın arkasına oturan Nevzat, öyle komik şeyler anlatıyordu ki ciddi ve çok sert olan öğretmenimiz Nasire Çizer Nevzat’a “aptal oğlum kızları neden güldürüyorsun“ diye azarladı bizim de sınıftan atılmamıza neden oldu. Çok kızmıştık ama kırıcı bir davranışta bulunmadık. Matematik dersim zayıftı. Matematik sınavından önce Nevzat’a senin arkandaki sıraya oturayım yan dönersin sana bakar bir iki soruyu yaparım dedim. “Otur, adam gibi çalış“ diye yanıt verdi. Evlendikten sonra bir olay karşısında “hani sen bana kopya vermemiştin ya onun öcünü alıyorum“ diye takılırdım. Nevzat yolda bulduğu bir yüzüğü sınıftaki kızların parmağına takıp “nişanlandık“ diye şaka yapıyordu. Bana böyle şaka yapmadı. Evlendikten sonra yadı aklıma geldi sordum. “Sana gerçeğini takacaktım onun için“ dedi. Sınıfça yaptığı esprilerden zevk alırdık. Onun en büyük zevki ise benimle uğraşmaktı. Herkesin içinde annemi çok beğendiğini babamı öldürüp annemi alacağını söyler yanıtlarını beklerdi. Yolumuz aynı olduğundan birlikte gidip geliyorduk okula. Çok sevdiğim Sami Ergül (Kara Sami) arkadaşım da bize katılıyordu. Bu iki çok okuyan arkadaşlarımın arasında geri kalmamak için okumamı artırmıştım. Yol boyunca tartışıyorduk. Kitap okumayı sevdirmişlerdi. Nevzat’ın ceketinin sol tarafı yırtıktı. Kitaplarını o yırtık yere bastırır başı önde yürürdü.

Antakya da hiçbir yerde bulunmayan güzellikteki mor dağlarının arasından eksik olmayan esinti ve rutubetli soğuk insanın içine işler. Nevzat bu kış soğuklarını paltosuz geçirirdi. Antakya Toros dağlarının uzantısı olan Silpiyus dağına sırtını dayamış yeşillik bir yer. Ortasından adına yakışmayan sakinlikte ve ters yönde akan Asi nehri geçmektedir. Tüm uygarlıkları barındırmış olan tarihi bir şehir. İlk Okul öğretmeni olan babam İshak Refet Acaralp Hatay’ın alınışında yedek subay olarak Hatay’a giren subaylardan biri, çok beğendiği için Hatay alındıktan sonra atanmasını istemiş. Antakya’nın ilçesi Reyhanlı’ya atanmış. Sonra Kırkhan’a oradan da Antakya’ya verdiler. İlkokul’a orada başladım, uzun yıllar kaldık. Kardeşim Ömer Ateş Antakya da doğdu 1945 aramızda sekiz yaş vardı onu çok seviyor ve ikinci annelik yapıyordum. Ne yazık ki onu genç yaşta kaybettim. (11 Nisan 1992) Hayatımın en acılı günlerinden birini daha yaşadım. “Herkesin gönlü Hatay’da anlamında adımı, Gönül Hatay olarak adlandırmış babam. Annem Şeref çalışmıyordu. Gürcü güzeli zarif, aydın hoşgörülü, kültürlü bir kadındı. Öğretmen aylığının yetersizliği nedeniyle ben de Nevzat gibi yoksuldum, ama başımı sokacak bir evim anlayışlı annem babam vardı. Hareketli bir kızdım. Birlikte gidiş gelişlerimizde her sabah sıramda buldu-

ğum aşk mektuplarını Nevzat'a okuyordum. Sessizce dinler yorum yapmazdı. Kız arkadaşım gibi görüyordum onu. Yalnız onu değil tüm erkek arkadaşlarımı öyle görüyordum. Erkek gibi yetiştirilmiştim. Ağaç tepelerinde, elinde sapanla dolaşan, mahalledeki erkek arkadaşlarıyla bilye oynayan bir kızdım. Çok az kız arkadaşım vardı. Nevzatla, sıkıntılarımızı, aşklarımızı anlatıyor, okuduğumuz romanları tartışıyorduk yol boyunca. Lise üç de sınıflarımız ayrıldı. O fen sınıfına gitti ama yol arkadaşlığımız devam ediyordu. Nevzat okulu birincilikle bitirdi. Tarih dersinden kaldığım için üniversiteye gidememenin üzüntüsü ile çok hastalandım. Ankara'ya teyzeme gönderdiler. Az kaldım. Dönüşümde Fevzi Çakmak İlk Okulunda öğretmen vekilliği yaptım. Antakya Akiş Fabrikasında muhasebe kısmında çalıştım. Biraz para biriktirdim (1955 – 1956). Nevzat, nereden bulmuşsa Akiş Fabrikası adresime Mevlana'nın Mesnevisini göndermişti. Adres yazmadığı için nerede olduğunu ve ne yaptığımı, nerede okuduğunu bilmiyordum.

Üniversite yaşamımız

Biriktirdiğim parayla Ankara'ya teyzeme geldim. Tıp fakültesini çok istiyordum. Mezuniyet derecem iyi idi. O yıl tıp fakültesine sınav kondu. Kazanamadım. Hukuk ve Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi'nin Rus Dili Bölümüne kayıt oldum. Bir ay devam ettim. Hukuk Fakültesinden ve Rus Dilinden vazgeçip Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde karar kıldım. Refik enişte ve Hürriyet Teyzemin evi Abidinpaşa'da idi. Ben yaşlarda bir kızları Nadide Alpaslan vardı. O evde kalmaktan hoşlanıyordum. Teyzem çok yardımcı oluyordu. Her gün Dikimevi'ne kadar yürüyor Trolleybüs (Tepesinde elektrikli tellere bağlı iki uzun tutacağı olan otobüs) ile Sıhhiye'de inip D.T.C. Fakültesine gidiyordum. Bir gün kalabalık otobüse binmek için çabalarırken birinin belimden tutup beni çekmesine sinirlenerek döndüm. Nevzat'tı. Otobüsten indim. “Burada ne arıyorsun?” diye sordu. D.T.C.F.'de olduğumu söyledim. “Aptal üniversite'ye geleceğine evde oturup koca bekleydin ya...” dedi. Sinirli bir şekilde “gene saçmalıyorsun” diye bağırdım. “Tamam, kızma” dedi. Tıp Fakültesinde okuduğunu anlattı, okula gidiş saatimi sordu. Her sabah karşılaşmaya başladık. Bir gün sinemaya davet etti. Büyük Sinemaya gittik. Müzikal eğlenceli bir filmi güle oynaya sinemadan çıktık. Cebeci istasyonunda oturduk. Arkadaşlık teklif etti. “Zaten arkadaşız, biz kardeşiz. Seni kız arkadaşım gibi görüyor ve seviyorum bunu bozma” dedim. Yumruğunu masaya vurdu. “Biz kardeş değiliz” dedi. Kabul etmedim, darıldı. Sabahları karşılaşıyoruz ama yolunu değiştirip karşı kaldırıma geçiyor. Üzülüyorum. Beğendiğim, değer verdiğim birini üzmüştüm. Aradan uzun bir süre geçti. Ankara da lapa lapa kar yağıyor. Türkoloji bölümünün penceresinden dışarıyı izlerken, yoksulluğumun verdiği sıkıntıları düşünüyordum ki biri omzuma dokundu döndüm. Nevzat, elime bir defter tutuşturdu bir şey söylemeden döndü gitti. Koştu, “Bu nedir?” diye sordum. Yanıtlamadan koşarak merdivenleri indi.

Defterin içeriği ağlamama neden olmuş ama duygularımı değiştirmemişti. Aradan bir yıl daha geçti. Şubattan sonra teyzemin evinden ayrılıp Dışkapı Kız Yurduna geçtim. Maddi sıkıntım vardı iş arıyordum. Dışkapıda Nevzatla karşılaştım. Dışkapı Erkek Yurdunda kaldığımı söyledi. Çok şaşırdım. Arkadaşlık teklifini yineledi. Gene darılttım. Annemin hastalığı nedeniyle Antakya'ya gittim. Yarıyıl annemle kaldım. Döndüğümde

Nevzat Tıp Fakültesi dördüncü sınıftaydı. Bir gün baba tarafından akrabam olan Elazığlı Yalçın Turanalp ile Üniversitede Fransızca derslerinde beraber oluyorduk. O Maliye Bakanlığında çalışıyordu. İş aradığımı bildiği için. Bir telaş ile okuldan beni alıp Maliye Bakanlığına götürdü Hazine Genel Sekreteri Ziya Müezzinoğlu'nun sekreteri olarak heyecanla ve korkuyla işe başladım (1959). Derslere devam etmem zorlaşmıştı geç saatlere kadar işteydim. Ziya Bey'e Üniversiteyi bitirmem gerektiğini bana yardımcı olmasını rica ettim. Çok anlayışlı davrandı Hazine Kütüphanesine atadı. Derslere gitmem için haftada dört saat izin verdi. Maliye Bakanlığı ikinci bir okul gibiydi. Değişik fakültelerde okuyan çalışan öğrenciler vardı. Hazine Genel Müdür Yardımcıları da derslere gitmeme yardımcı oluyorlardı. Toplantılarını kütüphanede yapıyorlar beni dışarı çıkarıyorlar ve aramıyorlardı. Sayın Erhan Bener romanlarının yanı sıra tezime de yardımcı oluyordu. Sayın Kemal Cantürk, Kemal Karal, Turan Işık, Erhan Işıl, Ahmet Tufangül, unutamadığım isimler. Maaşımı alıyorken annemin ilaçlarını gönderiyordum.

Bir gün kütüphanenin kapısı çalındı. İçeri uzun boylu biri girdi. İçeriye dolduran güneş nedeniyle seçemedim. Sonra "A...Petit diye bir çığlık attım. Lise sınıf arkadaşım ve çok sevdiğim Attila Asiltürk idi. (Lisede boyu kısa olduğu için hepimiz ona Petit diyorduk) Uzun zamandır görmemiştim. İstanbul Teknik Üniversitesini bitirip Ankara Kara Yolları Genel Müdürlüğüne atanmış beni görmeye gelmişti. Oturdu burada arkadaşlarımızdan kimlerin olduğunu sordu. Sevdiği arkadaşı Nevzat'ı görmek istediğini söyledi. Dış Kapı Yurdundan ayrılıp İzmir Yurdunda kalan Nevzatı görmeğe gittik. Sonra Birbirimizden hiç ayrılmadık. Çocuklarımızın TED kolejine götürülüp getirilmesini bile paylaştık. Genç yaşta onu kaybettik. Çok üzüldük (8 Şubat 1980).

Attila ile Nevzata gidişimizden sonra Nevzat Maliye Bakanlığı Kütüphanesine geldi. Çay söyledim. Bana dargın olan Nevzat'ın neden geldiğini merak ediyordum. Bir Ziraat Mühendisi ile nişanlıydım ve yaptığı hata nedeniyle yüzüğü çıkarmış ayrıldığımı bildiren mektup yazıyordum o sırada. "Kız, o yüzüğü niye çıkardın? Şimdi kızlar koca bulamıyor tak onu parmağına" dedi. "Sen karışma" dedim ve yüzüğü masanın gözüne attım. Saat beş olduğundan birlikte çıktık. Kapıda "yani şimdi boş musun?" dedi. "evet" yanıtını alınca "Cumartesi günü İzmir Yurdunda Çay var gelir misin" diye sordu. "gelirim" dedim. Mithat Paşa Caddesi üzerinde ağaçların arasında güzel bir villa İzmir Yurdu idi. Biraz bahçesinde oturduk sonra içeri girdik. 1960'lı yılların romantik parçaları çalılıyordu. Salonu mumlar aydınlatıyordu. Bir masaya oturduk. Arada bir dans ediyorduk. Masada Çantamdan çıkardığım kırık aynamda rujumu yenilerken "Bana bak, kız kısmı kırık ayna kullanmaz evde kalırsın" dedi. Benimle uğraşmamasını yineledim. Romantik müzik başlamıştı. Dansa kalktık. Kulağıma yavaşça eğilip "Evde kalacağımı hissettiğin zaman bizim eve gelir misin?" dedi. Çizgi film kahramanı gibi erimiş, yok olmuşum. Titriyordum "evet" dedim. Annem General Dr. Lütfü Vural'ın hastası idi. Askeri Gülhane hastanesinde yatıyordu. Annem Ankara da bulunduğu sırada nişanımız olsun istedik. Sevdiğimiz aile ve birkaç arkadaşımızın katılımı ile İzmir Yurdu'nun o romantik salonunda nişanlandık. Şimdi, İzmir Erkek Yurdu Mithat Paşa Cad. No:35'de Mustafa Necati Kültür Evi olarak kültüre hizmet etmektedir. Nevzat'ın kötü dikilmiş elbisesinin değişmesi gerekiyordu. Çalıştığım için Anafartalar Caddesinde bulunan Bakgör mağaza-

sından taksitle tüm kıyafetini aldık. Yakışıklı görünüyordu. Nevzat bursunu ben maaşımı alıyor balolar, çaylar, tiyatrolar, konserler, şiir geceleri, parklar özellikle Gençlik Parkı biz gençlerin ve tüm Ankaralıların rahat edeceği kafeleri ve eğlence yerleriyle gözde bir uğrak yeri idi. Kaliteli, güvenli bir yerdi. Dönme dolaba binerdik. Nevzat, çocukça şeyler yapmamdan hoşlanır bana her gidişimde balon alırdı. Havuzda kayığa biner o kürek çekerken kendimizi Venedik de gondolla geziyor hisseder hafif bir sesle aryalar söylerdim. Bir gece arkadaşlarla birlikte kafelerden birinde oturuyorduk Nevzat gündüzün sıcaklığına güvenip ceket almamış üşüdüğünü görünce hırkamın bir koluna o bir koluna ben girdik arkadaşların takılmalarına aldırış etmiyorduk. O günü ve Gençlik Parkını, arkadaşları hiç unutmadım. Bir de Dikmende tepede Moulin Rouge adında değirmene benzeyen göz alabildiğince uzanan bağları kucaklayan bir yer vardı. Oraya da saatte bir giden otobüse aldırmadan sıkça gider akşamlara kadar konuşur hayaller kurardık. Tanrım nede çok hayallerimiz ve konuşacak konularımız vardı. Durmadan geziyor, Ankara'nın ve nişanlı olmanın tadını çıkarıyorduk. Ama ayın yirmisinden sonra hep açtık. Soframız çok sadeydi peynir ekmek zeytin ve domatesti. Ziraat ve Veteriner Fakültesi bahçesinde bir çam ağacının altında iştahla yiyorduk yemeğimizi. Parasız kaldığımız zamanlarda iki teyzeme yemeğe gidiyorduk. Daha çok subaylıktan ayrılıp Merkez Bankasında çalışan oğlu ile oturan Nesime teyzeme gidiyorduk. Oğlu Turgut Ersöz Nevzat'ı çok seviyordu. Eşi Nezihe Ersöz Anafartalar Lisesinde Kimya öğretmeni idi. İki kızı ve bir oğlu vardı. Nevzat'ın sırtından inmiyorlardı onları ikimizde çok seviyorduk. Şimdi üçü de doktor. Dr. Dalsu ve eşi Dr. Enis Barış Washington'dalar, Dr. Nuş eşi Dr. İlhan Bebitoğlu Ankara'dalar, Dr. Sadık Ersöz eşi Dr. Gülfem Ankara'dalar. Nevzat doktor olmalarından çok mutlu olmuştu. Biz de mutluyduk ama devamlı tartışıyorduk. Tıp Fakültesi Yılığında arkadaşları bunu belirtmişlerdi. Madem beni seviyordu ve elde etmek için verdiği uğraşından sonra neden başkalarına yakınlık gösteriyordu, kıskanıyordum. O da benim çevremi kıskanıyordu ve tartışıyorduk sıkça. Politikayla da uğraşıyorduk. Bilinçli bir Üniversite geçliği vardı. DP'nin en görkemli zamanı. Amerika'ya satılmaya başlayan Türkiye'de öğrenci hareketleri de başlamıştı. Yalnız eğlence ortamıyla değil Ankara'nın siyasal ortamıyla da ilgiliydik. 555K olaylarında copla kovalananlar arasında el ele idik. Şimdiki Soysal Pasajın olduğu yerde Süreyya Lokantası ve sineması vardı. Copla kovalanırken lokantanın mutfak kapısından Sakarya Caddesine çıkarak kaçmıştık polislerden. İhtilal günü 27 Mayıs 1960 Hasan Mutlucan'ın gür sesiyle söylediği türkü ile uyandık. Kız Yurdu karışmış heyecan doruğa çıkmıştı. Sokağa çıkma yasağına karşın Nevzat, arkadaşı Dr. Fevzi Akçınar'la birlikte Dışkapı yurduna geldiler. Ağaçların altında oturup durum değerlendirmesinde bulunduk. Yol kenarında toplanıp askerleri alkışladık. Fikirleri yorumladık.

1961 de Nevzat Tıp Fakültesini bitirdi. Ailesini görmeğe İslâhiye'ye gitti. Mecburi hizmeti olduğu için görev yeri çekilişini ben yaptım. Hacıbektaş Hükümet Tabibi olarak işe başladı.

Evlilik

Şubat 1962’de Türkoloji’yi bitirdim ve Nisan ayında Antakya Lisesine atandım. Maliye Bakanlığında ayrıldım, öğretmenliğe başladım. Öğretmen olmayı istememiştim ama annemin yanında olmalıydım. Öğretmenliğe isteksizce başlamıştım ama mesleğe ve öğrencilerime karşı oluşan sevgim otuz sekiz yıl çalışmama neden oldu. Bu arada nikâh işlemlerimiz bitmişti. Nevzat’ın gelmesini bekliyordum. Eylül ayının on ikisine gün vermişlerdi. Düğün yapmak istemedik. Sade bir nikâh töreniyle evlendik. On kardeş olan Nevzat’ın bir erkek kardeşi Necdet ile annesi Şükriye Hanım nikâha katılabildiler. Annemi evlendikten dört ay sonra kaybettim. Bir aylık hamileydim 24 Eylül 1963 de oğlumuz Mehmet Alpagut doğdu. O, inanılmaz güçlü bir duygu nasıl anlatılır bilemem ama ikimiz de bu duygunun esiriydik. Evlendikten bir hafta sonra askere gitti. İzmir Yedek Subay Okulu bitince Antakya Seyyar Jandarmaya verildi. Antakya’nın kazası Kırkhan’a atandı. Onun gelip gitmesi zor olduğundan Kırkhandan ev bulduk. Her gün derslere gidip geliyordum. Nevzat, boş olan öğleden sonralarını değerlendirmek ve biraz ev eşyası alabilmek için muayenehane açtı. Evde oturacak sandalyemiz, yemek masamız yoktu. Sınır kasabası olan Bavuk’da Seyyar Jandarmada bulunan gene lise arkadaşımız olan Dr. Bahri nişanlısına yakın olmak için atamasını istemiş. Jandarma Kumandanı Nevzatla yer değiştirmiş ve atama emrini yazmış. Nevzat heyecanla eve gelip durumu anlattı. Antakya’dan dersten yeni gelmiştim ki geri döndüm. Jandarma Kumandanı’nın evine gittim. Ailecek yemektedirler. Çok anlayışlı saygın bir kişiydi Albay. Muayenehane açmanın yasak olduğunu gerekçe göstererek bu işlemin yapıldığını anlattı. İşini aksatmadığını, öğleden sonraları boş olduğundan muayenehane açtığını, oturacak sandalyemizin olmadığını söylediğimde Albay, “Kızım pek de güzelmişsin nereden buldun bu cıvılı, iki çıplak bir hamama yakışır.” dedi. Gülerek “Biz hamam bile bulamadık” dedim. Atamasını iptal etti. Nevzat, Kırkhan’da çok seviliyor, muayenehanesi dolup taşıyor ama kimseden para alamıyordu. Hatta pamuk çapasına gelen işçilerin ishal olan çocukları için eczaneden adına ilaç alıp veriyordu. Köylüleri anlıyordu içlerinden çıkmıştı. Üzülüyordu. Ona gelen hastaları, simsarların, kapısının önünden alıp başka doktorlara götürmelerine ses çıkarmıyordu. 30 Haziran 1964’de bir oğlumuz daha oldu. Sağlıklı doğdu ve o sevinçle Nevzat Kırkhan’a döndü. Kısa bir süre sonra çocuk nefes alamamaya başladı. İlgilenen yoktu. O sırada çok sevdiğimiz lise den sınıf arkadaşımız Eczacı Öner Miski geldi. Çok telaşlandı, eczacı olan eşi Gönül Miski ve hastane dışında çalışan iki çocuk doktoru ile geldiler. Nevzat’a haber verdiği için aynı anda o da yanında bir doktorla içeri girdi. Bu kadar çabuk gelişine şaşır-mıştım. Akşam çocuğumuzu kaybettik. Yıkılmıştım. O’nun yerini alacak bir kız istiyorum dedim. Acı içinde Kırkhan’a döndük.

Bir gece köy muhtarları geldiler. Nevzat’a “Mecburi Hizmet borcunu ödeyelim buradan gitme” dediler. İstemedi ve biz eczaneye borçlu olarak Erzurum’a gittik. 14 Eylül 1965 de kızım Şeref Gizem doğdu. Sosyalizasyon başlamıştı, hastanede doktor yoktu. Doğumu ebe ile birlikte gerçekleştirdi Nevzat. Heyecanla, isteğin oldu diyor, yerinde duramıyordu. Doğumlardan sonra her gece kız mı-oğlan mı? Olacak diye baktığı falı bırakmıştı. Erzurum Sıtma Bölge Başkanı olarak köy köy geziyordu. Karlı buzlu yollarda ve

ne olacağı belirsiz dağlarda dolaşırken pencerede sabahlardım. Sabaha karşı gelişlerinden birinde çok sinirliydi. Köyün birinde köylüyü ortada göremeyince sormuş. Köy odasındalar demişler. Oraya gittiğinde bakmış ki, Barış Gönüllüsü adıyla gelenlerden biri yarım Türkçesi ile eliyle işaret ederek, “Siz Kürtsünüz, Türk Kürt ayrıdır” gibi sözlerle ortalığı karıştırmakta. Valiye anlatacağımı söyledi ve ikinci günü Valiye gidip anlatmış. Vali ayağa kalkıp elini Nevzatın sırtına koyup “Evladım sen çok gençsin, biz yukarıdan emir alıyoruz, sesimizi çıkaramıyoruz bunlara” demiş. O zamanlar Süleyman Demirel Başbakanı. Bizse ileriye gören, gerçekleri dile getiren kişiler olarak komünist idik. Sosyalizasyon Nevzat’ın çok hoşuna gitti. Muayenehane hekimliğine karşı olan fikirlerini o kısa deneyiminden sonra yinelerken “Nihayet halkın ayağına doktor geliyor” diye destekliyor ve idealinin gerçekleşmesine seviniyordu. Sosyalizasyonun uygulanmasıyla Erzurum’a yeni mezun idealist genç doktorlar gelmeye başladı. Oturduğumuz evin alt katına taşınan yeni evli Filiz ve Özer Dolunay adlı o idealist çifti çok sevmiştik. Varto depreminde Çat kazasına gönderildiler. Çat’a giderken arabanın kaza yapması sonucu Filiz’i kaybettik. Sabaha kadar hastanede iyi haber bekledik. Çok üzüldük. İçlerinde biri vardı ki her tavrı ile etkileyici çalışkan, sevecen, tatlı bir kız. Erzurum’un Çat kazasının Sağlık Ocağına verilmişti. Çok çalışkan olması ile Nevzat’ın ve benim sevgimizi kazanmıştı. Gelecek de başarılı bir doktor olacağını düşünüyorduk ki oldu. Başkent Üniversitesinde Prof. Dr Ayşe Akın. Ankara’da da Nevzatla beraberdi. Etimesgut Hastanesinde, Nevzat’ın Ankara Çubuk da kurduğu Eğitim ve Araştırma Bölge hastanesinin Baş Hekimi olarak Nevzatla birlikte çalıştılar. Kadın Doğum ve Halk Sağlığı İhtisası yapan Ayşe Akın’la Hacettepe’de aynı koridorda odaları yan yana idi, gene beraberlerdi.

1967 yazı Ankara’ya geldik. Prof. Dr Nusret Fişek ile görüşmeğe gideceğini söyledi. Anlam veremediğim bir heyecan içindeydi. Meteoroloji tarafında, oğlu ve geliniyle oturan ikinci teyzemin evinde kalıyorduk. Akşamüstü aynı heyecanla geldi. “Nusret Bey beni Halk Sağlığı Kürsüsüne alacak” dedi. Bu saygın Tıp adamıyla tanıştıktan sonra heyecanını anladım ve hak verdim. 1968’de Toplum Hekimliğinde ihtisas’a başladı. Büyük bir özveriyle çalıştı. İş sorumluluğu her zamanki gibi ev sorumluluğunun üstündeydi. Nevzat’ın deyimiyle küçük işlerle ben; ev, çocuklar, araba tamiri alışveriş vb. gibi... Büyük işlerle Nevzat; devlet meseleleri, okumak, kitap yazmak, derslere girmek, sağlıklı ilgili makaleler yazmak gibi... Böylece iş paylaşımı yapmıştık. En çok koşturan bendim. Nevzat’ın askerlik yoklamasını bile yaptırıyordum. Bankaya gidip aylığını bile almıyordu. İkimizin aylığını alıp borçları gidermeye uğraşıyordum.

1972 de Aile Planlaması ile ilgili bir proje için Amerika’ya New Orleans’a ailecek gittik. Çocuklar orada okula gittiler. Bir buçuk yıl kaldık. Hala arkadaşlığımızın devam ettiği güzel bir çevremiz vardı. Family Health Foundation kuruluşunda çalışıyordu orda kalmasını önerdiler. “Ülkeme dönüp kariyer yapacağım” diye öneriyi kabul etmedi. Kalmak istememe karşın vatan aşkı ağır geldi. New Orleans çok güzel bir yer. Caz müziğinin çıkış yeri. Fransız etkisini her yerde görebilirsiniz. Paris gibi sokak ressamaları ve müzisyenleri, dans eden zencileri ile cıvıl cıvıl bir yer. Dostlarla sıklıkla pikniklere ve davetlere katılıyorduk. Nevzat balık tutmayı çok sevdiğinden hafta sonları göle balık tutmaya gidiyorduk. İngilizce bilmediğim halde anlaşıyordum. Orada ikimiz de Tulane

Üniversitesi kurslarına katılıyorduk. Nevzat Hacettepe de kısa bir dil kursuna katılmıştı ama konuşuyor ve yazıyordu. Ne kadar çalışkan olduğunu kısa sürede dil öğrenimi ile bir kez daha kanıtlamıştı. Bazen Fransızca ile karıştırıyordu. Lisede ve üniversitede Fransızca okumuştuk. Amerika da kısa bir tatili değerlendirmek için Florida ya gittik. Dönüşte yolu yarılamiştık ki mantolarımızı unuttuğumuzu fark ettik. Her kaldığımız otelde üzerinde adres ve telefonu bulunan kibrit alır anı olarak saklarım, bu çok işimize yaradı.

Nevzat, mola verdiğimiz bir yerde otele telefon etmek için gitti. Döndüğünde gülmekten zor anlattığı konuşması bizleri de çok güldürdü. Telefona çıkan hanıma “I oublie” diye söze başlamış kadın, kabaca “what” dedikten sonra, “sen İspanyol musun?” diye sormuş ve anlaşılamamış. Unutmanın İngilizcesini unuttum görüyor musun? Sorusunu yineleyip durdu. Sonra eve gelince aradık. Paltolarımız geldi. Çevresi bataklık olan New Orleans’ın nemli, sıcak sıkıcı bir havası olmasına karşın oraları çok sevdik. Tulane Üniversitesinin kampüsünde kaldık. Geniş çim sahası ve stadyumu ile çocukların rahat oynadıkları bir yerdi. Orada portakal renginde Chevrolet Nova marka araba aldık ve o arabayla bütün Amerika’yı dolaştık. Arabayı New York’da gemiye verdikten sonra bir hafta daha orada kaldık. Almanya’da Kolonya’da (Köln) on beş gün, Sesen’de yaşayan teyzemin oğlunun evinde üç dört gün gemiyi bekledik. Bremerhaven’e geldi araba. Aldık ve yola çıktık. Avrupa’yı dolaştık. Heyecanla kapı Kuleye yaklaşırken Türk Bayrağının uzaktan dalgalanmasını görmek ikimizi de ağlatmıştı. Arabayı kullanma sırası bendeydi, gözyaşlarımdan yolu göremediğimden kenara çektim, bir süre bekledik. Sonra Nevzat Türkiye’ye giriş yaptı. Vatan sevgisinin tüm sevgilerden üstün ve güçlü olduğunu bir kez daha duyumsadık.

1977 Tarihinde Ankara Tabip Odası başkanlığına seçildi. Askeri İdarenin Hükümetin başına gelmesiyle yedi yıl bu görevini sürdürdü. Orada birçok yenilikler yaptı. Öğrenci eğitimi, çocukları işkence gören ailelerle görüşüp sahiplenmesi, doktorların dinleneceği bir lokal açması vb. gibi sosyal etkinliklerde bulunması, toplumun sorunlarına olan duyarlılığı nedeniyle bazı odakların hedefi oldu. Tehdit mektupları alıyordu. Bir gece Sezenler sokakta bulunan Tabip Odasını bombaladılar. Kimse olmadığı için hasar küçüktü ama etkisi büyük olmuştu. Nevzat, ülkücü olduklarını yazan kişilerce tehdit mektupları alıyordu. Kendini insanlığa adayan Hipokrat yemini yapan bu meslek sahiplerinin yazdığı mektupları okuyunca ürperirsiniz.

Nevzat, Çubuk Araştırma Bölge Başkanlığı yaparken bir doktor hanımın halka dağıttığı tanıtım kâğıdını getirdi. Anımsadığım kadarıyla dokuz yaşından büyük erkeklerle bakamayacağını yazıyordu. Nevzat çok sinirlenmiş “İşte, insanlık adına yemin etmiş bu kişiye doktor denir mi? Şikâyet edeceğim diye bağıriyordu”. Şikâyet etti ama sonucunun ne olduğunu bilmiyorum. Yeri geldiğinde örnek olarak verdiğim bu olayda doktor hanımı her halde dokuz yaşından büyük erkeklerin onu heyecanlandığı düşüncemi hala savunuyorum.

Nevzat, demokrasiyi ve insan haklarını savunuyor, idam cezasına karşı çıktığı için yargılanıyordu. Oysa “Hekimlerin amacı kişiler arasında ayırım yapmadan herkesin haya-

tnını korumaktır. Yaşam daima kutsaldır”. T.T.B ve A.T.O. üyeleri bu nedenle yargıldılar. Sayın Prof. Dr. Nusret Fişek, Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu, Doç. Dr. Nevzat Eren, Doç. Dr. Haluk Özbay, Doç. Dr. Ragıp Çam, Dr. Hüsnü Çuhadar 1985 Tarihinde Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından yargıldılar.

Tabip Odası Başkanı olması nedeniyle sempozyumlara, açık oturumlara, kokteyllere çağrılıydık. Yanında olmamı ve konuşmalarını eleştirmemi isterdi. Ben de konuşmalarını, konusuna hâkimiyetini, akıl yürütmedeki ustalığını izlemekten zevk alır bu toplantılarda bulunmak isterdim.

Her zaman yanındaydım, ilgiliydim, her konuda destek olmaya çalışıyordum. Yanında olmadığım zamanlar üzüldür, bana “kızdın gene” diye sitem ederdi. Ankara’da Dünya Bankasında çalışan kızım Gizem, 1995’de Washington’a çağrılı olarak gitti ve orada işe başladı. Oğlum Alpagut Rusya’da mimar olarak bir Türk şirketinde çalışıyordu. Oğlum Rusya’da 1994’de Elena ile evlendi düğününe gidemedik. Çok üzüldük ama 1995’de kucaklarında Maksim Ekin ile döndüler. Bebeğe ad arıyorlardı gelinimize saygımızdan Rus ve Türk adı konulmasını istedik. İlk torun ve anlatılamaz bir coşku ve sevgi. Çok güzel bir bebektir. Gelinimiz de güzel zarif alımlı bir kız. Türkçe öğrenmesi için Tömer’e gidiyor biz evde uğraşıyorduk. Türkçeyi espri yapacak kadar öğrendi. Nevzat torunu ve gelini ile can bulmuş içkiyi azaltmıştı. İyi bir baba ve sevecen bir dede idi. 1997’de Anastasia Ezgi Hacettepe hastanesinde Dünyaya geldi. İkinci kez torun sevgisini tadıyorduk. Ev torunlar, gelin ve yedi sekiz kediyle kalabalık bir aile görünümündeydi. Hepsinin yeri ve sevgisi farklıydı. Nevzat’ın en çok sevdiği kedisi Pemboş idi. Beyaz Ankara kedisi olan Pemboş, Nevzat’ın çalışma odasında ve kucağında tüm yazılarına eşlik ederdi. Nevzat’ı kaybettikten sonra o odaya hiç girmedi. Boştı, Rusya’dan oğlumun getirdiği Pers cinsi İvan ve Burma cinsi Bellanoçe, Şinsila cinsi Şila ayrı kişilikleriyle bizleri mutlu ediyorlardı. Hepsini kaybettim.

31 Temmuz 1999’da kızımız Ş.Gizem ve Pakistanlı damadımız Omar Baig’in İstanbul’da Feriye Lokantasında düğün kokteyli dost ve akrabalarla kutladık. O gece Nevzat çok mutluymuş. Hasta olmasına karşın hiç oturmuyordu. Aradığımda ya dans ederken ya da masaların birinde sohbet ederken buluyordum. Pakistanlı olan damadımızın ailesi gelmişti. Onları hiç yalnız bırakmadı. Omar Baig kızımız Gizemle aynı yerde çalışıyordu. 8.Aralık 2005 de Gizem’in bir oğlu oldu, Omar Eren Baig, Washinton’a gittim, çok mutluymuş. Üçüncü torunum olmuştu ama Nevzat, bu sevimli kara oğlunu göremedi. Hastanede hep onu düşündüm. Bu mutluluğu tadamadı. Kızımda aynı şeyleri düşünmüş çok sevdiği babasının orada olmasını istediğini anlatıyordu durmadan.

1976 Tarihinde büyük sıkıntılarla Ankara Çankaya’da aldığımız ev bahçe katında olduğundan bahçe ile uğraşmak, çorak olan toprağı yeşillendirmek ağaçlar dikmek bizim işimizdi ve çok zevk alarak yapıyorduk. Bu arada bir Kangal köpeğimiz oldu. Onu çocuklarımız gibi seviyorduk. Nevzat köpeği As’la mutluymuş. Fahri Öner ve Mehmet Baykara ile 1980-1981 yıllarında “Anadolu As Kangal Köpekleri Kulübü” kurdular. Kangal Köpekleri ile ilgili yurt dışında kurulmuş olan derneklerle mektuplaşıyorlardı. Topla-

nıp köpekleri gezdiriyor onlarla oynuyorduk. Köpeğimiz As'ı apartmandaki bazı kişilerin şikâyetleri nedeniyle bir köye gönderdik. Öldüğünü söylediler çok üzüldük. Nevzat toprakla uğraşmayı seviyordu. Hafta sonları geri kalan zamanlarında cam üzerine resim yapıyor, tahtaları yakarak desenler çiziyordu. Yazılarını yazıyor, saz çalarak zamanını değerlendiriyordu. Türkülere eşlik ediyordum. Sazı eline alır almaz ilk söylediği türkü “Ah, neyleyim gönül, gönül senin elinden” der ve gülerek yüzüme bakardı. Ama benden “La Vie en Rose” şarkısını söylememi sıklıkla isterdi. Saz çalmayı yeni öğrenirken, “başımızı ağrıttıyorsun” diye kızıyordum. Eline sazı alınca ötmeye başlayan kanaryamızı gösterip “Bu evde beni ancak bu kanarya anlıyor” der başını dertli dertli sallardı. Bir gün kanarya öldü. Takılma sırası bana gelmişti, “Gördün mü kanarya da sana susman için bağırp duruyormuş, bu berbat müziğe dayanamadı hüccetten gitti” diyordum. Saz çalmayı öylesine ilerletti ki, Amerika’da katıldığımız toplantılarda güzel kızları oynatır, büyük bir zevk alırdı. Bana döner “Görüyorsun bu saz ne işlere yarıyor, engellemeye uğraşıyordun kıskanç kadın” derdi.

Nevzat sanatın her dalından hoşlanırdı. Kendi deyimiyle davul zurna ile yetişmişti ama klasik müziği dinlemekten de hoşlanırdı. O zamanlar C.S.O’nun Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi salonunda verdiği konserlerde ben dersten çıkınca ikimize yer ayırır, Nevzat’ın gelmesini beklerdim. Saz çalar, cam ve tahta üstüne desenler çizer, boyardı. Çok güzel şiir okurdu. Attila İlhan’ın, Ümit Oğuzcan’ın şiirlerini ezberlerdi. Beni elde etmek için “Elimden tut yoksa düşeceğim” diye her romantik ortamda söylediği şiirle etkilenmiştim. Nazım Hikmet Ran’a hayrandı. “Bahr- i Hazer” şiirini okurken kendini Türkmen kayıkçı ile özleştirir başında koca bir papak ile oturan kayıkçı oluverirdi. Cahit Külebi, Nazım’ı sevmese de Nevzatı çok severdi. Külebi’nin şiirlerini de ezberlemişti.

Hanımlarla nasıl konuşulacağını çok iyi bilirdi. Son zamanlarda tek sayfalık (Ceride-i Tercüman-ı Hakikat) adında bir günce çıkarıyordu. Ürettiği ve gazetelerden, dergilerden bulduğu esprileri yazıyor fotokopilerini çıkarıp dağıtıyordu.

Resim yapamaz, kendisi ile alay edercesine, “Ne zaman at resmi yapmaya kalksam eşek çıkıyor” der ve gülerdi. Ama birkaç sergiden beğenerek aldığı değerli tablolarımız var. Düşünemediği konulara kızdığımında köylü oluşuna sığınır kendini aşamadığından dertlenirdi. Oysa Nevzat yeniliklere uyum sağlayan, kendini fazlası ile aşmış bir insandı. İnsan gibi insandı. Çevresinde olanları gören, düşünen, duyarlı, dik durmasını bilen onurlu bir kişiydi. Nevzat çok okuyan, yazan, üretken biriydi. Sabahları Ankara kedimiz Pemboş kucağında daktilosunun başında bulurdum uyandıgımda. Kahvaltayı hazırlarken “Bak ne yazdım, sana okuyum, biraz daha düzeltip Cumhuriyet Gazetesine göndereceğim” der, eleştirmemi isterdi. Düzgün ve tutarlı yazıları eleştiremez, ”Güzel olmuş, düzeltilecek yeri yok hemen gönder” derdim. O yazıları sizlerle paylaşmam gerekli. Sağlığın yok edilmesini görse çok üzüldü.

Tüm aydınlar temiz toplum ister. Ama hiç bir şey onur savaşından daha üstün olamaz. Nevzat bu savaşı canıyla ödedi. Ölüm asla ölmez. Jean Paul Sartre'ın dediği gibi “İktidar yağcılığı yapan her kimse, o aydın değildir kuldür”. “Çabası hâkim sınıfça suç sayılan kimsedir”. Nevzat'ın çabası suç sayıldı ama kul olmadı.

Bir bilge “Toplumda ahlaksız ve yüz­süz, onursuz adamlar yabancı ot gibidir. Yol­dukça yenileri çıkar onun için bunlarla uğraşmak zordur” diyor. Nevzat çok uğraştı ama bu zoru yenemedi. Nevzat, hayat öyle kırıl­gan ki göz açıp kapayana kadar her şey olup bitiyor onun için toplumsal davayı vakur bir şekilde savunmalı düşüncesi ile hep savundu davasını.

Milan Kundera, Bir insanın sadece yüksek sesle düşündüğü için hayatına anlam veren şeyden yoksun kalabildiği bir ülke, diye tarif ettiği yer burası olsa gerek. “Ülkenizde olup bitenlere karşı son derece duyarlı olduğuma inanmanızı isterim” diyordu. Ben de Nevzat'ın bu duyarlılığı gösterdiğine inanmanızı isterim.

Geçmişini geri getiremem ama yaşanmasına yardımcı olurum. Onun için bir sağlık savaşçısının yazılarını ve resimlerini sizlerle paylaşmalıyım.

Bu anıları yazmaya çalışırken 18.05.2009 sabahı bir sağlık ve toplum savaşçısını yitirmenin haberiyle sarsıldım. Sayın Prof. Dr. TÜRKAN SAYLAN çok şey verdin, çok şey bıraktın, değerini ölçülemez. Rahat ve huzur içinde uyu.

Gönül Hatay Eren

Yaşamından Kesitler

«Sırsız Şair»

«Hiç dinlemedik»

NEVZAT ERENOĞLU - (Gaziantep)

Canınız sıkılıyor, ~~imtihandan~~ başka çare düşünmüyorsanız Nevzat'ı bulun. Gürül gürül hayat pınarının başında sanırsınız kendinizi. Önce size bir sürü soru yöneltir. Yerine kendisi cevap verir. Sonra bir fıkra anlatır. Güler, arkasından düşünürsünüz. Nevzat devam eder. Filozoflar *bir* bir geçer gözünüzün önünden, sonunda elinize bir kitap

verir. Ve siz imtihar edemezsiniz.

Her zaman meşguldür. Gecenin üçünde odasına giderseniz onu, başı avuçlarında okuyor bulursunuz. Sabahın altısına kadar size felsefe yapar, zamanın nasıl geçtiğini duymazsınız.

Her insanda sevecek bir yön bulur, ama herkesten çok sevdiği ~~bir~~ insan vardır. Ve yalnız onunla kavg eder.

Nevzat'ın hoşlanmadığı şey yoktur. Konuşmak, dans etmek, çalışmak, okumak, yazmak, şiir, müzik bilardo Satranç, iskambil, spor, at yarışları... En önemli şey bu günü yaşamaktır. Kendisi için şartlar ne kadar kötü olursa olsun bugün hayatta olmak büyük bir kazançtır, ve bu günün değerlendirilmesi lâzımdır.

Çok iyi bir doktor olacağına inanır. Anadolunun herhangi bir yerine gitmek amacındır. Politika hayatına atılmadan edemiyeciğini de sanıyoruz. Bütün tutacağı yollarda başarılar dileriz.

Türkiye Cumhuriyeti
Ankara Üniversitesi
Tıp Fakültesi
Doktorluk Diploması

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinde usulüne göre verilmesi gerekli imtihanları 1961 yılında başarmış olan 1937 tarihinde Gaziantep'de doğmuş Mehmet oğlu Nevzat Eren'e

Tıp Doktoru Unvanı

^{ve}
Türkiye Cumhuriyeti içinde tabiblik sanatını
yapma yetkisi verilmiştir.

Ankara, 15. Kasım, 1961

REKTÖR

[Signature]

DEKAN

[Signature]

Diploma numarası
2379

Ⓔ

Devlet Kurumlarına ve Kurumlar Arasında Geçerli Kimlik Kartı

NEVİYE KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

Devlet Kurumlarına ve Kurumlar Arasında Geçerli Kimlik Kartı

KİMİYET KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

T.C. KİMLİK KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

T.C. KİMLİK KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

T.C. KİMLİK KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

BANKA KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

TÜRKİYE İŞ BANKASI

YERLİK İZMİR KİMLİK KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

YERLİK İZMİR KİMLİK KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

T.C. KİMLİK KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

YERLİK İZMİR KİMLİK KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

T.C. KİMLİK KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

YERLİK İZMİR KİMLİK KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

YERLİK İZMİR KİMLİK KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

YERLİK İZMİR KİMLİK KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

YERLİK İZMİR KİMLİK KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

YERLİK İZMİR KİMLİK KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

YERLİK İZMİR KİMLİK KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

YERLİK İZMİR KİMLİK KARTI

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

TÜRKİYE TURKİNG VE OTOMOBİL KURUMU

Adı Soyadı: *Mustafa Kemal Atatürk*
 Doğum Yeri: *Salonica*
 Doğum Tarihi: *1904*
 Mesleği: *Devlet Memuru*
 Görev Yeri: *Yenişehir*
 Görev No: *1234*

27 Mayıs 1960-Dışkapı Kız Yurdu

Sami Ergül ve Eşi, Atilla Asiltürk-7.11.1960-Nişan Töreni-İzmir Yurdu

Tıp Balosu-1961-Ankara Palas

Düğün-12 Eylül 1962

Erzurum

09.07.1975-Çubuk

1976

02.05.1983-Evrensel Kitapevi

Nevzat Eren, Uğur Cilasun, Haluk zbay, Rengin Erdal, Rağıp am
21 Ocak 1984-Tabip Odası Kongresi

Hüsnu Çuhadar, Ragıp Çam, Haluk Özbay, Nusret Fişek, Atalay Yörüköğlü, Uğur Cilasun, Nevzat Eren. 1984-TTB Merkez Konseyi

Turhan Timuçin, Nevzat Eren

27.10.1986-Kıbrıs

1991-Ankara

Nusret Fişek, Nevzat Eren

İncilay Dağlı Kılıç, Őevkat Bahar Özvarış

Torunlarıyla-1998

22 Mart 2000

Aldığı Plaketler

CERİDE-I

TERCÜMAN-I HAKİKAT

Konuları harmanlar

Edebiyat paralar

Koridor içi haberleşme aracıdır

Vakti Gelince Çıkar

Nicelik :

Zahid bizi ta'n eyleme
Hak dilin söyler adımız

Nitelik : Sakın efsane söyleme
Hazrete varır yolumuz

BAŞyazı

Y I R

Öldük ölümden bir şeyler umarak
Bir büyük boşlukta çözüldü büyü,
Nasıl anımsamazsın o türküyü,
Gül dikenini, dal parçası, kuş tüyü
Alıştığımız bir şeydi yaşamak.

Şimdi o dünyadan hiçbir haber yok,
Yok bizi arayan, soran kimsemiz
Öylesine karanlık ki köşemiz
Ha olmuş, ha olmamış penceremiz,
Akar suda aksimizden eser yok.

KUTSAL TARİH

önce insan var oldu...
eti canı ve kanı vardı insanların...
ya insanoğlu ölümsüz olacaktı...
yara kuşlar ağaçlar ve çiçekler olmayacaktı
insanoğlu ölümlü oldu...
kuşlar ağaçlar ve çiçekler olsun diye...

ya insan kusursuz olacaktı... hatasız...
hep güçlü ve yenilmez...
yada türküler, ezgiler ve şiir olmayacaktı...
insanoğlu ölümlü oldu
türküler ve şiir olsun diye....

ya insan kusursuz olacaktı... hatasız...
hep güçlü ve yenilmez...
yada türküler, ezgiler ve şiir olmayacaktı...
insanoğlu ölümlü oldu
türküler ve şiir olsun diye...

yaşam olmazdı, ölüm olmadan
dayanmadan ihanete vefa olmazdı
dostluk olmazdı düşmanlık olmadan
tutsaklık olmadan özgürlük
yaşam olmazdı ölüm olmadan
insanoğlu ölümlü oldu
vefa, dostluk, özgürlük ve yaşam olsun diye...

bu nedenle her mezar
her mezar taşı bir anıttır....

İÇİ BOŞ, ÖZLÜ SÖZLER

* Arkadaşımın konuşması boş, benim konuşmam gerçek, karımın konuşması kanundur.

* Çok akıllı olmam aptalca davranmamı engellemiyor.

* *Kötülükten* kaçınmayan bilgin elinde ışık tutan bir köre benzer. Doğru yolu gösterir ama, kendisi göremez.

* Gözlerini düşler kaplamış bir insana ne mutlu.

* Başkalarına da vermeden sahip olamayacağımız tek şey özgürlüktür.

* En zor şeylerden biri başkalarının düşünmeden söylediği şeyleri düşünerek söylemektir.

* Kendini bilmek güç bir iş, kendini aldatmak ise çok kolay, alışılmış bir iştir.

* Umut, uyanıkken düş görmektir.

* Gençken öğreniriz, yaşlanınca anlarız.

Nevzat EREN AÇIKLIYOR

Kendisini değerlendirmesi isteklerine EREN'in yanıtı şu olmaktadır : "Ergeç bir gün doğru bir şey yapacağım, biliyorum."

TRACTUS LOGICO-PHILOSOPHICUS

1. Dünya, olan her şeydir.
2. Dünya olguların toplamıdır, nesnelerin değil.
3. Dünyayı olgular belirlemiştir. Bu da olguların "tüme." olmasındandır.
4. Çünkü olguların toplamı neyin durum olduğunu ve neyin durum olmadığını da belirler.

(Sürecek)

CERİDE-İ

TOPLULUK İÇİ
İLETİŞİM ARACIDIR

TERCÜMAN-I HAKİKAT
(BİLİŞİM VE BİLDİRİŞİM GÜNCEİ)
TARİH : EVVEL-BAHAR

SAHİBİ VE SORUMLU MÜDÜRÜ :
nevzat eRen

NİTELİK : BMV VERİYORUZ (SON MODEL)

NUMBER : 19

NİCELİK : BİR ADET

BAŞYAZI

"Sen kim gelesin meclise, bir yer mi bulunmaz,
Baş üzere yerin var."

* Bizim NEDİM

MÜJDE, RAMAZAN NEDENİYLE DİNSEL EĞİTİMİ SÜRDÜ-
RÜYORUZ

(ESKİ AHİT, TEKVİN, BAP 19' dan alıntılar)

"O iki melek de akşamleyin Sodom' a vardılar. Lût Sodom' un kapısında oturuyordu. Onları görüp, karşılamak üzere ayağa kalktı, yere kapandı ve dedi : 'İşte efendim, şimdi kulunuzun evine inin, ve geceyi geçirin, ve ayaklarınızı yıkayın. Erken kalkıp yolunuza gidersiniz.....

Ancak onlar yatmadan önce kentin adamları, Sodom adamları, her mahalleden gençten ihtiyara kadar bütün halk, evi sardılar ve Lût' u çağırıp O' na dediler : 'Bu gece senin yanına giren iki adam nerede ?.. Onları bize çıkar, ve onları bilelim.' Ve Lût onlara kapıya çıktı ve arkasından kapıyı kapadı. Ve dedi : 'Ey kardeşlerim, rica ederim, kötülük etmeyin. İşte, benim ere varmamış iki kızım var, rica ederim, onları size çıkarayım, ve onlara gözünüzde iyi olana göre yapın. Ancak, bu adamlara birşey yapmayın, mademki damımın altına geldiler.'

Ve onlar dediler : 'Geri çekil.' "

(1-9)

KORUYUCU HEKİMLİK

Cami-ül Ezher biyolojistleri en etkili kontrasepsiyonun RAMAZAN olduğunu, laboratuvarlarda kanıtlamışlardır.

Bilindiği gibi Ramazan' da, sahurdan iftara kadar her şey, bu arada 'sepsiyon' da yasaklanmış idi. IMF' nin bu yasakların da kapsamını genişlettiği öğrenilmiştir. izleyiniz

Y I R

ADİLOŞ BEBE' NİN NİNNİSİ

Doğdun

Üç gün aç tuttuk

Üç gün meme vermedik sana

Adiloş Bebem,

Hasta düşmeyesin diye,

Töremiz böyle diye,

Saldır şimdi memeye,

Saldır da büyü...

Bunlar,

Engerekler ve çıyanlardır,

Bunlar,

Aşımıza ekmeğimize

Göz koyanlardır,

Tanı bunları,

Tanı da büyü..

Bu namustur

Künyemize kazınmış,

Bu da sabır,

Ağulardan süzölmüş.

Sarıl bunlara

Sarıl da büyü.

A. ARİF

(HASRETİNDEN PRANGALAR ESKİTTİM)

→ IMF zamlarına uygun olarak Cami-ül Ezher laboratuvarlarında yapılan deneyler sonucu Ramazan Yasakları' nın, bu arada 'sepsiyon yasağı' nın, bu kez iftardan sahura dek yayılması ile, dini bütün kadınların hiç gebe kalmadıkları, do layısı ile çocuk da doğurmadıkları, büyük bir sürpriz olarak gözlenmiştir.

Ramazan, oniki ayın sultanı olduğuna göre, yılda doğacak bebek sayısının da oniki/bir oranında azalacağı bildirilmektedir. Kutlu olsun.

DİZGİ : İBM, ÇİZGİ : CETVEL+GÖNYE, BASIM = FOTOKOPI, YANLIŞLAR : BAŞYAZAR, DOĞRULAR : DOĞRU

BİLİŞİM

Yavuz Sultan Selim Han Mısır' ı ele geçirip Osmanlı topraklarına katınca, Mekke' de bulunan Hicaz Emiri Şerif Berekât Oğlu Ebđ Ni-meyri, Peygamber efendimizden kalan kutsal öte-beriyi Yavuz Selim Han' a gönderdi.

O' da alıp İstanbul' a getirdi.

İnanmayan, ya da merak edenler, İstanbul Müzelerinden birinde bulunan 'Hırka-ı Şerif' bölümüne gidip, gözleriyle görebilirler.

BİLDİRİŞİM

Fahreddin-i Râzi : Adı Muhammed Bin Ömer' dir. Büyük bir islâm bilginidir.

Tefsir, kelam, fıkıh, fizik, matematik ve tıp üzerinde pek çok kitap yazmıştır (Ancak, profesör olamamıştır). Kendisine 'Allame' ve 'Şeyh-ul-İslâm' sanları verilmiştir.

1149 yılında Rey' de doğmuş, 6 temmuz 1209' da Herat' da ölmüştür.

'Günümüz allameleri' nin O' ndan çoğaldıkları konusunda bir bilgi yoktur.

GÜNÜN TARİHİ

İstanbul kuşatmasında, Anadolu yakasını güven altına almak için, Fatih Sultan Mehmet Han Rumeli Hisarı' nı yaptırmıştı. 20 Mart 1452' de başlayan yapım işleri 9 temmuz (iki ay kadar sonra yıldönümü) 1452' de, yani 3 ay 20 gün içinde tamamlandı.

Hisar' a 'BOĞAZKESEN' adı verildi.

Yapım işlerinde 7000 işçi çalışmıştı.

GEÇEN SAYIMIZDAKİ BULMACANIN YANITI

Bir önceki sayımızda kim olduğunu sordumuz çatik kaşlı, güzel-cici hanımın kim olduğunu bilen okurumuz çıkmamıştır. Bizim okurlar da, doğrusu hiçbirşey bilmiyorlar.

BARİ YANITI BİZ VERELİM DEDİK : Bu hanım, denemelerde yitiren bir 'Belediye Başkan Adayı Adayı' idi ve **BABASATAN PARTİLİ**'ydi.

Şimdi, denemeyi yitirmiş olmaktan memnun.

SON BULMACA

Ceride' niz sizlere, SON KEZ bir bulmaca sunuyor. Bunu da bilemezseniz, sizlere bir daha bulmaca sormayacağız. Böylece **HİÇBİRŞEY BİLME-DİĞİNİZ RESMEN KANITLANMIŞ OLACAK.**

Şimdi, sıkı durun ve söyleyin bakalım :

'RESİMDE GÖRDÜĞÜNÜZ BU ÜSTSÜZ PARÇA KİM ?'

DOĞRU YANIT VEREN OKUYUCULARIMIZ ARASINDA ÇEKECEĞİMİZ KURADA KAZANANLARA, PARÇANIN DİĞER PARÇASINI VERİYORUZ.

İFTARİYE

KÂĞIT KEBABI : Kâğıt fiyatlarına art arda yal-pılan zamlardan sonra 'kâğıt kebabı' iftar so-falarının başyemeği durumuna yükselmiştir.

1 kilo kuşbaşı koyun ya da kuzu eti tuzlanıp biberlenir. 2 iri baş soğan ince-ince doğranır. Yarım kilo domatesin kabukları soyulup doğranır. Yeşil biberler de doğranıp kekik sergilir. Hepsı karıştırılır. Yağ kâğıdına yerleştirilir. 4 ucu sıkıca katlanıp güzel bir paket yapılır. Paket, kalın kasap kâğıdına da sarılıp ince bir iple bağlanır. Fırında, orta ısıda pişirilir.

Yazarkasa fişlerini almayı unutmayınız.

Doç.Dr.Nevzat EREN
Toplum Hekimliği Bölümü
Hacettepe Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Öğretim Üyesi.

-1-

YAYIN LİSTESİ

KISALTMALAR :

- A. Araştırma
D. Derleme-değerlendirme.
Ç. Çeviri.
E. Eğitim amaçlı özgün yapıt.

KİTAPLAR

1. (A) Ankara Kentinde Yaşayan Halkın Saptanan Sorunlarına Göre Sağlık Hizmetleri İçin Örgütlenme Önerileri.T.C.Devlet Planlama Teşkilatı,Sosyal Planlama Dairesi,Planlama Şubesi,Yayın No.DPT :1687 SPD : 314,Ankara,1979.
2. (A) Hacettepe Erişkin Acil Servisi Beş Yıllık Çalışma ve Değerlendirme Sonuçları (Dr.Ayan Gülgönen'le birlikte).Hacettepe Üniversitesi Hastane İdaresi Yüksek Okulu Yayınları,D-1,Ankara, 1974.
3. (A) Çubuk Bölgesi 1977 Yılı Çalışma Raporu.Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi,Toplum Hekimliği Bölümü Yayını,Ankara,1978.
4. (D) Dünyada ve Türkiye'de Hekimlik Eğitimi.TTB Ankara Tabip Odası Yayını,No.3,Ankara 1981.
5. (E) İlk Yardım (Baskıda,Gürbüz Turhan'la birlikte)
6. (A) Alma-Ata Bildirgesi ve Türkiye'de Sağlık Hizmetleri.Hacettepe Üniversitesi,Tıp Fakültesi,Toplum Hekimliği Bölümü Yayını, No.18,Ankara,1982.
7. (Ç) Çocuklarda Akut Solunum Yolları Enfeksiyonlarının Tedavisi. TTB Ankara Tabip Odası Yayını,Yayın No : 5,TSH Yayın No : 1 Ankara,1982.

MAKALELER

1. (D) Genel Sağlık Sigortası Sorunu.ATOB,Sayı 3,1975.
2. (D) Sağlık Hizmetleri,Planlama ve Örgütlenmeye İlişkin Genel Yaklaşım Yöntemleri.TOB,Sayı 17,1977.
3. (D) Türkiye'de Sağlık Örgütlenmesi.TOB,Sayı 18,1977.
4. (D) Kentlerde Sağlık Sorunları.TOB,Sayı 19,1977.
5. (D) Ana ve Çocuk Sağlığı Hizmetleri ve Önemi.TOB,Sayı 23,1977.

6. (D) Sağlık Personeli Yetiştirmede Önem ve Öncelikler (Dr.Gazanfer Aksakoğlu ile birlikte).Toplum ve Hekim,Sayı 3,1978.
7. (D) Ulusal ve Bölgesel Düzeyde Sağlık Planlaması.Toplum ve Hekim, Sayı 11,12,13,1978-1979.
8. (D) Türkiye'de Sıtmanın Son Durumu ve Alınması Gereken Önlemler. Çaba,Sayı 38,1978.
9. (A) Kırsal Alanda Avustralya Antijeni Yaygınlığı (Dr.Meliha Ertuğrul ve Dr.Münevver Bertan'la birlikte).Hacettepe Üniversitesi Tıp ve Cerrahi Bülteni,
10. (D) Acil Hekimlik ve Sorunları.İstanbul Üniversitesi,İstanbul Tıp Fakültesi 5'inci Kongre Kitabı,İstanbul,1979.
11. (D) Dışa Bağımlılık ve Beyingöçü.Toplum ve Hekim,Sayı 30,1980.
12. (D) Türkiye'de Yanık Sorunu.Türkiye Yanık Simpozyumu Kitabı,1979.
13. (D) Toplum Sağlığı Yönünden Besin Denetimlerinin Önemi.Ulusal Gıda Kontrol Semineri Kitabı,SSYB - Hıfzıssıhha Okulu Yayını, Ankara,1979.
14. (D) Düzensiz Kentleşmenin Beslenmeye Etkisi.Birinci Ulusal Beslenme Kongresi Kitabı,Ankara,1979.
15. (D) Yetişkinlerde Eksik ve Yanlış Beslenmeye Bağlı Sağlık Sorunları (Dr.Bahtiyar Ünver'le birlikte).Birinci Ulusal Beslenme Kongresi Kitabı,Ankara,1979.
16. (D) Türkiye'de Beslenme Eğitimi Sorunları (Prof.Dr.Ayşe Baysal'la birlikte).Birinci Ulusal Beslenme Kongresi Kitabı,Ankara,1979.
17. (D) Türkiye'de Beslenme ve Besin Denetiminde Yasal Durum (Doç.Dr. Ergun Özalp'la birlikte).Birinci Ulusal Beslenme Kongresi Kitabı,Ankara,1979.

ÇOĞALTILMIŞ TEZLER-DERS NOTLARI

1. (A) Ankara İli Yenimahalle İlçesine Bağlı Sincan Bucağı'nda Doğum ve Hâmilelikle İlgili Geleneksel Hekimlik Uygulamaları,Ankara, 1972.
2. (A) Ankara İli Yenimahalle İlçesine Bağlı Sincan Bucağında Geleneksel Hekimlik Uygulamaları,Ankara,1973.
3. (A) Ankara İl Merkezi'nde Sağlık Hizmetlerinin Planlanması İçin Veri Toplama Yöntemi Geliştirilmesi (Doçentlik Tezi) Ankara, 1974.
4. (E) Çağlar Boyunca Tıp ve Sağlık Bilimleri,Ankara,1979.

Doç. Dr. Nevzat EREN' in Yıllara Göre Yayınları

NEVZAT EREN

<u>YIL</u>	<u>YAYINLAR</u>		<u>ARAŞTIRMA</u>
	<u>MAKALE</u>	<u>KİTAP</u>	
1977	4	1	2
1978	3	1	2
1979	9	1	2
1980	3	2	1
1981	-	1	1
1982	1	4	1
1983	1	1	1

7 / 10 / 1983

Nevzat Eren

Dr. Nevzat EREN' in YAŞAM ÖYKÜSÜ*

Doğum Yeri ve Tarihi : Gaziantep, 18, 07. 1937
Adı : Nevzat
Soyadı : EREN
Baba Adı : Mehmet
Ana Adı : Şükriye

EĞİTİM ÖZGEÇMİŞİ

1945-1949: İlkokul, Şehit Sakıp İlkokulu, KİLİS
1950-1952: Ortaokul, İSLÂHİYE
1953-1955: Lise, ANTAKYA
1956-1961: Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi ANKARA.
1961-1962: Hükümet Tabibi, Hacıbektaş-NEVŞEHİR
1963-1964: Yedek subaylık, 124 Seyyar Jandarma Alayı, 2.Tabur, Kırıkhan - HATAY
1964-1968: Sıtma Eradikasyonu ve Çevre Sağlığı Bölge Başkanı, ERZURUM
1969-1970: Hacettepe Ü. Tıp Fakültesi, Toplum Hekimliği Bölümünde Asistanlık,
1970-1971: Etimesgut- Eğitim ve Araştırma Bölge Başkan Yardımcısı,
1971-1972: Tulane University, Family Prog. Dept. Planlamacı,
1973-1975: Etimesgut Eğitim ve Araştırma Bölgesi Başkan Yardımcısı,
1975-1978: Hacettepe Ü. Tıp Fakültesi, Toplum Hekimliği Anabilim Dalı Uzmanı,
Çubuk Eğitim ve Araştırma Bölge Başkanı, ANKARA
1974: Halk Sağlığı Doçenti.
1979-1995: Hacettepe Ü. Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.
1982: Profesörlüğe başvuruda bulundu.
1992: mahkeme kararı ile Profesör oldu.
1996: Nusret Fişek ödülü aldı.

KİTAPLAR

1-Dünyada Ve Türkiye’de Hekimlik Eğitimi - Doç.Dr. Nevzat Eren
T.T.B. Ankara Tabip Odası Yayın No:3 – Ankara, 1981

2-Sağlık Ocağı Yönetimi - Doç.Dr. Nevzat Eren, Doç.Dr. Zafer Öztekin
Hacettepe Üniversitesi Toplum Hekimliği Enstitüsü Yayın No.22 – Ankara, 1982

***1987 Yılında kendi daktilosunda yazdığı ve daha sonra üzerine kendi el yazısıyla eklediği özgeçmiş ve yayınlar listesi.**

3-Ankara'da Kentsel Bütünleşme İçinde Ana Ve Çocuk Sağlığı Hizmetlerinin Yeri. Doç.Dr. Nevzat Eren. Türkiye Gelişme Araştırmaları Vakfı Yayın No.:4 – Ankara, 1982

4-Alma – Ata Bildirgesi Ve Türkiye'de Sağlık Hizmetleri. Doç.Dr. Nevzat Eren. Hacettepe Üniversitesi Toplum Hekimliği Bölümü Yayın No.:18 – Ankara, 1982

5-Çocuklarda Akut Solunum Yolları Enfeksiyonlarının Tedavisi (A WHO Memorandum) – Çeviren: Dr. Nevzat Eren. T.T.B. Ankara Tabip Odası Yayını No.:5, T.S.H. Yayın No.:1 – Ankara , 1982 (Ankara Tabip Odası'nın Bir Temel Sağlık Hizmeti Yayınıdır)

6-Gastroenteritlerin Ülke Düzeyinde Önemleri Ve Tedavi Edilmelerinde Yeni Bir Yaklaşım. Doç.Dr. Nevzat Eren. T.T.B. Ankara Tabip Odası Yayını No.:6, T.S.H. Yayın No.:2 – Ankara , 1982 (Ankara Tabip Odası'nın Bir Temel Sağlık Hizmeti Yayınıdır)

7-İlkyardım. Doç.Dr. Nevzat Eren, Gürbüz Turhan. Ar Basım Yayım Ve Dağıtım A.Ş. – İstanbul, 1982

8-Sıtma Epidemiyolojisi. Dr. Nevzat Eren, Dr. Utku Ünsal, Dr. Doğan Benli. Hacettepe Üniversitesi Toplum Hekimliği Enstitüsü Yayın No.:25– Ankara, 1982

9-Çubuk Sağlık Eğitim Ve Araştırma Bölgesi 1984 Yılı Çalışma Raporu. Doç. Dr. Nevzat Eren. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Yayın No.:85/31– Ankara, 1984

10-Sağlık Hizmetlerinde Yönetim. Doç.Dr. Nevzat Eren. Hatipoğlu Yayınevi – Ankara, 1984

11-Sağlık Ocağı Yönetimi. Doç.Dr.Nevzat Eren, Doç.Dr.Zafer Öztekin. Okan Yayıncılık Dağıtım – Ankara, 1985 (2.Baskı)

12-Sağlık Meslek Tarihi Ve Ahlakı. Doç.Dr.Nevzat Eren, Doç.Dr.Gülten Uyer. Hatiboğlu Yayınevi – Ankara, 1986

13-Sağlık Hizmetlerinde Yönetim. Doç.Dr.Nevzat Eren. Hatiboğlu Yayınevi – Ankara, 1987 (3.Bası)

14-Sağlık Meslek Tarihi Ve Ahlakı. Doç.Dr.Nevzat Eren, Doç. Dr.Gülten Uyer. Hatiboğlu Yayınevi – Ankara, 1988 (2.Bası)

15-Department Of Public Health Profile - 1988. Doç.Dr.Nevzat Eren. Hacettepe University, School Of Medicine Department Of Public Health Publication No.:88/44 – Ankara, 1988

16-Bazı Salgın Hastalıkların Öyküsü - Doç.Dr.Nevzat Eren. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Yayını No.:89/47 Kısa Dizi No.:8 – Ankara, 1989

17-Sağlık Meslek Tarihi Ve Ahlakı. Doç.Dr.Nevzat Eren, Doç.Dr.Gülten Uyer. Hatiboğlu Yayınevi – Ankara, 1989 (3.Bası)

18-Bir Planlama Aracı Olarak P.E.R.T. I (Statik P.E.R.T.). Çeviren: Dr.Nevzat Eren. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü Yayın No.:E-P:01 – Ankara, 1992

19-Bir Planlama Aracı Olarak P.E.R.T. II (Dinamik P.E.R.T.). Çeviren: Dr.Nevzat Eren. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü Yayın No.:E-P:002 – Ankara, 1992

20-Çağlar Boyunca Toplum Sağlık Ve İnsan. Prof.Dr.Nevzat Eren (Halk Sağlığı Uzmanı). Feryal Matbaası– Ankara, 1996

21.Türkiyede Bulaşıcı Hastalıklar (1925-1993). TTB Yayınları. Ankara 1996.

22-Sağlık Yönetimine Giriş. Prof.Dr.Nevzat Eren. Som Gür Yayıncılık– Ankara, 2000

ÇOĞALTILMIŞ TEZLER-DERS NOTLARI

1.Ankara İli Yenimahalle İlçesine Bağlı Sincan Bucağı'nda Doğum ve Hamilelikle İlgili Geleneksel Hekimlik Uygulamaları, Ankara, 1972.

2.Ankara İli Yenimahalle İlçesine Bağlı Sincan Bucağında Geleneksel Hekimlik Uygulamaları, Ankara,1973.

3.Ankara İl Merkezi'nde Sağlık Hizmetlerinin Planlanması İçin Veri Toplama Yöntemi Geliştirilmesi (Doçentlik Tezi) Ankara, 1974.

4.Çağlar Boyunca Tıp ve Sağlık Bilimleri, Ankara,1979.

MAKALELER

- 1.Genel Sağlık Sigortası Sorunu. A,T.O Bülteni, Sayı. 3, 1975.
- 2..Sağlık Hizmetleri: Planlama ve Örgütlenmeye İlişkin. Genel Yaklaşım Yöntemleri. T.O. Bülteni, Sayı 17, 1977.
- 3.Türkiye' de Sağlık Örgütlenmesi. T:0,, Bülteni, Sayı 18, 1977
- 4.Kentlerde Sağlık. Sorunları. T.O. Bülteni, Sayı 19, 1977.
- 5.Ana ve Çocuk Sağlığı Hizmetleri ve Önemi. T,0,, Bülteni, Sayı 23 1977.
- 6.Sağlık Personeli Yetiştirmede Önem ve Öncelikler. Toplum ve Hek: Sayı 3, 1978.
- 7.Ulusal ve Bölgesel Düzeyde Sağlık Planlaması I, II, III, Toplum ve Hekim, Sayı 11, 12, 13, 1978-1979.
- 8.Türkiye' de Sıtmanın Durumu ve Alınması Gereken önlemler. Çaba, Sayı 38, 1978.
- 9.Kırsal Alanda Avustralya Antijeni Yaygınlığı, Türk Hijyen ve Tecrübi Biyoloji Dergisi, Cilt XXXVII, Sayı 2, 1977.
- 10.Acil Hekimlik ve Sorunları. İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi 5'inci Kongre Kitabı, İstanbul, 1979,
- 11.Dışa Bağımlılık ve Beyin Göçü. Toplum ve Hekim, Sayı 30, 1980.
- 12.Türkiye' de Yanık "Sorunu. Türkiye' de Yanık Sempozyumu Kitabı, 1979.
- 13.Toplum Sağlığı Yönünden Besin Denetimlerinin Önemi. Ulusal Gıda. Kontrolü Semineri Kitabı, S. ve S.Y.B. Hıfzıssıhha Okulu Yayını, Ankara, 1979.
- 14..Düzensiz Kentleşmenin Beslenmeye Etkisi. Birinci Ulusal Beslenme Kongresi Kitabı, Ankara, 1979.
- 15.Yetişkinlerde Eksik ve Yanlış Beslenmeye Bağlı Sağlık Sorunları Birinci Ulusal Beslenme Kongresi Kitabı, Ankara, 1979.
- 16.Türkiye' de Beslenme Eğitimi Sorunları. Birinci Beslenme Kongresi Kitabı, Ankara, 1979.

17. Türkiye, ' de Besin Denetiminde Yasal Durum. Birinci Ulusal Beslenme Kongresi Kitabı, Ankara, 1979

18. Ankara' da Kentsel Bütünleşme İçinde Ana ve Çocuk Sağlığı Hizmetlerinin Yeri. Kentsel Bütünleşme Semineri Kitabı, T.GAV Yayını, N 4, Ankara, 1982.

19. Ocak Hekiminin İlk Yardım ve Acil Tedavi Konularında Eğitimi. Tür Toplum Hekimliği II, inci Sempozyumu Kitabı, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayını, Rektörlük No. 3017, Dekanlık No. 128, İstanbul, 1983.'

20. Gecekondu Önleme Bölgelerinde Bağırsak Enfeksiyonlarının Yaygınlığı. Sağlık Dergisi, Cilt 35, Sayı 1-3, 1979.

21. Hemşirelik Mesleğinde Görev Tanımlamalarının Hizmetlerin ve Hemşirelerin Verimlerine Katkısı. Türk Hemşireler Dergisi, Sayı 3-4 Ankara, 1978.

22. Ankara-Çubuk Eğitim ve Araştırma Bölgesinde 0-6 Yaş Grubu Çocuklarda Malnütrisyon Hızı. Beslenme ve Diyet Dergisi, Cilt 7, Sayı 1, 1978.

23. Gastro-Enteritlerin Ülke Düzeyinde Önemleri ve Tedavi Edilmelerinde Yeni Bir Yaklaşım. Sağlık Dergisi, Cilt 55, Sayı 4, 1978.

24. Halk Sağlığı ve Beslenmede Veteriner Hekimliğinin önemi. Veteriner Hekimleri Derneği Dergisi, Cilt 51, Sayı 3-4, 1981.

25. Sağlık Personelinin İlk Yardım Bilgileri. Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Cilt IV, Sayı 3, 1983.

26. Sosyalleştirilmiş Hekimliğinin Evrimi. Hacettepe Toplum Hekimliği _Bülteni, Cilt IV, Sayı 4, 1983.

27. Physicians vs. Nurse-Midwives as Providers Of IUD Services: A Study in Turkey and Philippines. Studies In Family Planning, Vol 14, Number 2, February 1983.

28. Hekimlerin Beslenme Yönünden Eğitimi. Türk Toplum Hekimliği II, inci Sempozyumu Kitabı, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayını. Rektörlük No. 3017, Dekanlık No. 128, İstanbul, 1983.

29. Disaster - Natural and Handmade. (in) Transmissible Diseases and Their Control By The Population In Warm Climate Countries, Livingston/Churchil, İngiltere, 1985*

30. Dinler ve Sağlığa Etkileri, Toplum ve Hekim, Sayı 44, 1987

KISA YAZILAR

- 1.Doğuştan Kazanılmış Bir Hak Olarak Sağlık, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Yıl 1, Sayı 1, 1980
- 2.Doğuştan Kazanılmış Bir Hak Olarak Sağlık II, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Yıl 1, Sayı 2, 1980.
- 3.Beyin Göçü Nedenleri, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Yıl 1, Sayı 3. 1980.
- 4.Dünyada Hekim Sayılarında Değişmeler, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Yıl 2, Sayı 1, 1981.
- 5.Ulusal Sağlık Örgütlerinin Değerlendirilmesi, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Yıl 2, Sayı 2, 1981.
- 6.Türkiye8 de Boşanmalar. Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Yıl 2,Sayı 3, 1981.
- 7.Dünya Besin Günü, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Yıl 2, Sayı 4, 1981
- 8.Sakatlıklar ve Güçsüzlük Durumları, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Yıl 3, Sayı 2, 1982.
- 9.Nükleer Manyetik Rezonans, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Yıl 3, Sayı 4, 1983.
- 10.Hekimlik Eğitimi Süreçlerinin Değerlendirilmesi, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Yıl 4, Sayı 2, 1983.
- 11.Dünya Ülkelerinde Sağlıkla İlgili Göstergeler, Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Yıl 5, Sayı 2, 1984.
- 12.Temel Sağlık Hizmetlerinin Yedi İlkesi. Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni, Yıl 5, Sayı 2, 1984.

DİĞER ÇALIŞMALAR

1.Dr. Nevzat EREN Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesine bağlı olarak görev yapan Çubuk Eğitim ve Araştırma Bölgesi'nin kuruluşunda, bölge başkanı olarak görev yapmış ve bu görevini 3,5 yıl sürdürmüştür.

2.Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi Dönem I'deki Toplum Hekimliği Ders Kurulu'nda aşağıdaki dersleri anlatmaktadır:

A.Tıp Tarihi,

B.Sosyal Bilimler ve Tıp,

3.Hacettepe Üniversitesi, Sağlık İdaresi Yüksek Okulu'nda aşağıdaki dersleri anlatmaktadır:

A.Sağlık ve Çevre,

B.Halk Sağlığı İdaresi.

4.Hacettepe Üniversitesi, Sosyal çalışma Bölümü'nde "Halk Sağlığına Giriş" dersini anlatmaktadır.

5.Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı'nda aşağıdaki görevleri yürütmektedir:

A.Bölümün asistanlarına uygulanan uzmanlık eğitiminin "Halk Sağlığı İdaresi" dersinin sorumlusudur, bu derslerin büyük bir bölümünü anlatmakta, alanda uygulamaları yönetmektedir.

B.Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem V öğrencilerinin köy stajlarında "Rehber Öğretim Üyeliği" yapmaktadır.

C.Dr. Nevzat EREN, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı'nın asistanlarından 6'sının uzmanlık çalışmalarında rehberliğini yapmıştır.

6.Dr. Nevzat EREN, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nca yürütülen birçok çalışmaya katılmaktadır. Bu arada:

A.Hemşirelik ve Ebelik Okulları'nın programlarının yeniden düzenlenmesi çalışmalarında alt komisyon başkanı (Halk Sağlığı Eğitimi Alt Komisyonu) olarak katılmıştır.

B.Adı geçen bakanlıkça sağlık ve sosyal yardım müdürlerine uygulanan kurslarda konuşmacı olarak birçok kez görev almıştır.

7.Toplum Hekimliği Ana Bilim Dalı'nın Dünya Sağlık örgütü ile ortak yürüttüğü iki araştırmada alan sorumlusu ve proje yürütücüsü olarak görev yapmıştır.

8.Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı Gevher Nesibe Eğitim Enstitüsü'nde iki yıl "Toplum Sağlığı" dersi anlatmıştır.

9.Çukurova Tıp Fakültesi'nde bir sömestre "Halk Sağlığı" dersi anlatmıştır.

10.Türkiye'nin büyük gazetelerinin birinde sağlık sorunlarına ilişkin ona yakın makale yazmış, halk sağlığı eğitimine katkıda bulunmuştur.

ÖDÜL VE PLAKETLER

1- T.T.B. NUSRET FİŞEK HALK SAğLIğI HİZMET ÖDÜLÜ

2- HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ AKADEMİK HİZMET PLAKETİ

Üniversitemize 30 yıl süre ile verdiğiniz değerli hizmetler için şükranlarımızla.
Prof.Dr.Süleyman Sağlam - Ankara 1998 H.Ü.Rektörü

3- UNICEF

T.T.B. Tıp Öğrencileri Kolu'nun düzenlediği 2.Ana-Çocuk Sağlığı yaz okuluna verdiğiniz yürektendestek ve içden ilgiden dolayı teşekkür ederiz.
T:T:B: Tıp Öğrencileri Kolu - Türk MEDSA

4- TÜRKİYE HALK SAğLIğI DERNEğİ VE MARC HİJYEN

21.Yüzyıl "Çevre ve Sağlık" etkinlikleri çerçevesinde düzenlenen Toplum Eğitimi Seminerlerine katılımınızdan dolayı şükranlarınızı sunar.
Ankara - Mart 2000 Gülşen Terakye ASAK Yön.Kurulu Başkanı - Burak Mengi MARC Hijyen

5- HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ AKADEMİK HİZMET PLAKETİ

Üniversitemize 25 yıl süre ile verdiğiniz değerli hizmetler için şükranlarımızla.
Prof.Dr.Yüksel Bozer

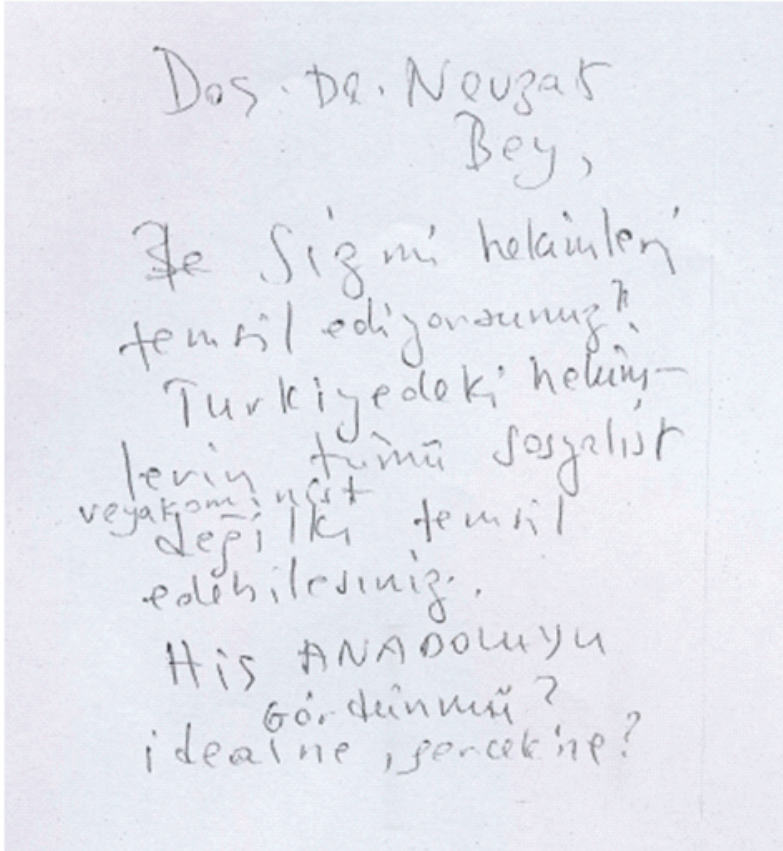
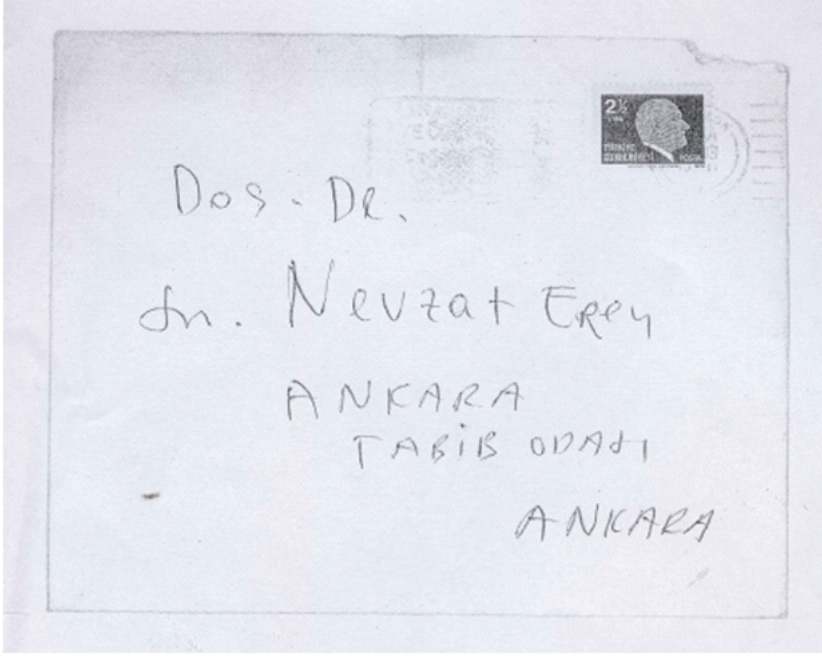
6- KİSKA CORPORATION

7- HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAğLIğI ANA-BİLİM DALI

1968 yılından buyana verdiğiniz ve devamını dilediği hizmetleri için şükranlarınızı sunar.
Ankara, Nisan 1986

TEHDİT MEKTUPLARI

1979-80 Tehdit mektupları

ANKARA TABİB ODASI BAŞKANLIĞINA

ANKARA

Ülkücü Tıbbiyeliler olarak sizlere son ihtarımızı yazıyoruz, tekrar bombalanmanızı istemiyorsanız acele tüm yönetim kurulu olarak en kısa zamanda istifa ederek ^{edini} yerinizi Ankara Hastahanesi Fizik Tedavi Şefi Üyemiz Ülkücü Doktor İsmail Kocanın kuracağı ülkücü bir yönetime devretmeniz aksi takdirde Danıştayı nasıl bombaladıkça, Savcı Yardımcısı Doğan Özü nasıl öldürdükçe Anayasa Mahkemesine nasıl bomba attık ve Dr. Turhan Temuçin'n muayenehanesine (hanımının) bomba attıkça tekrar içeride olduğunuz bir saatte istifa etmediğiniz takdirde dairenizi tekrar havaya uçuracağız. Durumu dikkatle okuyun Dr. İsmail Kocayla acilen temasa geçin durumu yakından takip edeceğiz.

YAŞASIN ÜLKÜCÜ DOKTORLAR,
KAHROLSUN KOMİNİST ANKARA TABİB ODASI

Ülkü Ocakları Derneği
Ülkücü Tıp Derliler Adına

**ÖZGÜN
YAZILARI**

CONSTITUTIO

Günümüzde birçok batı dillerinde "anayasa" anlamına geliyor constitutio sözcüğü. Oysa eski çağlarda anlamı daha başka. Başlangıçta "bir kimsenin, bireyin parça parça tüm güçlerini bir araya getiren beden yapısı ve fizik bütünlüğü" anlamında kullanılmış. Bu açıklamadan nasıl bir sonuç çıkarmalı?

Yeryüzünde yaşayan pek çok canlının yaşamlarını çevreye uyarak sürdürdükleri klasik olmuş bir öğretiler. Bilinebildiği kadarı ile yalnız insan çevreyi kendine uydurarak yaşamını sürdürür. Yerkürenin en kuzey ve en güneyi arasında, hemen her yerde yaşayabilen tek canlı insandır. İnsan, nasıl oluyor da, bu denli değişik coğrafya koşullarına uyum sağlayabiliyor? Bu sorunun yanıtı hekimlik ve insanbilim (antropoloji) konularına yabancı olanlar için şaşırtıcıdır. İnsanoğlu bu başarısını "bedensel yeteneksizliklerine ve bedeniyle aklının son derecede yavaş gelişmesine" borçludur. Üreme yeteneğinin kazanılması gelişme ve olgunlaşma bu yeteneğin kazanılmasından sonra belli bir zaman sürmekle birlikte olgunlaşmanın tamamlanması olarak alınabilir. Canlıların hemen tümünde bu süre bir kaç yıl kadardır. İnsan dışında kalan insansılarda (primatlarda) ise en çok beş yıl dolayındadır, Oysa insanın gelişmesi 13-15 yıl kadar sürer. Olgunlaşma sürecinde en çok bakıma gerek duyan canlı da insan yavrusudur. Canlıların tümü, yaşamlarını sürdürebilmek için "bedenlerini geliştirmişlerdir." Oysa insanoğlu, bedensel yetenekleri açısından diğer canlılarla hiç bir zaman; yarışamaz. Hiç bir boksör atın çiftesi kadar sert vuramaz, hiç bir koşucu mustang kadar hızlı koşamaz. Öyle ise soruyu yineleyelim: tüm canlılar içinde en yavaş gelişen, bedensel yetenekleri yönünden tüm canlılardan geride bulunan insanoğlu, nasıl oluyor da tüm canlılara ve evrene baş eğdirebiliyor?

Sorunun yanıtı iki sözcükle özetlenebilir: toplum ve beyin. Bu iki sözcükten önce toplumu yazmamız rastlantı değil. İnsanoğlunun soyunu sürdürebilmesi için beyninin gelişmesinden önce topluluk içinde yaşamayı öğrenmesi zorunlu idi. Çünkü geç gelişen ve oldukça beceriksiz olan bir bedenle doğada kalabilme, ancak, sınırlı yetenekleri birleştirip sınırsız bir güce dönüştürmekle olanak içine girer. İşte bu noktada constitutio sözcüğü gündeme geliyor. Bireyin tüm güçlerini bir araya getiren fizik bütünlüğü olmaksızın sağlığından, sağlıklı bireyler olmaksızın da topluluğun, giderek toplumun başarısından söz etme olanaklı değildir. Doğada barınabilmek için bireyin, giderek topluluğun bedensel bütünlüğü ve sağlığı o denli temel bir yasadır ki, bu bütünlüğü simgeleştiren sözcük constitutio'dan, birçok dillerde "anayasa" sözcüğünün türetilmesini olağan karşılamalı. Canlılar içinde aile yuvasına en uzun süre bağımlı kalanlar da, gene insanlardır. Bu durum bedensel yetersizliklerin ve yavaş gelişmenin doğal bir sonucudur. İnsan yavrusunun bu bağımlılığı 13-15 yıl kadar sürüyor. Bu süre doğrusu hiç de azımsanacak kadar değil, in-

sanın aklına 13-15 yıl sürecek bir bakım için ne denli sınırsız bir sabır gerekeceği sorusu takılıyor. Sevgiye dayanmayan bir sabrın sürekliliği düşünülemediğine göre, insan yavrusunun çevreye ve topluma uyabilecek duruma gelmesinin temelini sevginin oluşturduğu söylenebilir. İnsanı insan yapan işte bu sevgidir. İnsanın topluma uyumunu sağlayan da sevgidir. Önce öze, sonra özgeye yönelik sevgi. Böyle bir sevgi yoksa bireyin topluma uyumu, giderek toplumun iç uyumu bozulur.

Bireyin, topluluğun ve toplumun esenliği için sağlığın bu anayasal (constitutional) önemine karşın, sağlık hizmetlerinin önem kazanmasının yakın bir geçmişi olması şaşırtıcıdır. İnsanbilimin verilerine göre, yeryüzünde var olan ilk insanlar önce aile kurumunu örgütlemişlerdir. Bu zorunluluğu anlamak kolay olsa gerek. Böyle olmasaydı insan soyunun sürdürülmesi olanak içine giremeyecekti. Oysa sağlığını yitiren, hastalanan bir insanın, bir bebekte, bir çocukta olduğu gibi, topluma uyumunun bozulduğunu toplumbilim açıkça ortaya koyuyor. Hastalanan bireylerin de bebekler gibi, sevgiye ve sabıra gereksinimi var. Çünkü hastalık bireylerin toplumsal işlevlerini sınırlıyor, giderek onları çocuklaştırıyor. Çağdaş toplumbilimleri insan sağlığının çevreye ve topluma ne denli bağımlı olduğunu da, açıkça ortaya koyuyor.

Sağlıklı olmanın çok nedenliliğini sağlığın tanımında bulabiliriz. Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre sağlık "Yalnız hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, aynı zamanda bedensel, ruhsal ve toplumsal yönden tam bir iyilik durumudur." Bu tanıma biraz, yakından bakarsak, sağlık kavramının ne denli geniş kapsamlı olduğunu kolayca görürüz. İnsanı ve onun sağlığını ilgilendirmeyen hiç bir insansı çabanın olmadığını söyleyebiliriz. Bu gerçeği belki de "Her şeyin başı sağlık" özdeyişi en güzel anlatıyor. Şimdi, sağlığa verilen değer geçmişi neden bu denli kısa sorusunu yineleyelim. Çünkü çağlar boyunca, insanoğlunun çevreye uyumu o denli önemli idi ki, insanın gözlerini çevreden ayırıp kendine çevirmesine pek zaman kalmıyordu. İnsanoğlu çevrenin denetiminde oldukça üst düzeyde başarı kazandıktan sonra kendini düşünebildi. Toplumbilimlerin, bilimlerin gelişmesi sırasında en sonlarda yer almasının nedeni budur. Hekimlik bilimi bireyin ağrısını, sızısını dindirmek, yarasını kapatmak olarak alınır, yeryüzünde insanın var oluşu ile birlikte başlayan bir bilimdir. Oysa ağrıyı-sızıyı dindirmek, yarayı kapatmak hekimlik, biliminin görevlerinin ancak bir bölümüdür. Hekimliği böyle anlarsak, "hekimlik bir bireysel bilim" olur. Her ne kadar iyileştirilen bireyin topluma uyumu düzelecek, böylece toplumsal bir yarar da sağlanacak ise de, bu anlayışın temelinde, hastalığın- bireysel bir olgu olduğu varsayımı vardır. Bu görüş çağlar boyunca geçerli olmuş, hekimler görevlerini hastaları iyileştirmek olarak algılamışlardır. Oysa hastalanma olgusunun nedenlerini, bireysel olmaktan çok toplumsal olan etkenler oluşturmaktadır. Bedensel hastalık nedenleri sayıları, çevresel olanlara göre önemli ölçüde daha azdır.

İnsanlar doğal çevreye karşı başarılı olmak için nasıl önce aileyi örgütlemişlerse, çevreden gelen ve sağlığı olumsuz yönde etkileyen etkenlere karşı da, önce aile hekimliğini örgütlemişlerdir. Bu anlayış, bireysel hekimliğe göre, kuşkusuz bir ileri adım idi. Gelişmenin böyle oluşunda zorluklara karşı insanların güçlerini aile içinde birleştirmeleri kadar, aile ekonomisinin etkilerini de aramak gereklidir. Denebilir ki, üretim birimi

olarak ailesin önemi daha da baskındır. Özetlenmeye çalışılan bu gelişme birçok ülkede, özellikle de batı kültürünün egemen olduğu toplumlarda böyle olmuştur. Ancak, bizim kültürümüzde ailenin toplumsal önemine karşın, aile hekimliği uygulaması yoktur. Çünkü Anadolu Selçukluları döneminden yakın geçmişe dek, sağlık hizmetlerini ülkemizde kamu örgütleye gelmiştir. 19'uncu yüzyıla dek sağlık hizmetleri hiç bir zaman, açık-seçik kamu görevi sayılmamakla birlikte, bu hizmetleri hep kamu görevlileri üstlenmişlerdir. Bu durum bazı ülkelerde yazılı anayasa bulunmayışına benzetilebilir.

Toplumların tarihsel gelişme süreci içinde ailenin yeri, önem açısından günümüzde ikinci dereceye düşmüştür. Çünkü aile, üretim birimi olarak önemini yitirmiştir. Günümüzde üretim, artık bir toplumsal olgudur. Ailenin geleneksel görevlerinden pek çoğunu da, bu durumda, diğer toplumsal kurumlar üstlenmiştir. Çocuk bakımı, eğitim ve sağlık hizmeti, artık ailenin görevleri olmaktan çıkmıştır. Bu durumu ailenin yok olması biçiminde algılamak pek doğru olmasa gerek. Toplumsal kurumların çağlar boyunca, değişen koşullara en kolay uyum göstereni ailedir. Günümüzde de aile, geleneksel uyumluluğunu sürdürmekte, yeni bir yapı kazanmaktadır. Hekimlik ve sağlık bilimlerinin gelişmesinde de, benzer özellikleri görüyoruz. Önce bireysel hekimlik, giderek aile hekimliği ve günümüzde de toplum hekimliği.

Bireysel hekimliğin temelini, nasıl yalnız bireyin hastalığını iyileştirmek oluşturmuşsa, aile hekimliğinin temelini de, ailenin sağlığı oluşturmuştur. Bu görüşün “bireyin sağlığını ailenin diğer üyelerinin sağlığı etkiler” biçiminde bir özeti yapılabilir. Gelişme süreci içinde bu görüş, liberalizmin aile şirketleri dönemine denk düşer. Uygulaması ise, her ailenin kendine bir hekim seçmesi, ailenin tüm üyelerinin gerek tedavi edici, (sınırlı olmakla birlikte) gerek koruyucu hekimlik hizmetlerini bu hekimden alması biçiminde olmuştur. Hekimliğin bu tür uygulanışı anamalcılığın gelişmesine koşut olarak Kuzey Avrupa ülkelerimde, daha sonraları da, bu ülkelerin kültürünün ardılı olan Kuzey Amerika ülkelerimde yaygınlaşmıştır. Düşüncenin temelini oluşturan “aile bireylerinin sağlık durumu birbirlerini etkiler” görüşü, doğru olmakla birlikte, eksiktir, çünkü bireyin sağlığını yalnız aile üyelerinin sağlığı değil, tüm toplumun, toplumun tüm bireylerinin sağlığı etkiler. Nitekim sözü edilen ülkelerin bir-ikisi dışında tümü, aile hekimliğinden toplum hekimliğine geçmişler, bireyin sağlığının yalnız onu ve ailesini değil belki de bunlardan önce toplumu ilgilendirdiğini anlayarak, bu anlayışa uygun uygulamalar geliştirmişlerdir. Aile hekimliği birçok gelişmiş ülkede artık uygulanmayan, eskimiş bir hekimlik anlayışdır. Yalnız eskimekle kalmamış, uygulanabilirliğini de yitirmiştir. Bizim ülkemizde ise, geleneksel olarak böyle bir uygulama yoktur.

Son günlerde hekimlik eğitimi süreçlerine yeni bir biçim verilirken, aile hekimliğinin güncellik kazanmasında, hekimlik eğitimi süreçlerini değiştirme kararı doğru, çözüm olarak aile hekimliğinin getirilmesi ise yanlıştır. Hekimlik eğitimi ile ilgili herkesin üzerinde görüş birliğine vardığı nokta, ülkemizde uygulanan hekimlik eğitiminin iyi genel pratisyenler yetiştirmediği yolundadır. Hekimlik eğitimi süreçlerini değiştirmenin haklı gerekçesi budur, Ancak, bu yanlışı düzeltirken aile hekimliğine önem ve öncelik vermek, her halde doğru çözüm olmasa gerektir. Çünkü sağlık aile boyutunu aşmış, toplumsal bir

içerik kazanmıştır. Sağlıklı aile içinde değil, ancak sağlıklı toplumlar içinde yaşayan bireylerin sağlığından söz edilebilir. Günümüzde hekimlik biliminin temel uğraşı alanlarından birini "toplumsal patolojiler" oluşturmaktadır. Türkiye'de de, 1960lı yıllardan beri toplum hekimliği görüşünün uygulanmasına çalışılmaktadır. Bu konuda oldukça yol da alınmıştır. Dünya Sağlık örgütü, nün yukarıda verilen sağlık tanımındaki "toplumsal yönden tam bir iyilik durumu" nu, hekimliği aile ile sınırlayarak sağlamak olanaklı değildir.

Ülkemizin sağlık sorunlarını aile hekimliği anlayışı ile çözmeye kalkmak, gelişmiş ülkelerin yıllarca önce denediği ve günümüzde bir yana bıraktığı bir örgütlenme biçimini ülkemizde yürürlüğe koymak demektir. Kanımızca bu yaklaşıma ileriye değil, geriye gidiştir. Gelişmiş ülkelerin gelişme süreçleri içinde yaşadıkları her dönemi yaşamak, yaptıkları her yanlışını yinelenmek, gelişmekte olan ülkelerin alın yazısı değildir.

Sorunun çözümünün ülkemiz için "toplum hekimliği uygulamalarından geçtiği" kanıtlanmıştır. Toplum hekimliği yaklaşımının ne olduğu ise başka bir yazıda ele alınabilir.

HALK GÜCÜNÜN BİLİNCİNE VARACAKTIR

(18.03.1987)

"Her üstünlüğü, beceriyi yaratan halktır, her şey halk için yaratılır. Halk olmadan herhangi bir şeyin yaratılması olanaklı değildir. Hiç bir meslek, insanlara en yakın meslek olan hekimlik bile, halk olmadan var olamaz. Bu yazı, en üstün değer olan halka adanmıştır."

Önce açıklamak gerekli, halk denilen kitle kimdir? Toplum bilimciler halkı "yönetenlerin dışında kalanlar" olarak tanımlıyorlar. Böyle tanımlanan, halkın, halkı oluşturan bireylerin bazı özelliklerini tanımamız gerekli.

İnsanlar doğup dünyaya gelirler, neden? Onlara kim sorar, dünyaya gelmek ister misin diye? Hiç kimse. Ama gelirler. Yaşamak gibi, ölümün de tek gerçek olduğunu bilmeden. Sonra büyürler. O, tek gerçeği, ölümü öğrenirler. Ölümü yaşayarak değil, okuyarak, duyarak öğrenirler. Gene de yaşama, dört elle sarılırlar. Oysa ölmek, sıklıkla yaşamaktan daha kolaydır. Öyleyse nedir, insanoğlunun zoru seçmeye iten? Korku mu, ölüm korkusu mu, sportmence bir yarış duygusu mu, bitmek, yok olmak korkusu mu?

OYSA

Oysa insanoğlu, kendini yavaş yavaş öldürmekte ustadır. Bunu sözgelimi, sigara içerek, alkol alarak yapar. Sigara içmeyip, alkol almayarak da yapar. Bir şeyler yaparak, ya da hiç bir şey yapmayarak kendi öz bedenini yıkar. Bundan bir doyum sağlaması, başka yollardan üstesinden gelemediği güçlükleri, kendi güçsüzlüğünü kendini yıkarak, dolaylı yollardan önlemeye çalışması da olasıdır. Freud buna "destrudo (kendini yıkmak)" adını vermişti.

Oysa insanoğlu "soylu" bir yaratıktır. Bu soyluluğu insanoğluna gene insanoğlu vermiştir. Soyluluğun ölçütü de, gerçekten çok ilginçtir. Bu soyluluğun belirtisi, insanın yalnız kendini değil, kendi soyundan olanları da öldürmesi ile ortaya çıkar. Bir hayvan, türü ne olursa olsun, kendi soyundan bir hayvanı öldürmez, yemez. Tek canlı insanoğludur ki kendi türünden olanları öldürür. Yer mi? Yemek, yalnız ağız ve dişlerle ilgili bir eylemse, yemez. Ama başka türlü, bin türlü yer. Latin atasözü bunu açıklıyor:

"Homo, hominis lupus."

İnsan insanın kurdudur. Kurt insanı yer. Çünkü kendi türünden değildir. Peki, insan insanı, bin türlü neden yer, kendi türündenken?

İNSAN VE KURT

Kurt insanı yer. Çünkü insan, kurt soyundan değildir. Ülkemizde kurtluğa özenenlerin sayısı az olmasa bile, kurtla insan arasında biyolojik bir yakınlık kurulamaz. Ama kurtlukta, ancak düşeni yemek kuraldır. Oysa insanoğlu yemek istediğini düşürür. İnsanoğlu bu açıdan, kurttan bir kaç adım öndedir. Bu bir içgüdü müdür, yoksa anlaşılabilir bir nedeni var mıdır?

DOĞANIN TANSIĞI (MUCİZESİ)

İnsanoğlu doğanın tek tansığıdır. Bu görüşün karşı konulamaz kanıtı, insanoğlu ve dünyanın yakın geçmişini göz önüne alırsak, insanoğlunun evrenin her yerinde yaşayabilme sidir. İnsan, yaşamak için çevreyi kendine uydurur. Oysa insan dışında tüm canlılar, çevreye uyarak yaşamlarını sürdürürler. Bu saptamadan bir gerçek çıkarılabilir mi? Kuşkusuz. İnsan, koşulları denetleyen, koşullara yön veren bir hayvandır. Koşullara uyan değil.

KOŞULLARI DENETLEMEK

Koşulları denetleyebilip yönlendirmek, aslında güç bir sorundur. Koşulu, ya da koşulları, ancak güçlüler denetleyebilir. Gücsüzlerin bu konudaki yazgıları ise "koşullara uymak" tır. Gücsüzler kendi istençleri (iradeleri) ile mi gücsüz olurlar, gücsüzlük koşullarına uymak bir yazgı mıdır? Bu sorunun yanıtı, gücsüzler için "onlar gücsüzlüklerini yeninceye dek, günümüze kadar", ne yazık ki "evet" biçimindedir. Öyleyse soralım, güçlülük ve gücsüzlüğü belirleyen öğeler nelerdir? Bu soruya yanıt arayan insanların sayısı, tarih içinde, şaşılacak kadar çoktur. Kimlerden başlamalı? İstenirse Kuzey Afrikalı İbni Haldun'dan, gene istenirse Türkistan'ın Farap kentinden Farabi' den, ya da, bize yakın bir çağda yaşamış olan Nietzsche' den söz edilebilir. Daha yüzlercesini saymak olanaklı. Yazdıklarının başlarında hepsi, gücsüz mü, bırakın ölsünler biçiminde bir mantık kuruyorlar. Belki de, yazılarının başlangıçlarını gençliklerinde, kendilerini güçlü sandıkları zamanlarda yazdıklarından böyle söylüyorlar. Ama onların, o çağın bilimsel güçlükleri, yetersizlikleri içinde, halkın gerçek gücünün bilincinde oldukları çok kuşkulu görünüyor. Neden mi? Yazılarının sonlarına doğru yumuşayıp-gevşiyorlar. Güçlünün gücsüzü ezmesi doğru değildir demeye başlıyorlar. Ancak kanımızca, bu konudaki en güçlü görüşleri adı "İbn-i Türk", "Türkoğlu" olan Farabi söylüyor. Neler söylüyor Türkoğlu?

"Doğaya bakınız, güçlü gücsüzü ezer, öldürür, yer. Bir şey ki doğada vardır, o adalettir, doğru olan odur. Öyleyse, gerek beldeler beldeleri, kentler kentleri, uluslar ulusları, gerekse insan insanı yenmiştir, o adalettir. Gücsüzün kavgayı yitirmesi olağandır. İster bedenini yitirerek (ölerek), ister özgürlüğünü yitirerek."

Ancak Türkoğlu bu görüşlerini (belki de yaşlandığında) değiştiriyor. "İnsan olmanın asıl nedeni, insanlara yaraşır, onurlu bir toplum yaratmaktır." diyor. O zaman sormak gerekli, Türkoğlu görüşlerini neden değiştirdi?

DÜŞÜNCEYE ÖVGÜ

Sonuç çıkarabilmek için düşünmek gerekli. Bir eski düşünür "düşünüyorum öyleyse varım" demişti. Bu anlatım, kanımızca yanlıştır. Doğrusu "varım, öyleyse düşünüyorum" biçiminde olmalı. Çünkü var olmadan düşünmek olanaklı değildir. Önce var olunmalı ki, düşünülebilirsin. Düşünenlerin, zaman zaman görüşlerini değiştirmelerini onların tutarsızlıklarına verenler de az değildir. Bu tür bir eleştirinin de yanlılığını belirtmemiz gerekli. Okuyan, düşünen, araştıran bir bireyin, yeni gerçekleri bulması olağandır, kaçınılmazdır. Bu tutum, bir düşünme yanlışı soluması değildir. İnsanoğlu ve evren, sürekli bir değişim içindedir. Doğruyu bulmak isteyenlerin, bu durumda, dürüstlüklerinin bir gereği olarak görüşlerini değiştirmemelerini "beklemek" haksızlıktır. Doğadaki ve toplumdaki doğrular değişiyor ise, bunu açıklayan düşünüre "Vay, sen şu tarihte böyle söylemiyordun" türünden bir eleştiri getirmek hem düşünüre karşı yapılmış büyük bir haksızlıktır, hem de değişmeyi yadsımak gibi büyük bir yanılıdır. Ancak, bu görüşleri izlemesi gereken ilginç nokta da, insanoğlunun düşünmeksizin yaşayamamasıdır. Çalışırken, dinlenirken, yemek yerken ve uyurken insanoğlu düşünür. Bu olguyu böylece saptayan bir düşünür "İnsan akli değirmen taşlarına benzer. Aralarına öğütecek bir şey koymazsanız, kendini öğütür (aşındırır)" demiştir.

Öyleyse, akla öğüteceği bir şeyler koymak gerekli.

DÜŞÜNMEYE BAŞLARKEN

Öyleyse düşünmeye başlamak gerekli. Nereden başlamalı? Sözgelimi, neden insanlarımız düşündüklerini açıkça yayma özgürlüğünden yoksun? Oysa gerek anayasalarımız, gerekse Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin onayladığı uluslararası anlaşmalar, düşünenlerimizin düşüncelerini açıkça yaymalarına izin vermekte, giderek bunu, başka bazı yasalar gereği, düşünenlerin bir görevi saymaktadır. Çelişkiyi ortaya koyalım. Bu tür bir girişim, sıklıkla suç sayılmakta, yazarlar ve düşünürler suçlanmakta, yıllar boyu hapislerde kalmaları istenmektedir. Peki, gene soralım, gizlenen, el altından propagandası yürütülen bir düşünce mi, açıkça anlatılan, ortaya konan bir düşünce mi daha sakıncalıdır? Pek açıkça bellidir ki, ortaya açıkça konan düşüncenin, "varsa" yanlıklarını bulmak çok daha kolaydır.

Öte yandan düşüncenin gizlenmesi, yasaklanması olanaklı da değildir. Bir insanın kafasının içini kim bilebilir ki, düşüncesini yasaklasın? Yasaklanan, düşüncenin yayılması, açıklanmasıdır. Gizlenmesi, açıklanmaması gereken düşünce, bu durumda, kendiliğinden sakıncalı, tehlikeli duruma girer, aslında öyle olmasa bile. Çünkü açıklamaya çalıştığımız gibi, tartışma olanağı yok olur. Giderek, zorunlu bir biçimde, doğru sayılır.

Bir efsane, mit durumuna dönüşür. Doğruları bulabileceğine güveni olan insan akli buna izin vermemelidir.

MİTLERE ÖVGÜ MÜ

Doğrusu, düşüncenin açıklanıp yayınlanmasını engelleyenlerin, acaba mitlere bir övgü, destek mi getirmek istedikleri sorusu akla geliyor. İnsanoğlunun tarihsel gelişime süreci içinde "epos" ve "mitos" ların etkin olduğu çağlar yaşanmıştır. Bunları yıkmak, düşünürlerin bir tür alinyazısı sayılmıştır. Öte yandan, bu tür düşüncelerin yanlışlığını göstermek isteyenlerin sayısız baskı, işkence ve engizisyon uygulamalarına uğradıkları da bilinmektedir.

Epos ve mitosların ortak özelliği, tıpkı dogmalar gibi, tartışılmaksızın doğru varsayımlarıdır. Antropologlar insanları "düşünen hayvanlar" olarak da tanımlarlar. Düşünmenin, eleştirinin yasaklandığı o ortamlarda, insanı diğer hayvanlardan ayıran günümüze hangi özellik kalmış olabilir. "In" yerine konforlu barınaklarda yaşamak mı? Öyleyse söyleyebilir miyiz? İnsanı diğer hayvanlardan ayıran tek ayırım, inlerde değil, konforlu barınaklarda yaşamaları mıdır? Bu soruya "evet" yanıtını verenlerin, kuşkusuz, düşüncelerini açıklamaya da hakları olacaktır.

HAK EDENE HAKKINI VERMEK GEREKİR

Bir önceki sorumuza hiç bir kuşkuyla kapılmaksızın "evet" yanıtını verenlerin, bu "soylu" yanıtlarından ötürü bazı kazanımları olması da olağan karşılanmalıdır. Bu kazanımlar neler olabilir?

Öncelikle, yukarıda gerekçesini açıkladığımız gibi, "in" yerine konforlu barınaklarda oturacaklardır. Böyle barınaklarda oturmak güçlülüğün simgesi olacaktır. Ancak bu güçlülük "barınak güçlülüğü" ile sınırlı kalmayacaktır. "Toplumsal hiyerarşide de güçlülüğü" birlikte getirecektir. Sözelimi bu güçlü seçkin "Neyi istemek için toplanıp bağırıyorsunuz? Sizler kim oluyorsunuz, gerek görürsek istediğinizi, o'nu da biz yaparız, biz getiririz." diyebilecek, bir başka tür güçlülük de kazanacaktır. Kendinden sonra gelecek güçlüyü kendi belirleyecektir. Tıpkı, Osmanlı Padişahları'nın veliaht seçmeleri gibi. Böylece bir "güçlüler-soylu" da kurabilecektir. Bu soy, ne zamana kadar egemen olacaktır? Güçlüye göre "hak eden hakkını almaktadır, hak edene hakkı verilmelidir." sözünün egemen olduğu sürece. Acaba, bu hak gerçek bir hak mıdır, hiç kuşku duyulacak yanı yok mudur? Oysa bu tür hakların geçmişini inceleyen bilginler, bu türden her hakkın geçmişteki bir "gasp" a dayandığı konusunda birleşiyorlar. Hak'la gasp bir arada. Doğrusu insanın akli karışıyor.

GERÇEK GÜÇLÜ

Açıklamaya çalıştığımız gibi, gücü veren Tanrı olmadığı gibi, güçsüzlüğü-zayıflığı yazgı kılan da Tanrı değildir. İnsan toplumunun bin yüzyıllar boyunca süren gelişmesi bu

açmazı doğurmuştur. İnsanoğlunun aklı, kendi yarattığı açmazları çözmesini de bilecektir. Kanımızca, gerçek güçlünün belirlenip ortaya çıkması zamanı-gelmiştir. Kimdir bu gerçek güçlü?

Düşünen, düşündüğünü yazan, sanat, iş, emek üretenler... Kısaca halkın ta kendisi. Gücünü bunlardan, halktan almayan ve kendisini güçlü sanan herkesin, kendisi ve görünen gücü ne olursa olsun, **YENİLGİLERİ KAÇINILMAZDIR.**

DÜŞÜNCE SUÇU VE İNSAN ONURU

Barış sözcüğü birçok insan için "savaş durumunun bulunmaması" biçiminde algılanır. Acaba bu algılama doğru mudur?

Barış sözcüğünün böyle, savaş durumunun bulunmaması biçiminde algılanması savaşı tek boyutlu düşünmekten kaynaklanmaktadır. Savaşın yüzyıllar boyunca, insanların insanları öldürmesi biçiminde uygulanması, kanımızca bu yanlış algılamanın temelini oluşturmaktadır. 18. yüzyılın başından başlayarak, yeryüzünde daha önceleri bilinmeyen pek çok savaş yöntemleri uygulanmaya başlanmıştır. Bunların hepsinin içeriğinde psikolojik savaş da bulunmakla birlikte, son yıllarda saf psikolojik savaşın öncelik kazandığı görülmektedir.

PSİKOLOJİK SAVAŞ

Psikolojik savaşı şöyle tanımlayabiliriz: toplum ya da toplulukların birbirlerinin moral değerlerini yıkmak için, sözlü ya da yazılı basın aracılığı ile yaptıkları karşı propaganda, psikolojik savaş adı verilmektedir. Bu yöntem, sıklıkla uluslararası ya da bloklar arası kullanılmaktadır. Psikolojik savaşın böyle uluslar ve bloklar arası kullanımı, onun başka bir kullanım alanının gözden kaçması sonucunu doğurmaktadır. Bu alan, bir topluluğun ya da bir ulusun kendi içinde de psikolojik savaşın uygulanabilmesi, uygulanmasıdır. Belli toplum katmanlarının, karşı katmanlara kendi istek ve çıkarlarını kabul ettirmek için, psikolojik savaşa başvurdukları, sıklıkla gözlenen bir olgudur. Bu savaşın kullandığı araç ve gereçler, sıcak savaşta olduğu gibi top ve silahlar, uçaklar değil, yazılı ve sözlü basındır. Etkinliği kesinkes kanıtlanmış bulunan sözlü basını tek yanlı belli görüşlerin sözcüsü olarak kullanmak, bazı kuruluşları kendi görüşleri dışındakiler için yaşanmaz duruma getirmek, kendi görüşlerine uymayan görüşleri yurtseverlik dışı saymak, ülke ya da toplum içi psikolojik savaşın uyguladığı belli başlı yöntemlerdir. Bu yöntemi kullananlar tek yurtseverlik ölçüsünün kendi ölçüleri olduğunu ileri sürerler. Başka görüşlere kapalıdır. Bu tutum, eğer yalnız kendi çıkarlarını korumak için bu yola başvurulmuyor ise, bilgilenme ve kültür eksikliği ile de açıklanabilir. Durum hangisi ise, bu tutumun sağlıklı olmadığı, karşısına aldığı insanların "düşünme ve düşündüklerini yayma özgürlüğü" ne getirilmiş bir kısıtlama, giderek yasaklama olduğu ortadadır. Belirtilmesi gerekir ki, bu tutum ayrıca, iç barışı, olması gereken dengeleri bozan, bir grup yurttaşın topluma yabancılaşmasına yol açan bir tutumdur. Bu tutumun egemenliğinin sürmesinin demokrasinin yerleşmesine engel olan nedenlerin en başta gelenlerinden biri olduğu da anımsanmalıdır.

İÇ BARIŞ

İç barışın sağlanması ve yurttaşların dengeli bir bölüşüm ve kardeşçe yaşamalarının bir an önce yaşama geçirilmesi, birçok kişinin ve bu arada yetkili ve sorumluların istekleri arasındadır. Doğrusu sormak gerekir, bu iş nasıl gerçekleşecektir? Yalnız belli yöndeki görüşlere değer verip, karşı görüşleri yurtseverlik dışı saymakla, bu görüşlere ve bunları savunanlara, nerede ise yaşam hakkı tanımamakla ve onları birçok durumda dışlamakla bu barış nasıl sağlanacaktır? Bu tür uygulamalar bir tür iç psikolojik savaş değil midir? Düşünceleri yönetim katında bulunanlarca onaylanmayan (yanlışlanmayan değil), kişilere yasal haklarını vermeyen, onlara yasadışı uygulamaları reva gören bir tutumun barışı getireceği nasıl ileri sürülebilir? Bu demokrasiyi getirmeyeceği, demokratikleşmeyi geciktireceği ise kesinkes ortadadır. Çünkü demokrasi düşüncelere saygı, giderek insan hak ve özgürlüklerine saygı ve bir başka tanımlamaya göre de, anlaşma rejimidir. "Anlaşmamakta anlaşmayı" baştan ilke edinmiş bir anlayışla, nasıl demokrasi kurulacağı, doğrusu merak etmeye değer. Farklı düşünen bireylerin birbirlerinin düşüncelerine saygı duymadığı, bu düşünceleri ve böyle düşünenleri dışladığı toplumlarda demokrasi bulunduğu nerede görülmüştür? Bu yolun iç barışı sağlayamayacağı da ortadadır. Hele, düşünme ve düşünce üretme, belli kurum, kuruluş ve bireylere yasaklanmış ise toplumu barış içinde tutmanın olanaksız, olacağı da, bilinen bir gerçek iken. İnsan düşüncesinin özündeki gizilgüç (potansiyel güç), ortaya çıkmak için herhalde bir yol bulacaktır. Düşünme ve düşünce üretme olgusunu inceleyen bilginlerin vardığı kesin sonuç budur. Açıklanmasına izin verilmeyen düşünce, başka bir yolla, belki de doğal olmayan, istenmeyen bir biçimde ortaya çıkacaktır. Tek sesli toplum özleminin özündeki en büyük yanılğı burada yatmaktadır. Oysa her düşüncenin serbestçe açıklanması ve yayılması, bu tür sağlıksız görüşlerin ortaya atılmasını önleyen en etkin yöntemdir. Bunu düşünürler "demokrasinin aksayan yanlarını düzeltmenin tek yolu, gene demokrasidir" biçiminde açıklamışlardır. İnsanlar, düşündükçe insan olurlar. İnsanoğlunun düşünme ve düşünce üretme eylemleri dışında kalan yaşamsal tüm devinimleri, diğer canlılarda da vardır. Demek ki, insanı diğer canlılardan, hayvanlardan ayıran tek özellik, düşünce üretmesidir. Doğaldır ki, üretilen düşüncelerin yayılması, üretmekten de önemlidir. Bu olmazsa, düşünce içine tıkanık bir düşünce olur ki, bunun da Nasreddin Hoca'nın hindisinin düşünmesinden bir ayrımı olmasa gerek.

Yönetim katında bulunan bazı kişilerin, bireylerin düşünme özgürlükleri olduğunu ileri sürdüklerine sık rastlanmıştır. Düşündüklerini yaymalarına önemli kısıtlamalar getirilmişse, bu özgürlüğün hiç bir yararı olmayacaktır. Çünkü düşünme, insanın kafası içinde, beyninde olan bir olaydır. Bunun ne olduğunu ortaya çıkaracak bir yöntem bu güne dek bulunamamıştır. Dolayısı ile düşünmeyi yasaklamak da olanaksızdır. Aslolan, toplumsal barışı getirmeye katkısı bulunacak olan "düşünmeyi yaymanın özgür olması"dır. Olaya bu açıdan bakıldığında düşünmeyi özgür bırakanların tutumu, köprü altından su bağışlamaya benzemektedir. Bu tutumun ise demokratikleşmeye bir yararı olmayacağı ortadadır.

İNSAN ONURU

Ruhbilim uzmanları, onurlu yaşamamanın insanlar için bir lüks istek olmadığını söylüyorlar. Onursuz insanın her türlü zararlı işleri yapmaya aday, toplum dışı bir insan olduğu görüşünde birleşiyorlar. Onurlu insanın ise, kendisine ve geleceğine güven duyan, kendisi gibi düşünmeyenleri hoşgörü ile karşılayıp, sonucu tartışma ile almaya çalışan, insanları becerileri ve ürettikleri ile değerlendiren, düşünen, değil yakın çevresini, ulusunu ve giderek tüm insanlığı düşünen, düşünce üreten kişi olarak tanımlıyorlar. Düşünüp düşünce üreten, ancak susan kişinin ise, ne kendine ne de topluma yararı olacağını belirtiyorlar. Düşünüp düşünce üretmenin anarşi doğuramayacağını, anarşinin, eğer dış kaynaklı değilse, insanların suskunluğa itilmesinin sonucu olabileceği üstünde görüş birliği içinde olduklarını söylüyorlar. Bu gerçeklerden nasıl bir sonuç çıkarmalı ki hem ülkemizin iç barışı, hem de insanlarımızın onurları açısından yararlı olsun?

SONUÇ

Kanımıza göre sonuç açıklıkla ortadadır. Toplumumuz ne zaman çok sesli bir toplum olursa, insanlarımız başkalarının düşüncelerine ne zaman saygılı olmayı öğrenirlerse, belki de bundan önemlisi, yasalarımız düşünceyi ne zaman suç saymazsa, düşünceler "sakıncalı ve sakıncasız." diye ayrılmazsa, iç barışa ve onurlu insanların ülkesi olma yolunda önemli bir adım atılmış olacaktır. Bazı insanlarımızın demokrasi için halkımızın yeterli olgunlukta olmadığı görüşünü savundukları, bazı anayasaları ve insan özgürlüklerini bizim insanlarımız ve ülkemiz için lüks buldukları biliniyor. Yukarıdaki açıklamalarımızın ışığında, bunun doğru olmadığı bir yana, ulusumuzun binyıllardan süzülüp gelen atasözleri de, bu görüşün yanlışlığını ortaya koyuyor : "Suya girmeden yüzme öğrenilemez."

İnsanların biyolojik yapıları dünyanın her yerinde aynıdır. Değişen, çevresel etkenlerdir. Toplum yaşamı açısından söylersek, değişen toplumsal düzendir. İnsanların toplumsal düzeni yarattıkları doğrudur, Bunun kadar doğru, ancak bundan daha eski bir doğru ise, toplumun insanlara biçim verdiğidir. Yasalarla düzenlenmiş, demokratik ve insan onuruna saygılı bir toplum yapısı, insanlarımızın onurlu, başka insanların hak ve onurlarına saygılı insanlar olmalarına en büyük katkıyı sağlayacaktır. Bu ne kadar zaman alacaktır? Önce insanlarımızın olgunlaşmasını, lüks bulunan hak ve özgürlüklerle demokratik yaşam koşullarını sağlamayı daha sonra vermeyi uygulamanın gerektireceği zamandan kesinkes daha kısa sürede.

DÜŞÜNCEYE SAYGI

"İki kez uzunca süreler Pakistan'da kalmış bir kişi olarak Pakistan üstüne yazan Sayın Hocam'a"

ALLEGRO

Düşünmeyi, insan aklının kendiliğinden olan bir işlevi sananlar az değildir. Böyle sananlara göre düşünen insan Rodin'in ünlü yontusunda olduğu gibi, eli çenesinde, bir köşeye çekilmiş, olasılıkla da toplum için zararlı kurgular içinde "sakıncalı" dır. Düşünen insanlar sakıncalıdır. Neden mi? Tarih içinde tüm düşünen insanlar toplumsal düzene karşı çıkmışlar da, ondan. Dünyanın düz bir tepsi biçiminde olduğu görüşü toplumların rahatını nasıl olmuş da kaçırmıştı ki, bir düşünür kalkıp bunun doğru olmadığını söyledi? Dünyanın öküzin boynuzları üstünde durduğuna inanılarak da erdemli insan olunabilir, huzurlu toplum kurulabilir. Doğrusu sormak gerekir, evrenin merkezinin dünya değil, başka bir gezegen, bizim evrenimiz için güneş olduğunu bilmek hangi ülkenin ekonomisini düzeltmiş, sorunlarını çözmüştür. Düşünen insanlar sıklıkla erke karşı gelerek de toplumların düzenini bozmuşlardır. Kargaşadan, kaostan, suçlu olanlar da düşünen insanlardır. Sanılır ki, düşünmenin bu sakıncalı yanlarını gören ozan, halkı uyarmak için şu dizeleri yazmıştır:

"Düşünme, hisset,
Bak, böcekler bile öyle yapıyorlar."

Ortaçağın başka bir tanınmış düşünürü İmam Gazali de bu konuda şunları söylüyor: "Nasıl yüzme bilmeyen bir adamın ırmakta yıkanmasına, bir çocuğun yılanla oynamasına izin verilmezse,, toplumların, bireylerin de düşünmesine, hele hele düşüncelerini yaymasına öylece izin verilmemelidir."

Bireysel rahat açısından tartışılıp karşı çıkılması pek kolay olmayan bu görüşler, kuşkusuz, yazımızın başında belirttiğimiz düşüncenin kendiliğinden bir olgu olduğu varsayımına dayanmak tadır. Karıştırıcılık ve rahat batma gibi bireysel özellikler de bazı kişilerin doğasında olduğuna göre, sakıncalı düşünürlerin zaman zaman ortaya çıkması olağan bir durumdur. Ama durum olağandır diye, toplumun kargaşaya İtilmesine acaba göz mü yummalı?

ANDANTE

Düşüncenin kendiliğinden bir olgu olduğu acaba ne kadar doğrudur? Düşünme olgusunu inceleyen bilim adamları, bu olgunun duyu organlarının çevreyi algılaması ile başladığı görüşünde birleşiyorlar. Düşünmenin oluşumu şöyle özetlenebilir: Birey, önce beş duyusu aracılığı ile çevredeki olguları algılamaktadır. Bu algılama tekildir, bireyseldir. Bu algılar belli bir çokluğa ulaşıncaya, benzer olguları insan aklı soyutlayarak bir “neden-sellik” ilişkisi kurar. Bu ilişki “belli nedenler, belli sonuçlar doğurur” biçimindedir. Örnekle anlatılırsa, dalından kopan elma düşer, bu bir gözlem, bir bireysel olgudur. Başka ağaçlardaki elmalar da, dallarından kopunca düşerler. Ama yalnız elmalar değil, boşlukta kalan tüm maddeler düşerler. İşte bu noktada, insan aklı olguları soyutlamaya başlar. Bu soyutlamanın sonucu “dünya, boşlukta kalan tüm maddeleri kendine doğru çeker” biçimindedir. Bu tümcenin ise, evrensel bir yasa olduğu anımsanacaktır.

Bu açıklamalardan çıkarılacak sonuç ne olmalı? Bu insanların düşünüp düşünmemesine, bireysel çıkardan ya da gerçeklerden yana olmasına bağlıdır. Bireysel huzurdan yana olup bu saçmalıkları bir yana bırakmak, en doğru yol gibi görünüyor. Ancak, insan içindeki bir dürtüye uyup şu sonucu da çıkarabilir: “Düşünen insanların yola çıkış noktaları çevredeki, toplumdaki olgulardır.” Önerilmemekle birlikte böyle bir sonuca varılmışsa, ok yaydan çıktığına göre, biraz daha düşünülebilir ve şu da söylenebilir: “Düşüncelerin ortak özelliği çevreyi, toplumu iyi izlemeleridir.” Bu iyi izleme de yeterli olmaz. Bu konudaki bilimsel yapıtlar, iyi bir gözlemci olabilmek için gözlem yapılan konuyu iyi bilmek gerektiğini de belirtiyorlar. Görüldüğü gibi bir basamak daha yükselip “düşünen insanların kendi konularının uzmanı oldukları” sonucuna geliyoruz. Ancak, bu sonuç kişileri şaşırtabilir. Hem belli bir konuyu iyi bilip iyi bir gözlemci olmak, hem de düşünmeyi bilmekle, toplumu kargaşaya itmek nasıl bağdaşmaktadır. Acaba düşünmeye ilişkin bilimsel yapıtlar mı yanılıyor, yoksa düşünenlerin sakıncalı bireyler olduğunu söyleyenler mi?

VIVACE

İnsanoğlu evrende var olduğu zaman değil, düşünüp iletişimde bulunduğu zaman insan olmuştur. Yalnız başına düşünme “içine tıkanık olaydır.” Tüm insanbilimcilerin (antropologların) ortak görüşü “insansı ilk canlıların iletişimde buldukları zaman “ insan olmaya başladıkları yolundadır. Böyle olmasa idi doğanın en zayıf canlısı olan insanın doğaya egemen olması düşünülemezdi. Doğaya uyumu bile en zayıf bir canlının bir bizonu avlaması nasıl olanak içine girmiştir? Bu sorunun yanıtı “iletişim ve İşbirliği”dir. Bu noktada düşünüp iletişimde bulunmakla algılamayı ayırmak gerek. Algı tüm hayvanlarda ortaktır. Bazı hayvanların belli düzeyde iletişimde buldukları da bilinmektedir. Bu iletişim, binlerce yüzyıllardan beri aynıdır, içgüdüselidir. Düşünme ve yeni iletişim yolları bulma insana özgüdür. İnsanı insan yapan düşünme olduğu gibi, insanoğlunu doğaya egemen kılan da düşüncedir. Evrenin tek tansığının insan aklı olduğu söylenebilir.

Toplumları, uygarlığı yaratan da insan aklıdır. Ünlü bir düşünür "düşünüyorum, öyleyse varım" demiştir. Bu tümceyi düşünmeyen insan pek de var sayılmaz biçiminde anlamak gereklidir. Doğaldır ki, sözü edilen tıkanık düşünme değildir. Unutulmamalıdır ki düşünme bağımsız, kendiliğinden olan bir şey değildir. Konusunu ve düşünmeyi bilen bir kişi, eğer toplumsal huzurla çatıştığı varsayılan bazı şeyler söylüyorsa, onun bir bozguncu olduğuna karar vermeden, toplumda bazı şeylerin bozuk olup olmadığını araştırmak gereklidir.

Düşünmenin doğal olarak eleştiriyi de içereceği de akılda tutulmalıdır. Eleştiri, doğrulama ve yanlışlamayı birlikte içerir. Ancak bazı uygulamaların yalnız yanlışlanacak yanları varsa, eleştireni hoş görmek gerekir. Düşünceyi eleştirinin izlemesi zorunluluğunun hukuk dilindeki adı "düşünceyi yayma özgürlüğü" dür. Yeryüzündeki tüm yönetimler halklarına düşünme özgürlüğünü tanımış olmakla öğünürler. Doğrusu, bu tutumun övülecek bir yanı yoktur. Düşünceye saygısızlık, düşünmeyi yasaklamak olanaklı değildir. Çünkü düşünmeyi yasaklamanın bir yolu, yöntemi yoktur. Olsaydı, bu yola başvuracaklar da ortaya çıkardı. Bu nedenle, bu hakkı uyruklarına verdiğini ileri süren yönetimlerin bu tutumu, köprü altından su bağışlamaya benzemektedir. Aslolan düşünceyi yaymanın özgür almasıdır. Düşünceyi yayma özgürlüğünün toplumlar açısından önemi üzerinde de durulmalıdır. Gelişme ancak, düşünceyi yaymakla olanaklıdır. Bu olmazsa toplumların tutucu olmaları kaçınılmazdır. Tutuculuğun gelişme getirmeyeceği ise evrensel bir gerçektir.

Bazı ülkelerde yönetim katında bulunan yetkililerin düşünceyi yayma özgürlüğünü yalnız kendilerine tanıdıklarına rastlanmıştır. Düşünceyi yaymanın belli kurumlarda yasaklandığı ülkeler de vardır. Bu uygulamalarda belli kalıplara uygun düşünmeyenler dışlanmış, cezalandırılmışlardır. Gene bazı toplumlarda kargaşa ve kaostan düşünce suçlu bulunmuş, düşüncenin açıklanmasının terör ve anarşi doğurduğu ileri sürülmüştür. Tarihsel gerçekler düşünceyi yayma özgürlüğünün kargaşa ve terörü doğurmadığını, tersine, düşünceyi yayma özgürlüğünün bulunmamasının kargaşa ve terör doğurduğunu göstermektedir. Doğal yollardan açıklanmasına izin verilmeyen düşünce, başka yollar arayacak ve bulacaktır. Düşüncenin ortaya çıkmak için özünde taşıdığı gizilgücü (potansiyel güç) yok edecek bir baskı yöntemi henüz geliştirilememiştir. Doğru düşünce toprağa atılmış bir tohum gibidir. Açıklanması, yeşerip filizlenmesi kaçınılmazdır.

Sokrates bu konuda şöyle demişti:

"Bize, 12 nedir diye soruyorsunuz. Sonra da, bak 12 iki kez altı, altı kez iki, üç kez dört, dört kez üç demeyeceksin diye ekliyorsunuz. Baylar, ya doğru yanıt bize yasakladıklarınızdan birisi ise ne yapalım? Sanıyor musunuz ki, doğruyu bilen, siz yasaklıyorsunuz diye doğru bildiğini söylemeyecek?"

Düşünürler hem doğruyu bilip, hem de bunu açıklamamayı birbirleri ile hiç bir zaman bağdaştıramamışlardır.

İNSAN VE YURTTAŞ OLMAK

İnsan olmakla, insandan gayri bir canlı, sözgelimi hayvan olmanın ayrımı üzerinde ne denli düşünülmüştür? Sorunun yanıtı kanımızca, yönetenler ve yönetilenler için ayrıdır. Yönetilenler sıklıkla, belki de her zaman ezile geldikleri için insan olduklarını düşünmüşlerdir. Çünkü çağlar boyunca insan olmak, ezilmekle, bir başka anlatıyla, tüm işlevi insanlara hizmet etmek olan hayvanlarla eşdeğerli sayılmıştır. Yönetenlerin bir bölümü ise, bir gün yönetimlerinin hesabının sorulacağını hiç akıllarına getirmeden, kendilerini insan saymışlar, hayvan saydıklarını bildiklerinde yönetmeyi kendilerine tanrıların verdiği bir üstünlük olarak görmüşlerdir. İster Neron'u, ister Deli İbrahim'i almız tarih bu gerçeğin bitmez tükenmez örnekleri ile doludur. Ama yine sormak gerekir, insanla hayvanın ortak ya da ayrı özellikleri nelerdir?

TEMELDE BİRLİK

Tıp ve biyoloji bilimleri açısından, insanla hayvan arasında biyolojik açıdan bir ayrımın olduğu ileri sürülemez. İnsan da acıkınca her şeyi yer, hayvan da. İnsanın da en güçlü içgüdüğü soyunu sürdürmektir, hayvanın da. Ancak terimlerin değiştiği göz önünde tutulmalıdır. İnsan aşk, seks yapar, hayvansa çiftleşir. Sormak gerekir, temelde değişen nedir? Soyunun sürmesi sakıncaya düştüğünde her iki tür de canavarlaşır. Hayvan bunu mertçe, açıkça yapar. İnsan ise, bazı düşüncelerin arkasına sığınır. Buna bazen üstün ırk, bazen devletin üstün çıkarları adını koyar. Ama yine soralım, temelde ne değişir? Yalnızca karnını doyurmak için öldüren hayvan mı soyludur, yoksa etini bile yemediği bir insanı, kurguları için öldüren insan mı daha soylu bir iş yapar? Soyluluğun ölçüsü nedir? Güçlünün güçsüzü ezmesi mi, zayıfın, ister özgürlüğünü, ister canını yitirerek yenilmesi mi?

İNSANI İNSAN YAPAN

İnsanı insan yapan özelliğin insanlara insanca saygı olduğu konusunda düşünürler arasında görüş birliği vardır. Bu görüş birliği o denli güçlüdür ki ünlü Türk düşünürü Farabi Medinet-ül Fazilat (Olgun İnsanların Ülkesi) adlı yapıtında (günümüzden aşağı yukarı bin yıl önce) bu görüşü şöyle anlatmıştı: "İnsan olmanın asıl nedeni, birbirlerine saygılı, insanca yaşanabilen bir toplum yaratmaktır!"

Ancak çağlar boyu ortaya çıkan gelişmeler, zayıf insanların korunması yanı sıra, insan toplumundaki eşitsizliklere karşı çıkan görüşlerin ve bu görüşleri savunanların korunması gereğini de gündeme getirmiştir. Fizyolojik açıdan insanların eşitliği, doğaldır ki savunulamaz. Ama insanı gerçek insan yapanın, fizyolojik değil, düşünsel, sanatsal ve

üretkenlik özellikleri olduğu artık günümüzde üzerinde kuşku duyulmayan gerçeklerdir. O halde soralım, düşünen, sanat üreten ve çalışan insanları, fiziksel açıdan yönetsel açıdan daha aşağıda görmeye, hangi insancıl duygular izin verebilir? Düşüncesini açık yüreklilikle açıklamayan, sanatını halkının, giderek tüm insanların yararına kullanmayan, üreten tüm insanlığı düşünmeyen insana çağdaş anlamda insan diyebilecek miyiz? Giderek bu tür çabalar içindeki gerçek insanları suçlu bulan, onlara olmadık cezalar, işkenceler uygulayanlara ne ad vereceğiz?

İNSAN HAKLARI

Gerek fizik gerekse siyasal yönden güçlülerin güçsüzleri ezmesini önlemeye yönelik önlemleri almak, insanoğlunun çok uzun yıllarını almıştır. Bu tür haksızlıklara karşı kağıt üzerinde önlemler alınmışsa da, bunların gerçek yaşama yansıyan yanları çok olmamıştır. Örnekle belirtmek gerekirse, insanlara yapılabilecek en ağır aşağılamanın işkence olduğu, sayısız uluslararası toplantılarda, hekimlerin uluslararası birliklerinde saptanmış ve suçlanmıştır. Ama işkencenin dünyanın birçok ülkesinde süregittiği de bilinmektedir. Kendi ülkemizde bile, yöneticiler sayılarda ayırım göstermekle birlikte işkencenin uygulanmakta olduğunu açıkça söylemektedirler. O halde yine soralım, 1948 yılında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin onayladığı İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi yalnızca üzerine imza atılmış bir kağıt mıdır?

Bu bildirgenin 12 ve 13'üncü maddelerini, konumuza açıklık getirmesi açısından aşağıya alalım:*

"Madde 12. Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni ve yazışması konularında keyfi karışmalar, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz kalmaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmaya hakkı vardır.

Madde 13. 1.Herkes herhangi bir devletin arazisi dahilinde serbestçe seyrüsefer ve ikamet eylemek hakkını haizdir.

2.Herkes, kendi memleketi de dahil olduğu halde, herhangi bir memleket terk etmek ve memleketine tekrar dönmek hakkını haizdir."

Bu kurallar, yukarıda da belirttiğimiz gibi Birleşmiş Milletlerin 1948'de kabul ettiği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin de onayladığı uluslararası bir anlaşmanın maddeleridir. Hukuk mantığı açısından belirtmek gerekir ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden geçen bir yasanın anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal edilmesi bazı koşullarda olasıdır. Ancak yukarıda örneği verilen türden bir uluslararası anlaşmanın iptali, hiçbir biçimde söz-konusu değildir. Şimdi burada, uygulanmasında kesin bir zorunluluk bulunan bu anlaşmaya uyulmamasının bir tür anarşi ya da terör olduğunu söylemek, acaba suç mu sayılacaktır? Çünkü bilindiği gibi anarşi ya da terör'ün anlamı kurallara uymamaktır, öyleyse, şu açıklamayı da, bilgilerinize sunmamıza izin veriniz:

(*Metnin dili, uluslararası bir arlaşma olduğundan değiştirilmemiştir.)

"YURTTAŞLIK HAKKININ DOKUNULMAZLIĞI İÇİN VERİLEN SAVAŞIMDA AYRIM YAPILMAMALI"***

Adı, sayısı ve sayfa numarası verilen yayından iki alıntıyı aşağıya sunuyoruz:
"ŞANAR YURDATAPAN: Yurttaşlıktan çıkarıldım. Resmi gerekçe "Devletin iç ve dış güvenliğine aykırı hareket etmek"(...)

Yurttaşlıktan atılma ilkel bir uygulama. (...) İşkence denen insanlık suçuna karşı çıkarken nasıl AYRIM YAPMAKSIZIN, "herkes için işkenceye karşı çıkıyorsak", "yurttaşlık hakkının dokunulmazlığı" için verilen savaşım da ayrımsız, HERKES için yürüme-lidir. Düşünce ve eylemleri bize uysun ya da uymasın "Hiç kimse, hatta bu uygulamaları yapanlar bile yarın, öbür gün, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlığından -kendi istekleri dışın-da-" atılmamalıdır.

"MELİKE DEMİRAĞ: Sanat insanların mutluluğuna, halkların dostluğuna ve kardeşliğine hizmet ettiği ölçüde çağına layık olabilir.

Ben Türk'üm. Türkiye'de doğdum ve 24 yaşına kadar Türkiye'de yaşadım. Bu gerçeği hiç kimse, hiç bir yönetim ve rejim değiştiremez. Gün gelecek Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da VATANDAŞLIK HAKKININ KUTSALLIĞI maddesi yer alacaktır. Bunda hiç kuşku yoktur. Hasretle, umutla, hoşçakalın."

TANIR MIYIZ, TANIMAZ MIYIZ?

Doğrusu ne Şanar Yurdatapan'ı ne de Melike Demirağ'ı tanırız. Kendileri ile hiç karşılaşmadık. Bir gün karşılaşır isek, düşüncelerimizin uyuşup uyuşmayacağı konusunda da bir görüşümüz yok. Ola ki uyuşur ya da uyuşmaz. Ancak belirtmek isteriz ki, yukarıda özetlenen görüşlerinde, bir insan, bir hekim olarak hem Yurdatapan hem de Demirağ ile aynı görüşte olduğumuzu belirtmemiz gerekli. Bu gereğin iki nedeni var. Birincisi, görüşlerinin, insan hakları açısından tam olarak doğru ve geçerli olduğudur. Nelerle suçlanıyorlar, bilemiyoruz. Ancak, en ağır suçlarla suçlansalar bile, hiçbir ağır suçun yurttaşlık hakkını ortadan kaldırmaması gerektiğine inanıyoruz. Bu, uluslararası anlaşmalarda da (yukarıda açıklanan ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri'nin de onayladığı) saptanmıştır. İkinci neden ise, insanların inançlarına duyduğumuz saygıdan kaynaklanmaktadır. Yurdatapan ve Demirağ'a yüklenen suçun ne olduğunu bilmediğimizi belirtmiştik. Ancak, kimseyi öldürmediklerini de biliyoruz. Öldürmeye ve ölüm cezasına karşı bir kişi olarak, her tür düşüncenin açıklıkla yayılmasında sayısız yarar gördüğümüzü belirtmemiz gerek. Üstelik belirtilen, açıklanan düşünceler değil, açıklanmayan düşüncelerin toplum yaşamına daha çok zarar verdiğinden kuşku yoktur. Bilimimiz gibi, sanatımızın da açık düşünmeye ve düşündüklerini açıkça yaymaya büyük gereksinimi vardır.

(**GÖRÜŞ, Aylık Dergi, Şubat 1987, Sayı 3, S.8-9)

BİR BÜYÜK TÜRKÜ YITİRDİK

Geçtiğimiz günlerde bir büyük Türk'ü, bir büyük türküyü yitirdik. Atalarımız "Türk'üz, türkü çağırırız" demişler. En iyi türkü çağıranımızı, Ruhi Su'yu yitirdik.

Su, bir köylü çocuğu idi. Van' da doğdu, Adana'da büyüdü. Askeri lise, lise derken kendini konservatuarda buldu. O günlerde, yetenekler yönlendirilebiliyordu. Bir süre kenservatuvarda çalıştı. Sonra, uzunca bir süre özgürlüklerini yitirip hapiste yattı. Saz ve bağlama çalmayı hapiste öğrendiği biliniyor. Sonraları hepimiz, türkülerimizdeki soylu ezgiyi O'nun tellerinde duymaya başladık. Neler söylüyordu? Bu sorunun yanıtından önce, nasıl söylüyordu sorusunu yanıtlamak gerek. Kendi deyişi ile sağlam yapıllı halk müziğimize yeni bir yorum, çağdaş müzik kurallarından kaynaklanan bir yorum getiriyordu. Sözler Türk, yorum çağdaş müzik düzeyinde, belki de onu aşmış bir söyleyişti. Şöyle diyordu:

"Türkü söylemenin kolay görünmesi, türkülerin erişilmez sadeliğinden ve sağlamlığından gelir. Bundan dolayı da, nasıl söylenirse söylensin, yine bir şeyler kalır türkülerden. Bu hal bir umursamazlığa, sanki aslında da türkülerin böyle söylendiği ve böyle söylenmesi gerektiği gibi yanlış bir yargıya götürebilir insanı... İlk çağlarda gittikçe türkülerin sihir ve kehanete karışması, ozanların vecde gelip kendinden geçmesi, her şeyden önce yorumla, karşısındakini etkileme çabasıyla ilgili görünüyor..."

Seferberlik türkülerini söylüyordu:

"Atına binmiş de, elinde dizgin
Vardığı cephede hiç olmaz bozgun,
Çeteler içinde yılanım azgın
Vurun Antenliler, namus günüdür.

Kaman' da uşak kalmadı
Redif gitti sürüyünen
Yatamıyom gece gündüz,
Gelinlerin zarıyanan

Şimdi aslanlar güleşir,
Yiğitler kana bulaşır
İnşallah hızır ulaşır
Al bayraklı periyilen.

Bizim olan bu türkülerini söyleyen bizim ozanımız, bazı çevrelerce yadsınıyor, zorlanıyordu. Kendi yurdunda öldü. Arkasında soylu bir yaşantı, soylu bir müzik bırakarak. Böylesine ölene öldü denebilir mi?

DEVLETİ YIKMA GİRİŞİMİ

Birkaç gün önce Manisa Devlet Güvenlik Mahkemesi küçük bir grup öğrenciyi 18 yıla kadar varan hapis cezalarına çarptırdı. Suçları devleti yıkmak için örgüt oluşturmak, yasa dışı örgüte üye olmak ve bu amaçla duvarlara yazılar yazmaktı. Suçlananların evlerinde ve diğer yerlerde yapılan araştırmalarda, silah ve benzeri, saldırı amacıyla kullanılabilir her hangi bir araç bulunamadı. Tanık da yoktu. Yalnız öğrencilerin emniyette alınan ifadeleri vardı.

Öğrenciler bu ifadelerin işkence altında alındığını söylüyorlardı. Bir genç kız öğrenci polislerin kendisine tecavüz ettiğini söylüyordu Diğer öğrenciler de, ifadelerinin işkence, altında alındığını ileri sürüyorlardı. Ayrıca, bir müzik grubu oluşturduklarını, gitar çalıp dinlediklerini, devleti yıkmak gibi bir amaç ve güçleri olmadığını, yazıları yazmakta bir art niyetleri olmadığını, bunun insancıl bir istek olduğunu, bu isteği belirtmenin suç oluşturacağını bilmediklerini, bunu düşünemediklerini söylediler.

İfadeleri dikkate alan Cumhuriyet Savcısı polisler hakkında işkence yapmak suçlaması ile soruşturma yürütüyordu. Ancak mahkeme, devleti yıkma girişimi suçlamasını yerinde buldu ve kararını verdi. Öğrenciler 18 yıla kadar hapis cezasına çarptırıldılar. Bu arada polisler de işkence suçlamasından "delil yetersizliği" nedeni ile aklandılar. Olayla ilgili basına yansıyan bilgiler bu kadar.

SUÇUN NİTELİĞİ

Öyle anlaşılmaktadır ki, öğrencileri mahkûm eden görüşe göre, ortada iki büyük suç vardır. Bu suçlar "büyük suçlardır", çünkü bu suçu işleyenler 18 yıla kadar hapisle cezalandırılmışlardır. Nedir bu suçlar?

- 1.Müzik grubu kurmak, müzik dinlemek.
- 2.Bazı yerlere "yaşasın halkların kardeşliği", "paralı eğitime hayır", "seçimlere hayır" diye yazılar yazmak.

Bu iki "suçu" irdelemeye başlamadan bir noktanın altını önemle çizelim. Eleştirilerimiz "yüce mahkemeye değil karar verenlere yöneliktir." Ülkemizde sıklıkla başvurulan bir durum şudur: Eleştirilen bir yetkili, kendisine yönelik bir suçlamayı hemen "devlet itham ediliyor" biçimine sokmaya çalışmakta, böylece kendisi aradan sıyrılmak istemektedir. **Bu yazıda bizim yaptığımız eleştiriler de, olsa olsa mahkeme üyelerine yöneliktir. Mahkemenin tüzel kişiliğine değil.**

Birincisinden başlayalım ve soralım: Müzik çalarak devleti yıkmak olanaklı mıdır? Öyle anlaşılmaktadır ki, mahkeme bu soruya "evet, olanaklıdır" diye yanıt vermektedir. Bu konuda "çalınan müziğin türü ve sözlerinin büyük önemini mahkeme göz önüne almış olmalıdır." Çalınan müzik arabesk müzik ise soran yoktur. Çünkü hükümetimizin temel dış politikası Arap kardeşlerimizle yakınlaşmak üzerine kurulmuştur. Çaykovski'den bir parça çalınması büyük sakınca doğurmaktadır ve devleti yıkmaya yöneliktir. Çünkü bu müziğin kökü dışarıdadır ve komünist kökenli bir müziktir. Verdi' nin Aida operasından bir parça çalınmış ise durum tartışmalıdır. Çünkü bu operayı aslı Osmanlı olan bir kişi, Mısır Hıdivi Mehmet Ali Paşa besteletmiştir. Böyle oluşu Türk-İslam sentezcilerini iki bölüğe ayırmaktadır. Türkçüler bu müziğin Osmanlı-Türk düşmanı sayılabileceğini ileri sürerken islamcılar Mısırlı Arap kardeşlerimizin bir devlet oluşunun temelinde bu bes-tenin yattığını savunmakta, bu müziği çalanlardan yana çıkmaktadırlar. Halk müziği ise baştanbaşa sakıncalıdır. Hele, Dadaloğlu'nun "ferman padişahın, dağlar bizimdir" dizele-rini söyleyenler, tam anlamı ile devletin dibine dinamit koymaktadırlar.

Müzik çalma suçu, ayrıca, bu ülkede devleti yıkmaya uğraşanların yeni buluşu değildir. Bu bölücüler 1980'li yıllarda kırmızı ışığın altında gitar çalarak bu ülkeyi parçala-maya kalkmamışlar mıydı? Bu unutuldu mu?

Bu satırların yazarı, doğrusu "yaşasın halkların kardeşliği" diye duvarlara yazı yazmanın savunulabilir bir yanı olduğunu düşünmemektedir. Biraz akli olan herkes bu-rada "vurgunun halklar sözcüğü üzerinde olduğunu" hemen anlayabilir. Bu ülkede sanki halklar mı yaşamaktadır? Güneydoğu' da yaşayanlar bizim "dağlık bölgede yaşayan, kar üstünde yürürlerken ayakları kart-kurt ses çıkaran öz kardeşlerimiz değil midirler? Ayrıca bunlar, Türk dilinin Hint-Avrupa alt dalından bir Türk lehçesi konuşmakta iseler, ayrı bir halk mı sayılmalıdırlar ?" İki karış çamur içinde, beş kilo un ve şeker için birbirlerini çiğneyenler, son Türk devletini yıkmak için düşman ülkelerin ülkemize soktuğu ajanlar olduğuna göre, halklar diye yazı yazarak nereye varılmak istendiği ortadadır.

Bir de kendilerine işkence yapıldığını, tecavüz edildiğini ileri sürüyorlar. Bu bö-lücüler 18 yaşını bitirip reşit olduklarına, seçme hakları da bulunduğu göre, doğaldır ki bunlara işkence de yapılabilecektir. Ancak, kendilerine kimlerin tecavüz edeceğini seçe-medikleri doğrudur. Seçme haklarını kullanamamışlardır. Bu kadarcık kusur kadı kızında da olur.

Bir diğer önemli nokta da, bu öğrencilerin silahlarının olmayışıdır. Bulsalardı efendim. Silahlara susturucu da taksalardı. Silah bulup susturucu takanlar alını öpülesi yurtseverler değil midirler? Bu gençler yurtsever olmayı neden istememekte, bölücü ol-makta ısrar etmektedirler?

DEVLETİN GÜÇSÜZLÜĞÜ

Mahkeme kararından çıkarılabilecek sonuçlardan birisi, Türk devletinin 10-12 gencin gitar çalıp duvarlara yazı yazması ile yıkılabileceğinin saptanmış (?) olmasıdır. Bu görüş doğru ise bu ülke batmış, perişan olmuş demektir. Bu durumun ilan edilmiş olması ise **"bir devlet sırrının dış mihraklara duyurulması"** anlamına gelmektedir. Kim bilir, belki Yunanlılar' a, belki de Kıbrıs rumlarına mesaj veriliyor olabilir. Bu satırların yazarı ilgili makamlara suç duyurusunda bulunmayı bir yurtseverlik görevi saymaktadır. Bu görüş yanlış ise, öğrencilerin böyle suçlanmış olmaları nasıl açıklanacaktır?

Mahkemenin "yaşasın halkların kardeşliği"- anlatımım, her halde "halklar" sözcüğü yüzünden suç saydığı sonucuna da varılabilir. **Belirtmek gerekir ki, bu ülkede halklar vardır. Bu ülkede etnik kökenleri farklı insanlar da vardır. Anayasa o nedenle "Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olan herkes türktür" kuralını koymuştur.** Bu gerçeği dile getirmenin suç sayılması hangi mantıkla, nasıl bir yurttaşlık bilinciyle haklı bulunulabilir? Kalkıp da "yaşamсын halkların kardeşliği" deselerdi, iyi yurttaşlar mı sayılacaklardı? Bu gençlere ceza verme sonucunu doğuran mantığın ucu çocukları seviniz-koruyunuz demenin suç sayılabileceği bir sonuca varır. Karar verilirken bu nokta göz önüne alınmış mıdır? Akılda tutulmalıdır ki, bu ülkenin Cumhurbaşkanı "anayasal yurttaşlıktan" söz etmektedir. Halklar yoksa Sayın Cumhurbaşkanı neden söz etmektedir?

Yoksa bu gençlere düşündüklerini söyleyip yazdıkları için mi ceza verilmektedir... Bir tarikata girip kendilerine tecavüz edecekleri seçme olanağını kazanabilecekleri mi anlatılmak istenmektedir?

Bu karar nasıl savunulabilecektir? Biz yetişkinler bunu gençlere nasıl anlatacağız?

İŞKENCE

Öğrencilerin tümü kendilerine işkence yapıldığını ileri sürmektedir. Bu iddia belli ölçüde doğru görülmüş olmalı ki, bir savcı ifadeyi alan polisler hakkında "işkence yapmak" la ilgili soruşturma açmıştır. Bu soruşturma sonuçlanmamıştır. Ceza veren mahkeme bu soruşturmanın sonucunu beklemeli değil miydi? Eğer polislerin işkence yaptığı iddiası doğru çıkarsa, mahkemenin kararının tek dayanağı olan poliste alınan ifadeler geçersiz olacaktır. Bu durumda mahkeme kararı ne olacaktır?

YAŞ SORUNU

Ergenlik yaşı ülkemizde 18 yaşına kadar sürer sayılmaktadır. Birçok ülkede bu yaş sınırı 25'e kadar uzatılmaktadır. Hapse mahkûm edilen öğrenciler ise 15-22 yaşlarındadırlar. Başka bir anlatıyla bu öğrenciler henüz yetişme çağındadırlar. Bunlara, yaşları gereği gereken hoşgörü neden gösterilmemektedir? Mahkeme heyetinin "takdir" hakkını bu öğrenciler yararına kullanması gerekirdi diye düşünüyoruz.

AYDINLARIN GÖREVİ

Bu ülkenin aydınlarının bu mahkeme kararına karşı çıkmaları gerekir. Bir mahkemeye ve yargıçlara, verdikleri bir karar nedeniyle hiç bir eleştiri yöneltilemez yolunda bir karar, bir yasa olduğunu sanmıyoruz. Yargıçların, verdikleri karar nedeniyle dokunulmazlıkları olduğuna da inanmıyoruz. Yargıca yöneltilen bir eleştiri mahkemeye yapılmış değildir. Biz de, bu karara varan yargıçları aşağıdaki nedenlerden eleştiriyoruz:

1. Gençlere ceza verilmesi sonucunu doğuran eylemleri suç saymak, bunu kamu vicdanına kabul ettirmek olanaklı değildir. **Ne müzik yapmak suçtur, ne de halkların kardeşliğini savunmak. Doğru bir düşünceyi duvara yazmanın suç sayılması ise, suç kavramı ile bağdaşmamaktadır.** Yargıçlar kuşkusuz, bazı yasalara dayanarak ceza vermişlerdir. Ancak bu durum, sonucu değiştirmemektedir. Bu genç insanlar bir doğruyu savundukları için uzun süreli hapis cezalarına çarptırılmışlardır. Hukuk düzenimizde herhalde bu çarpıklığı düzelterek yollar bulunabilir.

2.Öğrencileri suçlu çıkaracak bir bulgu, bir delil de, basına yansıdığı kadarı ile ortada yoktur. Tek delil poliste alınan ifadelerdir. Öğrenciler bu ifadelerin işkence altında alındığını savlamaktadırlar. Nitekim bu konuda, bir savcılık soruşturması yapılmış, mahkeme açılmıştır. Bu mahkeme henüz sonuçlanmamıştır. Muhakemenin sonucunu beklemeden karar veren mahkeme, en azından ivedi davranmıştır. Polisin işkence yapması ise, her ne kadar ceza görmeseler de, bu ülkede olağan işlerdendir. Kuşkusuz bu görüşümüzle tüm polisleri suçluyor değiliz.

3.Bir varsayım koyalım ve bu çocuk-gençleri suçlu olarak düşünelim. Bu durumda öğrencilere hiç de hoşgörülü davranılmadığı ortadadır. Bunların topluma uyumları bozulmuş, sabıkalı olmuşlardır. Deneyimler göstermektedir ki, bu çocuk-gençler yaşamları boyunca bunun kötü sonuçlarına katlanacaklardır. **Ne uğruna, ne için? Vatan mı kurtarılmıştır, hangi olası daha büyük suç önlenmiştir?**

Bir ülkenin adaletini, mahkemelerini savunmanın yalnız hukukçuların görevi olduğu düşünülemez. Bu ülkenin aydınlarının bu bilinçte olduğu kanısını taşıyoruz ve aydınları göreve çağırıyoruz. Ne "yaşasın halkların kardeşliği" demek bu ülkede suç olmalı, ne de bunu duvarlara yazmanın cezası 12 yıl hapis olmalı. Mahkeme en çok, bu öğrencileri duvara yazı yazıp boyasını-badanası bozmaktan suçlu bulmalı, ceza olarak da ellerine bir kova boya vererek duvarı yeniden boyama cezasına karar vermeliydi. Mahkeme kararı hukuka saygıya gölge düşürmüştür.

Biz bu görüşteyiz. Bu ülkenin aydınları ne düşünmektedir, merak ediyoruz.

ÜNİVERSİTELERİ AÇTIK (1)

Geçtiğimiz günlerde birbiri ardı sıra üniversitelerimizi eğitime açtık. Dolayısı ile üniversitelerimizin ve üniversite gençliğinin sorunları güncellik kazandı. Son yirmi yıldır üniversitede görevli bir kişi olarak, görüşlerimizi yazmayı düşündük. Bu yazacaklarımızı da iki ayrı yazı olarak planladık.

ÜNİVERSİTELERİN GEÇMİŞİ

Günümüz üniversitelerinin kökeni M.S. 3'üncü yüzyıla dek gidiyor. Üniversite eğitimine biraz benzer ilk eğitimin M.S. 3'üncü yüzyılda İtalya'da, Berito Kenti'nde başladığını biliyoruz. Doğaldır ki bu yüksek okul kiliseye bağlıydı ve din eğitimi baskındı. Anadolu'da ilk üniversite, ise M.S. 425 yılında Bizans İmparatoru Theodosius'un buyruğu ile açıldı ve 1453 yılına dek eğitim yaptı. Ancak, asıl günümüzdekine pek benzeyen üniversitelerin açılışı bunlardan 6-7 yüzyıl sonradır. İstanbul'da (Bizans) kurulan üniversite Bizans İmparatorluğu'nun İtalya'daki kentlerini etkilemiş, bu kentlerde de İstanbul'dakine benzer eğitim kurumları kurulmaya başlanmıştır. Bunların ilki tam 1000 yılında İtalya'nın Bologna Kenti'nde kurulmuş olanıdır. Pavia ve Ravenna kentleri Bologna'yı izlediler. Adları, o zaman da üniversite (universitas) idi. Bu sözcük 'Lonca' anlamına geliyor. O çağda tüm diğer loncalar bu adla anılırdı.

Ortaçağın en tanınmış üniversiteleri Bologna ve Paris Üniversiteleridir. Bunlar, doğrudan doğruya piskoposluğa bağlı okullardan gelişmişlerdir. Universitas'ların başlarda iki özelliği göz önünde tutulmalı. Birincisi kiliseye, dolayısı ile dine bağlı olmaları. 10'uncu yüzyılda kiliselerin tutucu olduğu anımsanırsa, üniversitelerin de tutucu olacakları ortaya çıkar. Üniversitelerin ikinci özelliği, öğretmenlerin, ücretlerinin öğrencilerce karşılanmasıdır.

DİN ERKİNE KARŞI ÇIKIŞ

Üniversitelerin din baskısına karşı çıkışı birkaç yüzyıllık bir birikimi gerektirdi. İlk başkaldırı XII'inci yüzyılın ilk on yılında Paris'te yaşandı. Çünkü dinin tutuculuğu ile bilimin atılganlığı, artık bağdaşamaz olmuşlardı. Kilise, evrendeki her şeyin İncil ve Tevrat'taki bilgilerle açıklanmasını istiyordu. Oysa pek çok şey, o zaman bile, artık Tevrat ve İncil'deki bilgilerle açıklanamıyordu. Emile Durkheim "Paris'in Üniversite Yaşamı" adındaki yapıtında, üniversitenin din baskısından kurtuluşunu şöyle anlatıyor:

“Onlar (öğretmenler) köprüleri geçtiler ve Seine Irmağı'nın sol yakasına yerleştiler. Kilise egemenliğinden kurtulunca kendi çıkarlarını, düşündüler. Çıkarlarını ve düşüncelerini savunabilmek için kendi öğrencileri ile birleştiler ve bir lonca, “universitas” oluşturdular. O çağda bu terim, tüm esnaf loncalarını anlatan bir terimdi (1). Bu olaydan önce, üniversitelerin hemen tüm öğretmenleri din adamları idiler, "ilim dine uymak zorundaydı. Uymayan bilim, bilim sayılmazdı, yasaklanırdı. Laik eğitim, her ne kadar XI' inci yüzyılda başlamışsa da, bu öğretmenleri de piskoposlar atarlardı. Doğal olarak görevlerine son da verebilirlerdi.

Bologna ve Paris Üniversiteleri'nin bir ayrımı da, rektör seçiminde idi. Bologna' da rektörleri öğrenciler seçerdi. Büyük öğrenci loncası öğrencilerin geldikleri bölgelere göre 4'e ayrılmıştı (2). Çünkü bu üniversitelere, dünyanın dört bucağından öğrenciler gelmekteydi. Bu 4 bölüğün ayrı başkanları vardı ve bölüklere 'nationes (ulus)' adı verilirdi. Başkanların adı da Fatione idi. Bunlar yönetimde, rektörün yanında yer alırlardı. Yani o zaman üniversiteleri, rektör ve öğrencilerin seçtiği 4 öğrenci yönetirdi. Bu, Bologna türü üniversitelere Universitas Scholarium adı verilir.

Paris Üniversitesi ise Nötre Dame (Büyük Bir Kilise) Katedral Okulu'nun öğretim üye ve öğrencilerince kurulmuş bir lonca türü idi (Üniversitas Magistorum et Scholarium). Burada yönetimde öğretim üyeleri baskındı. Paris Üniversitesi'nin başkanlığını uzun yıllar Nötre Dame Piskoposunun atadığı bir kişi yönetmişti, öğretim üyeleri 4 fakültede toplanmıştı. Serbest meslekler, kilise hukuku, ilahiyat ve tıp fakülteleri. Ayrıca, bir de hazırlık bölümü vardı. Burada öğretim üyeleri ve öğrenciler 4 nationes oluşturuyorlardı. Bunlar Picardie'liler, Normandlar, Galia'lılar ve İngilizlerdi. 1245 yılından başlayarak bu 4 temsilci bir rektörün buyruğu altına girdiler. Diğer fakülteler ise birer dekan seçtiler. Sonunda rektör, dekanların başına geçti ve üniversite başkanı oldu. Rektörlerin erki artınca piskoposların buyruklarını bir yana bıraktılar ve özerk oldular.

TÜRKİYE' DE İLK ÜNİVERSİTE

Türkiye'de ilk üniversite Dar'ül fünun (Fenler Okulu) adıyla 14 Ocak 1863 yılında, İstanbul'da açıldı.

ÜNİVERSİTELERİN HUKUK YAPILARI

Batı ülkelerinde olduğu gibi, ülkemizde de üniversitelerin konumu ve hukuksal özellikleri pek çok kez değişmiştir. Bu değişikliklerin tümünü özetlemek bu yazının amacı ve kapsamı dışındadır. Ancak, günümüze ışık tutması açısından 1961 ve 1982 anayasalarının üniversitelere ilişkin maddelerine kısaca değinilecektir. 1961 Anayasası'nın taslağında üniversitelerin bilimsel, yönetsel ve ulusal özerkliği, fakültelerin de bu özerklik içinde özel durumu, öğretim üyelerinin araştırma ve yayın yapma özerkliği vardır. Kurucu meclis bu taslakta önemsiz sayılabilecek değişiklikler yaptı. 1961 Anayasası'nın diğer birçok maddeleri gibi, üniversitelerle ilgili maddeleri de, daha sonraları değiştirildi.

1961 Anayasası'nın üniversitelere ilişkin maddelerinin gerekçesinde “Türk Üniversitelerinin bilim ve düşünce alanında görevlerini yapmalarının, geçirilmiş deneyimler de göz önünde tutulduğunda Anayasa' da yer alacak özerklik ilkesi ile olanak içine girebileceği” belirtildi.

1961 Anayasası üniversitelere şu kuralları getiriyordu:

a.Üniversite kuruluşunda devlet tekeli vardır. Özel kişi ve kuruluşlar üniversite niteliğinde yüksek öğretim, kurumu kuramazlar.

b.Devlet ise, bir üniversiteyi ancak yasa ile kurar.

c.Özerklik bilimsel ve yönetseldir. Özerklik sözcüğünün “kendi yöneticilerini kendi seçme” anlamına geldiğimin altı çizilmiştir. Bilimsel özerklik öğretim üye ve yardımcılarının özgürce araştırma ve yayında bulunma, öğretim çalışmalarında özellikle dış baskılar altında bırakılmaması demektir.

Yönetsel özerklik ise öğretim üyelerinin “yetkili öğretim üyelerinden kurulu” organlar eliyle yönetilme ve denetlenmesini anlatır.

1982 Anayasası, 1961 Anayasası'nın getirdiği bazı önemli noktaları geri almıştır. Bunlardan biri özerkliktir. Kim, ne derse desin, Türk Üniversiteleri özerk değildir. Akıllıca bir anlam kaydırması ile iyi yönetimle özerklik birbirine karıştırılıyor. Üniversitemizin iyi yönetilip yönetilmedikleri ayrı bir sorundur. Bize göre iyi yönetilmiyorlar da. Ama eğer iyi yönetilseler,özerklikleri vardır mı diyeceğiz? Bu, eski deyişle “eşyanın tabiatına aykırı” bir sav olacaktır. Kendi yöneticisini seçmeyen hiçbir kurum özerk değildir.

1982 ANAYASASI VE YÖK

1982 Anayasası'nın yükseköğretimle ilgili önemli maddesi 130'uncu maddedir. Bu madde bilimsel özerklikten söz ediyor. Ayrıca, şu konulara da yer veriyor “Üniversiteler ve bunlara bağlı birimler devletin gözetimi ve denetimi altında olup, güvenlik Hizmetleri devletçe sağlanır. Kanunun belirlediği usul ve esaslara göre rektörler Cumhurbaşkanınca, dekanlar ise Yüksek Öğretim Kurulunca seçilir ve atanır.”

Kanımızca, üniversite eğitimimizde gözlenen aksaklıkların temelinde, bu seçme içindeki aksaklıklar yatıyor. YÖK, dekanlarını, Sayın Cumhurbaşkanı ise rektörlerini seçerken, üniversitelerce özüksenebilecek, kabul edilecek kişileri seçmekte, pek başarılı olamamışlardır. Aslında YÖK'e yönlendirilen eleştirilerin önemli bir bölümü fakültelerce yapılan yanlışlardan kaynaklanmaktadır. Bu sözlerimizle YÖK, yanlış, yapmaz demek istemiyoruz. YÖK, bir kapalı kutudur. Her şeyi neredeyse gizlidir. Konumuz YÖK değildir, üniversitelerdir.

SONUÇ

Savların aksine, ülkemizde üniversiteler özerk değildirler. Yapılanmaları “özerk” sözcüğünün anlamına uymamaktadır. Ayrıca, kanımıza göre, kötü de yönetilmektedirler. Bunun örneklerini bir sonraki yazımızda belirteceğiz.

KAYNAKLAR:

1. J.D. BERNAL. Bilimler Tarihi (çev. E. Marlalı) Sosyal Yayınları, İstanbul, 1976.
2. Meydan Larousse, Birinci Baskı, Cilt XII.
3. E. DURKHEIM. La Vie Universitaire A Paris, 1913

ÜNİVERSİTELERİ AÇTIK (II)

Sorulabilir, kapalı kalsaydı ne değişirdi? Yanıtlayalım."Bilgi vermek açısından bir şeyler değişirdi. Bilgi, çağdaşlaşmak açısından çok önemli, ancak yalnız başına yetersizdir. Bir dünya görüşüne bağlanmayan bilgi kişiliksiz teknokratlar yetiştirebilir. Sıklıkla yetiştiremez da. Bilgi, bir amaç için kullanıldığında bir şeye yarar. Yoksa ya kitaplar arasında, ya da beyin kabuğunun kıvrımları arasında durup kalır. Osmanlı buna "malumatfuruşluk" adını vermiş. Malumatlı olmak, önceliği malumata vermek. TV'deki bilgi yarışmaları gibi. Malumat ise "bilinen gerçekler" anlamına geliyor. Öyle ise gene soralım: Bilmek neye yarar?

Sanılanın tersine, bilmek sıklıkla bir şeye yaramaz. Bir din ulusu "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" demiş. Düzeltmek gerekli. Bilen, bildiği doğrultuda davranmıyor, bir şeyler yapmıyorsa, bilen bilmeyenden bir ayrımı olur mu? Bu açıdan, en çok bilenler raflarda dizili duran kitaplar değil midir? Raflarda, dizili kitaplardan, dosyalardan kime, hangi topluma bir yarar gelmiştir, açılıp-okunup gereği yapılmadıkça? Üniversite eğitiminin amacı raflarda dizili kitaplar yetiştirmek midir?

Belirtelim ki, üniversitelerde eğitim değil, Öğretim yapılmak, istenmektedir. Öğretim, bilgi verme işlemine verilen addır. Eğitim ise davranış değişikliğini amaçlar. Örneklesek, bir kişiye sigara içmenin zararlarını öğretebilirsiniz. Anlatır, açıklarsınız. O, gene sigarasını tütürür. Ama sigara içmenin zararlarını belki de sizden, benden iyi bilir... Bu bilginin yararı nedir? Şeyh Sadi "Kafadaki bilgiyi uygulamıyorsan, sırtında kitap taşıyan bir eşekten ayırım yoktur" demiş. Amacımız sırtında kitap taşıyan eşekler mi yetiştirmek olmalı? Bu sorunun yanıtı, ne yazık ki "evet" olarak, görülüyor. Çünkü eğitim söz konusu olunca, eğitilenin kişilik özelliği işe girer. Oysa kişilikli insan-gücüne gerek sinimiz olduğunu kim söyleyebilir? En sakıncalı tutum "düşünmek" değil midir, düşünce suçu değil midir?

Durumu sezen ozan yıllar önce yazmış bunu:

"Düşünme, hisset,
Bak, böcekler bile öyle yapıyorlar"

DÜŞÜNMENİN YASAK OLDUĞU YER

Açtığımız üniversiteler düşünmenin yasak olduğu yerlerdir. Kanıt, mı istiyorsunuz? Bir fakülte öğrencileri bir "Düşün ve Yazın Kulübü" kurmak istediler. Son 5-6 yıldır üniversitelerde yapılabilecek akla gelen her şey için izin almak gerekiyor.

İzin istediler. Yanıt şöyle geldi: “..... Fakültesi öğrencilerinin dersleri çok ağırdır. Yazına ayıracak zamanları olamaz.” Böylece öğrenciler, düşünmeye, yazına zaman ayırmaktan yasaklandılar.

Bir tıp öğretim üyesi “Nükleer Silahlara Karşı” Hekimler Birliği'ne üye olmak istedi. Görevi ölüme, hele toplu ölümlere karşı olmalı. Yönetime üç kez dilekçe ile başvurdu. Çünkü öğretim üyeleri pul biriktirenler ya da kanarya sevenler derneklerine üye isteseler bile, yönetimden izin almak zorundadırlar. Üç dilekçenin yalnız ilkinine yanıt verildi: “Uygun görülmemiştir.” Neden? Nedeni yok. Üye olması sakıncalı görülmüştür. Öğretim üyesine düşen bu karara uymaktır. Neden diye düşünmek, nedenini sormak yanlış, sakıncalıdır, suçtur. Bir düşünür “Düşünüyorum, öyleyse varım.” demiş. Bu açıdan üniversite öğretim üyeleri pek var sayılmazlar. Belki 8 yıl önce vardılar. Şimdi yoklar.

YASAKLAR NASIL İŞLİYOR

Üniversitelerimizde yasaklar üç türlü uygulanıyor. Birinci tür öğrencilere karşı. Açıkça 'yasak' deniliyor. Bu tür yasaklar o denli çok ki, tanınmış bir fakültemizin Sayın Dekanı'nın kapısında öğrencilerle konuşmasının yasak olduğu yazılı. Bilebildiğimiz kadarı ile öğrencinin olmadığı yerde ne fakülte, ne de Dekan olabilir. Ama Sayın Dekan, öğrencilerine, kendisi ile konuşmalarını yasaklayabiliyor, bunu yazdırıp kapısına asabiliyor. Bu ve benzeri birçok yasağın mantığı ve gerekçesi yoktur. Mantıksız ve gerekçesiz yasak, insanları düşünmemeye iter. Öyle de oluyor. Üniversite öğrencisi günümüzde, öğretim üyesinin söylediği her sözü, eksiksiz not alan bir makinedir. Gelecekte de, aldığı notları eksiksiz yineleyen bir makine olarak kalacaktır. Oysa üniversite, her şeyden önce düşünce üreten yer değil midir?

Öğretim üyelerinin yasakları ise iki yoldan yürütülüyor. Birincisinde başvurulara hiç yanıt verilmiyor. Sanki karşınızdaki duvar. Açıkça, mahkemeye, başvur bile deniliyor. Başvuruluyor da danıştaydan, Bölge İdare Mahkemeleri'nden kararlar getirilip bu duvarın önüne, konuluyor. Duvar orada, yazılar da önünde, her şey eskisi gibi. Mahkeme kararlarını, dinleyen kim? O zaman soralım, bu mahkemeler neye yarar? Kararları bir işe yaramadıktan sonra.

Öğretim üyelerine uygulanan ikinci yasak “engelleme” biçiminde oluyor. Yönetimce onaylanmayan, beğenilmeyen öğretim üyesinin her şeyi engelleniyor. Yazılarına yanıt verilmiyor, yayın, araştırma, yapması engelleniyor. Gerekçe mi gerek? Kolay. Para yok. Kayak merkezlerine otobüs işletmek için para bulunuyor. Yayın için yok. Soruyorlar, bu kitabı kaç öğrenci okur? Yanıtlıyorlar, öğrencilerin okumaya ayıracak zamanları yoktur. İşin şaşılacak yanı, gene de her üç ayda bir soruyorlar: Hangi araştırmaları yaptın diye.

Bu uygulamaların sonucu öğretim üyeleri işlerine yabancılaşıyorlar. Öğrenciler ise, sanki hepten yabancı. Kısa bir süre önceye kadar bir fakültemizde, dersi olmayan öğrencileri fakülte binalarına sokmuyorlardı. Herhalde kahvehanelere gitsinler diye.

İLGİNÇ BİR ENGELLEME

İlginç bir engelleme yolu da, dersliklerin kalabalıklılığı. Sağrıların, ya da az işitelerin bağıra-çağıra konuştukları bilindir, bunlara öğretim üyeleri de eklendi, derslikte sesini uzak sıralara duyurmanın başka yolu yok çünkü. Doğaldır ki, buna giderek alışılıyor. Öğretim üyeleri eşleri evde soruyorlar: Niye bağırıyorsun, komşular kavga ediyoruz sanacaklar. Öğrenciler ise, bu kalabalıktan kurtulmanın yolunu bulmuşlar. Derslere ancak üçte biri geliyor ve habire not tutuyorlar. Gelmeyenler de notların fotokopilerini çıkarıp işi çözüme bağlıyorlar, bugün, tüm yüksek öğretim kurumlarının çevresi fotokopicilerle kuşatılmıştır. Söylemek yerinde ise, fotokopi eğitimi yapıyor yüksek öğretimde. Ders kitapları da satılmıyor artık. En çok satılanlar kitap olarak bastırılmış ders notları, hızlı not tutabilen üç-beş öğrenci görevlendiriliyor, öğretim üyesinin söylediği ilk tümceyi birinci öğrenci, ikinci tümceyi ikinci öğrenci, sırayla, ağızdan çıkan her sözcüğü not ediyorlar. Sonra bu notlar, kitap olarak basılıyor. Kapaş kapaş satılıyor. Şimdilerde, üniversitemizdeki 'yüksek eğitim yöntemi' bu. Ne yardımcı ders kitabı, ne kaynak, ne asıl ders kitabı. Gelsin fotokopiler. Bu nedenle olsa gerek, okulu bitiren öğrencilerimiz de, neredeyse birbirinin fotokopisi. Düşünen, okuyan ve hele yazan öğrenci sayısı o denli az ki, bunlar artık 'anormaller' bölümüne giriyorlar.

ÖZERKLİK MASALI

Yüksek sorumlular ikide birde üniversitemizde özerklik olduğunu söylüyorlar, özerklik, terim olarak, kendi yöneticisini seçmek anlamındadır. Hangi üniversite, fakülte ya da yüksek okul kendi yöneticisini seçiyor? Akla tanınmış Amerikalı Otomobil Üreticisi Ford'un sözleri geliyor. İlk zamanlar otomobilleri hep siyah renk yaparmış, ünlü sözü de şu : “Herkes Ford otomobilini istediği renkte alabilir. Ama bu renk siyah olacaktır.” Koşullandırılmak istenen yönde düşünmekte, gerçekten tüm öğretim üyeleri özgürdür. Ancak ve ancak o yönde. Başka yönde değil. Hiçbir konunun toplumsal yanı işlenmeyecektir. Eğer öğretim üyesi bu açıklanmamış yasağa uymazsa, yapılan işlem şu. Dersin anlatıldığı bölümün sorumlusu, bu suçlu öğretim üyesinin bölüm başkanına telefon edip, bu adamı istemiyorum diyor. Sonra, kimi istediğini, öteki de kimi verebileceğini belirtip, pazarlıkla işi kotarıyorlar. Karpuz sergisinden karpuz da böyle seçilir.

SONUÇ

Doğrusu, sonuç olarak ne yazacağımızı kestiremedik. Bari sizlere bir Timurlenk öyküsü anlatalım da öyle bitirelim yazımızı. Timurlenk Anadolu'yu ele geçirince, halkı cezalandırmak için çok' yüksek bir vergi koymuş ve bir süre sonra da adamlarına, halkın tepkisini öğrenmelerini buyurmuş. Öğrenmiş ve söylemişler: “Halk çok kızgın.” Timur-

lenk, vergilerin bir misli artırılmasını buyurmuş. Adamları gene, halkın tepkisini öğrenip söylemişler: “halk başkaldırmak üzere.” Timurlenk, vergileri bir kat daha artırmış ve adamları halkın tepkisini dile getirmişler : “Herkes yiyip-içip oynuyor. Nasıl olsa ödeyemeyiz diye. Bizler nasıl mıyız? Valla keyfimize diyecek yok.

YÖK'ÜN YOK ETMEK İSTEDİĞİ

27 Ekim 1988 tarihli Cumhuriyet gazetesinin 2. Sayfasında “YÖK'ÜN YOK ETTİĞİ” başlıklı yazıda Dr. Oruç Aruoba'nın, gerçekten ilginç düşüncelerini okuduk. YÖK'ün üniversiteden ilk uzaklaştırdığı insanlardan olmak onuruna eriştim diyor. Doğru, bu bir onurdu. Şimdi Aruoba'ya soralım. YÖK'ün üniversitelerden uzaklaştıramadığı, soyu korunmaya çalışılan canlılar gibi, üniversitelerde tuttuğu, ama ağzını da tuttuğu insanlar, birer onur anıtı değil mi? Akla gelebilir, bildiğini söyleyemiyorsan, yazamıyorsan orada işin ne? Söyleyelim. Ne kadar anlatabiliyorsan yaralıdır? Bu sözlerimden nesli korunmaya çalışılan canlılardan olduğumu belirteyim. Burada açıklamam gerekli: Hiçbir canlı insan kadar acımasız ve art niyetli değildir. Ben canlıları seven bir insan doktorum. Bu sorunun, doğru hem de çok doğru olduğunu biliyorum. Bu açıdan Aruoba'yla aynı görüşteyiz. YÖK, bilgiyle yüklü, ancak düşünmeyen kuşaklar yetiştirmek peşinde. Ben bu tür insana teknolog diyorum. Teknologlardan beni bağışlamalarını dileyerek, bu sözcüğe yani bir anlam yüklüyorum. Örnekle anlatacağım: bu örnek, SSBYB'nda 3 er 5 er ay müsteşarlık yapan, düşüncelerimiz hiç uyuşmazken, kendisine gerçek saygı duyduğum Dr. Enver Şenerdem'le aramızda geçen bir konuşmadır.

BİR ANLATI

Yıl, sanıyorum 1979 idi. Türk Tabipleri Birliği Yasasında (6023) değişiklik yapmak isteniyordu. O zaman Türk Tabipleri Birliği'nin merkezi İstanbul'daydı. Konsey başkanları, hep görevleri olan kişiler olagelmisti. Ben de Ankara Tabip Odası başkanıyım. İstanbul'daki merkez bana yetki verdi ve müsteşarla konuşmaya gittim. Yasa değişikliği konusundaki düşüncelerini bana açıkladı ve TTB yasasına, “birlik politika ile uğraşmaz” maddesini ekleyelim dedi. Ben sayın müsteşar, politika sözcüğünden ne anlıyorsunuz, önce bu noktada anlaşalım dedim. Yanıtı hiç beklemediğim bir biçimde “hayhay” oldu. Sen konuş dedi bana. Ve ben konuştum.

-Efendim, biz TTB olarak ülkemizde bebek ölüm hızının çok yüksek olduğunu, bunu kamuya açıklamanın da bizim görevimiz olduğu kanısındayız, bu size göre politika yapmak mıdır?

-Hayır.

-Biz, bize göre bilimsellik gereği olarak, bir basamak daha inip bunun nedenlerini arıyoruz. Neden ölüyor bebeklerimiz? Yanıt hemen ortaya çıkıyor. İshal ve zatürre. Bunları saptamamız size göre politika yapmak mı?

-Hayır.

-Bilimsel düşüncenin gereği, bir basamak daha iniyoruz. Bu bebekler neden ishal ve zatürreden ölürlere. Tanrı'nın (varsa) onlara bir düşmanlığı mı var? Ve biliyoruz Tanrının düşmanı falan yok. Açlık var. Yani bilimsel adı ile malnütrisyon. Buna söylemek, hekimler örgütü olarak bizim hakkımız, görevimiz midir? Yoksa politika yapmak mıdır?

-Hakkınızdır, yapmanız gereken bir görevdir.

-Hekimlik mesleği, siz de hekim olduğunuzdan bilirsiniz. Kılı kırk yarmak mesleğidir. Biz de arıyoruz. Bu bebekler neden aç? Karşımıza iki neden çıkıyor. Eğitimsizlik ve gelir aylığı. Sonra bunların da nedenine iniyoruz. Çünkü görevimiz bu sorunu çözmek. Toplumbilimcilerin de yardımı ile bu sorunu da buluyoruz. FIRSAT EŞİTSİZLİĞİ. Buraya kadar bir itirazınız var mı sayın müsteşarım? Bu soruların yanıtlarını aramak biz hekimlerin görevi değil mi?

-Tabi evet.

-İşte, bu noktada biz yalnız şunu söylüyoruz. Bu fırsat eşitsizliği kaldırılmalıdır. Bunu, A partisi, B partisi, C görüşü kaldırsın demiyoruz. Çünkü bu bizim uzmanlık alanımız dışına çıkıyor. O yanıtlar da o dalların uzmanları versin. Toplumsal iş bölümü bunu gerektirir, değil mi efendim?

-Size katılıyorum.

-Sayın müsteşarım, bana siz konuşun dediğiniz için konuştum. Şu "politika yapamaz" sözcüklerini yasaya hemen koyalım. Biliyorsunuz bu sözcükler şimdilik yasa da yok. Ama ben "politika yapmak" suçu ile yargılanır mıyım?

Bu yazdıklarımı şimdi İzmir'de yaşadığımı bildiğim Sayın Dr. Enver Şenerdem, anımsarsa doğrulayacaktır.

GELELİM ARUOBA'YA

Bu kadar sözün benim yazdıklarım ile ilişkisi ne diye düşünebilirsiniz. Bence ilişki şöyle. YÖK'e göre düzenlenen üniversitelerde eğitim koyup iyileştirmekle, düzenlemekle sınırlı tutulmak isteniyor. İşte, bu ishaldir, iyileştirmesi de şöyle yapılır. İşte, bu bir amaçtır. Filan yeri kırılır-bozulursa şu, şu bulgular verir. Filan parçasını değiştiririz. Peki, bu beke niye ishal olur, bu parça neden bozulur-kırılır? İş bu noktaya gelince duracaksınız. Bu işlem, özellikle insan bilimlerinde böyle. Sosyoloji bilimi, başındaki sos hecesinden ötürü değil, toplumsal gerçekleri arayan bir bilim olduğu için dışlanmıştır.

Yaşadıktan sonra öğrendik. Bu denli kapsamlı düşünmeye, pek çoğunu pek yakından tanıdığımız YÖK üyeleri yeterli olamazlar. Hep, bizim gibi düşünenlere söylüyorlardı:

Şimdi, açık yürekle ve tüm iyi niyetimle biz onlara söylüyoruz: **KÖKÜ DIŞARDA**. Peki, YÖK böylece neyi yok etmek istiyor? Bu sorunun yanıtı bize göre “düşünmek” tir. Olayların nedenlerini düşünmek yok edilmek istenmektedir. İşte, bu bilgidir, al öğren. Gerektiğinde kullan. Bundan öteye gitme. Haddini bil ve gerek olduğunda bu bilgiyi kullan. Bundan öte gitmek yetkililerin (!) işidir. Çizmeden yukarı çıkma.

BİZE GÖRE

İnsan aklı, özellikle genç insanın aklı burada durmaz, durmamalıdır da. Durması, bin yılları alan, insan aklının gelişme diyalektiğine aykırıdır.

Bilimin temelinde diyalektik vardır. Bunun böylece bilinmesi gereklidir. Diyalektik düşünme biçimini öğrenmeden bilimsel düşünülemez. Bunun komünistlikle, başka bir “ist”likle ilgisi yoktur. Bunu, sağcısı-solcusu tüm bilim adamları bilir, bilmesi gerekir.

Diyalektik komünistliktir diyenler mi?

Onların, kuşkusuz bir art niyetleri, planları vardır.

Söyledik, kökleri dışarıda ya!

ARABESKİ SEVMEK

Müziğin yurdu olmadığı söylenir. (Söylenmeli yerinde ise) iyi müziğin evrenselliği üzerinde durulur.

Ancak sanıyorum ki "Müziği sevmek" bir eğitim, bir alışkanlık işidir. Ben, çocukluğumda, davul-zurna müzisyeni tanıdım. Tokmağın davula hevesi, yüreğimi oynattı. Hele halayın en arkasında, el fetkâfın zamanı.

Sonra okul yaşamı geldi. Köyümüzde ilkokul yoktu. 5 km yolu sabah yürüyerek okula gelirdim, akşam üzeri dönerdik.

Biz arkadaşlık.

~~Eğitimi bir ben süntüne bilirdim.~~

Birgöle insan gibi benim de, en çok sevdiğim kişilerden biri ilkokul öğretmenimdi Nuri Bey. Biz ilkokul öğrencilerinin düzeyinde şarkılar öğretirdi. En büyük eğlencesi de notalara verirdi. DO...BE

sözcük o zaman bizlerin dilinde yoktu. Öğretmenimiz üntelerdi: Evledim, bu "do" sesidir. Bak, korkma sömmez." derken "kork" hecesinde bu ses var.

Biz anlayamadık, kork' talii do'yu. Ya davulda da "do" var mıydı. Çocuk bilincimize göre olamazdı. Çünkü, davul üzerinde bu binne koştur bes çizgi yoktu. Asıl önemlisi, davulda, sol anahtarının o alimli simperi de yoktu.

Bu do, re, mi bizden değildi.

Söylenen ~~zaman~~ gerekli. Erimizde radyo yoktu.

Çocuklukta yollar kulağın peşer. Ortakulu bitirip liseye geldim. Lise'nin bir yurdu vardı. Adı Pansiyon. Hey tanrım, bu pansiyon sözcüğünü bize öğretmemişlerdi. Öğrendik, Yoty-kalkılan, yemel yemen ve para ödenen bir yurdu. Bunlar bana his ilginç gelmedi. ilginç olan, bu pansiyonun geniş katında bir

Radjo, yanında başka, tanımadığım, bir
arab ile yuvabak - ince bir şeylerin
bulunması idi, ilk ve ortaokul geometri
derslerimizde "daire" yi öğrenmiştik.
Bunlar, daire biçimindediler. Ama
neydiler?

Bu gün, cam dolabın arkasındaki
bu daireleri izlerken, Çok sevdiğim
öğretmenin Halkın Çayları, elini
omuzuma koydu. Dairelere daldığı
için üpererek döndüm. Öğretmenim,
'Neye bakıyorsun' diye sordu. Doğrusu,
ne yanıt verdiğimi anımsamıyorum.
Belki de hiç yanıt veremedim. O bana
"Bunlar plaktır, dülersen seversin" dedi.
Şarudüğümü söylemeliyim. Davul yok, saz
bağlama yok, zurna yok. Bu dairelerde
ne sesi çıkarabiliirdi?.. Nasıl çalıtırılaca-
ğım da gösterdi. Eline bir disk (daire)
alıp "Bak, şuraya oku" dedi. Okudum:
"La Palome" yapıyordu.

KÖPEK VE İNSAN

Tek tanrılı dinlerin geliştirdiği bir görüş vardır; Ancak melekler üstündür. Meleklerin üstünlüğü, sözcüğün içeriğinden gelen bir nedenle tartışılmaz. Ancak, biz ileri sürüyoruz ki, köpekler de üstündür. Neye göre üstündür? İşte bu üstünlüğü kanıtlamak dizimizin ana teması olacaktır.

Köpekler de üstündür. Çünkü köpek soyludur, içten bağlıdır sahiplerine, özverilidir, kanaatkardır. Köpek, belki de tek canlı olarak, karşılıksız sevmesini bilir. Köpek, sevginin, unutmazlığın, bağlılığının simgesidir, çünkü köpek, yeryüzünde insanın insan olma savaşımının başladığı anda, insanın yanında, O'nun insan olma kavgasının ilk yardımcıdır. Belki de söylenebilir: Köpeği evcilleştirmese idi, insanın insan olma kavgasının başarıya ulaşması, son derecede zor olurdu.

İnsan kendine özgü bir yaratıktır. Birçok yetenekleriyle hayvanlardan ayrılır. Böylece, hayvanlardan ayrıcalıklı olarak, yeryüzüne uymaz. Yeryüzünü biçimlendirir. Varlığıyla, düşünüyü doğayı inceler, araştırır. Bir yere gelişigüzel yerleşmez. Her kıtada, yerini yurdunu arayıp bulmuş, öyle yerleşmiştir. Ama insanın, insanoğlunun yerleştiği her yerde, yanında köpeği vardır. Oysa dünyanın her yerinde, özel koşullar yaratılmaksızın, insanın yanında yaşayabilen tek hayvan köpektir. Bu bir yazgı mıdır, bir gereksinme midir? Köpek mi insansız, insan mı köpeksiz yaşayamamaktadır? Yoksa ikisi de, bir diğeri olmadan yapamamakta mıdır?

Doğa, dünyanın her yanında, yaratıkların çevresiyle uyumunun sayısız, güzel örnekleri ile doludur. Bu örneklerde dişli ile çarkın bağdaşımı gibi, hayvan doğaya rahatça ve güzelce uyar. Milyonlarca yıl süren bu evrim, bir biyolojik evrim olarak insanı doğaya uyduramamıştır. İnsanoğlunun yaşama savaşımında kullandığı silahlar son derece yetersizdir. Ama bu yetersiz silahlar onun tüm çevrelere uyumluluğunu sağlar. İşte insanın yaşam koşullarının yaşamla çelişkisi burada başlar. Çevremizde koşuşan, uçan, süzülen, yiyen binlerce hayvan arasında, yalnızca insan kendi çevresinin tutsağı olmamıştır. İnsanın hayal gücü, duygusallığı, uyumu, dayanma gücü ona çevresini kabullenme yerine değiştirme gücünü vermiştir. İnsan, ard arda yarattığı yeni buluşlarla, her çağda, kendi çevresini kendi oluşturmuştur. Bu değişikliği kuşkusuz, insan yaratmıştır. Ancak, insanın yarattığı her şey, onu çevreye nasıl egemen kılmışsa, yeni yaratmalara da temel oluşturmuştur.

İnsan bu gelişmeyi, bu çevreyi kendine uydurmayı, daha önce kendine uyduğunu diğer canlıların, hayvanların yardımı ile başarmıştır. Sütle, etle beslenme sağlanmadan nasıl yaşam sürdürülemez idiyse, süt ve et veren hayvanların gerek avları gerek beslerken bekçilik-avcılık yapacak bir hayvanın varlığı olmadan da, doğaya karşı egemenlik sağlanamazdı.

Hayvanlar dünyasına egemen olmayı, insanoğlu, ancak hayvanların yardımı ve desteği ile sağlayabilmiştir. Bu yaşamsal desteği, insanoğluna ilk kez veren hayvan, köpektir. Bu açıdan köpek, “ilk kez insanlaşan hayvan” olarak nitelendirilebilir.

Köpeğin yeryüzündeki varlığı insandan öncedir. Çünkü, biyolojik evrim kuramı açısından, tüm hayvanların, bu arada köpeklerin en son gelişmişlik aşamalarına tarih çağlarından önce eriştikleri bilinir. Doğa, hayvanlar söz konusu olduğunda, en üstüne bin yüzyıllar önce ulaşmıştır. Bu açıdan doğa, erişilmez bir başarı göstermiştir.

CHARLES DARWIN

Gezeganimiz üzerinde yaşayan canlı varlıklar akıl almaz biçim değişiklikleri gösterirler. Günümüzde biyologlar yeryüzünde bir milyon dolayında hayvan ve 270 bin dolayında bitki türü ayırt etmiş bulunuyorlar. Gerçekte canlı türlerinin bu sayıların iki katından çok olduğu sanılıyor.

Beden yapısı, görünüş ve yaşam biçimi yönlerinden canlılar arasında görülen geniş ayrımlar, eskiden beri insanların ilgisini çekmiştir. Bu ayrımların ortaya çıkış biçimini, bilimsel "olarak ilk kez on dokuzuncu yüzyılın ortalarında Darwin incelemiştir.

Beagle adındaki gemi 1831 yılında İngiltere'den Güney Amerika'ya, kronolojik incelemeler yapmak üzere yola çıkmıştı. Bu gemide 22 yaşındaki Darwin de bulunuyordu. Genç bilgin uzun süren bu gezi sırasında, hayvanlar ve bitkiler üzerinde ilginç gözlemlerde bulundu. Ancak, en ilginç gözlemlerini Galapagos adalarında yaptı. Darwin bu adalar için "yalnız burada yaşayan hayvanlardan oluşan küçük bir dünya" diye söz etmektedir." Bu volkanik adalarda kaktüsle beslenen ve tarih öncesi hayvanları andıran iri zırlı kaplumbağalar, kıyılarıdaki yosunlarla geçinen bir metre boyunda deniz kertenkeleleri ve insanlardan kaçmayan kuşlarla karşılaştı. Bu hayvanların her adada ayrı özellikler gösterdiğini izledi. Böylece, yavaş yavaş dünyanın en gelişmiş evrim laboratuvarı içinde bulunduğunu sezdi.

"Darwin gezileri sırasında ve daha sonra evrimle ilgili birçok bilgileri (canlıların gösterdikleri değişimler, çevre koşullarına uyum vb.) edinmişti, ancak, bu olayların ortaya çıkış nedenlerini açıklamak zor bir sorun olarak varlığını sürdürüyordu. Bu konuda uzun süre çalıştı ve şöyle bir sonuca ulaştı: Belirli bir türün bireyleri arasında belli bir özellik yönünden "ayrım vardır. Öyle ise bazı bireylerin kayırılması ve diğerlerinin ortadan kalkmasının sağlanması olanak içindedir. Bu düşüncenin doğmasına, bilginin, bazı evcil hayvanların soylarının düzeltilmesi çalışmalarını incelemesi neden olmuştu. Bu sonuca ulaşmasına karşın, gene de bu seçici gücün doğada nasıl çalıştığını açıklayamıyordu.

Darwin 1838 yılında Malthus'un "insan toplumunun besin üretimine göre dana hızla çoğalması ve gelecekte besinlerin insanlara yetmeyeceği ve yeni bir yaşam kavgası başlayacağı" yolundaki kuramını okuyunca, bu düşünceyi tüm canlılara uygulamayı düşündü. Sonunda, canlı varlıkların yapılarındaki ayrımın, değişen çevre koşullarının doğurduğu yaşam kavgası sonucu oluştuğu tezini geliştirdi. Başka bir anlatıyla, canlılarda bazı rastgele değişimler olmakta, belirli koşullar için uygun olacak yönde değişimlere uğrayan bireyler yaşam kavgasından kazançlı çıkmakta, bu özelliklerini kalıtımla soyla-

rına da geçirmektedirler. Zayıf ve dayanıksız bireyler ise, uygun olmayan koşullar altında yok olmakta idiler. Yaşam biçimi, iklim ve toprağın özellikleri ise sürekli değiştiğinden, evrim sürekli bir özellik taşımaktadır.

Darwin'den önce bilinen varyasyon, varyasyonların kalıtımla geçişi, seçici (selektif) yetiştirme ve yaşam kavgası gibi öğeler yukarıda özetlendiği gibi bir araya getirilerek, sonradan "Darwinisme" adını alan "Evrimsel Kuram" kurulmuş oldu.

EVREN İNSAN AKLI İLE AÇIKLANABİLİR

İnsanoğlu çağlar boyunca, çevresini saran boşluk ve giderek evrenin oluşumunu merak etmiştir. Bu oluşuma getirilen doğaötesi ve gizemli açıklamalara, daha önce birçok kez değinilmişti. İlk kez yeniden doğuş çağındadır ki, evrenin insan akli ile kavranabilir ve açıklanabilir oluşuna ilişkin kanıtlı, tanıtlanmış kuramlar ileri sürüldü, evren konusunda doğru değerlendirmeler yapıldı.

Doğru düşünenlerin ilki olarak Galileo’yu görüyoruz. Galileo özen gösterilmesi gereken noktanın cisimlerin devinimi değil, bu devininin değişme oranı olduğunu ileri sürmüştü. Newton ise bu görüşü şöyle simgeleştirdi: “Her cisim ya dinginlik durumunda bulunur ya da doğrusal bir devinim gösterir, ta ki bir güç onu bu durumu değiştirmeye zorlayana dek.” Bu simgeleştirme Newton’un “Devinim Yasaları”nın ya da kendi deyimiyle “Devinim; Aksiyomları”nın birincisidir.

Bu simgenin, günümüzde fizikçilerin “cisimlerin süre durumu” adını verdikleri özelliğın ta kendisi olduğu açıktır. Oysa Aristoteles’den Galileo’ya kadar iki bin yıl, insanlık bu yasayı düşünememiş, dış etkenlerden kurtulan bir cismin hemen dinginlik durumuna gireceğini sanmıştı.

Newton, Galileo’nun cisimlerin düşmesine ilişkin düşüncelerini, yasalarını incelemişti. Galileo Pisa Kulesi’nde yaptığı deneylerle ağırlığı ne olursa olsun, bütün cisimlerin aynı hız ya da daha doğrusu ivme ile (acceleration) düşüklerini göstermiştir. Acaba, bunun nedeni neydi?

İşte bu sorunun yanıtını, Galileo’nun gözü önünde simgesel bir yazı gibi duran gerçeğı, Newton çözmeyi başardı. Newton simgeleri çözecek anahtarlar bulmuştu. Bu anahtarlardan biri kütle kavramı, öteki ise moment kavramıydı. Newton önce özdekte değişmez bir çokluk (miktar) bulmuştu. Devinimin değişmeleri sırasında özdeğın (cismin) kütlesi hep aynı, değişmez kalıyordu.

Bundan sonra Newton, ‘moment’ denilen kavramı buldu ve bunu açıklamaya başardı. Newton bu kavrama “devinim niceliğı” adını veriyordu, bu kavramın hızla kütlenin çarpımına eşit olduğunu da o buldu. Cisimlerin bazı özelliklerinin o cismin kütle ve kızına bağılı olduğunu söyledi. Hızın yönü ve niceliğı değişmiyorsa, kütlenin ancak niceliğı vardır. Oysa bu ikisinin çarpımı olan moment, yönü olan bir niceliktir (quantité vectorielle). Bir cismin hızı değıştiğı zaman o cismin momenti de değışir. Oysa kütle hep

değişmez kaldığı için, momentteki değişme, hızın değişmesi oranıyla kütleliğin çarpımına eşittir. Başka bir anlatıyla, bir cismin momenti değişirse bu değişimin oranı, hızın değişme oranıyla kütleliğin çarpımına eşittir.

Newton, moment kavramından yola çıkarak, cismin kütleliğin değişmeyeceğini, hızdaki değişimin momentte değişikliklere neden olabileceğini ortaya koyunca, zorunlu şu sonuca varıyordu: Bir cismin momenti değişirse bu değişimin oranı, hızın değişme oranıyla kütleliğin çarpımına eşittir. Başka bir anlatıyla, momentteki değişme, hızın değişmesi oranıyla kütleliğin çarpımına eşittir. İşte bu Newton'un İkinci Devrim Yasası'dır: "Bir cismin momentinin değişme oranı o cisim üzerine etki yapan güçle orantılıdır ve o gücün yönündedir."

Bundan sonra Newton, bir cismin momenti dolayısıyla diğer cisimler üzerine etki yapacağını, yani bir vuruş ya da çarpmasıyla öteki cismin momentini değiştireceğini düşünerek "Tepki her zaman etkiyle eşit ve karşı yöndedir" biçimindeki üçüncü yasanı koymuştur.

Devrim yasalarını böyle kısaca özetledikten sonra, Newton'un çekim yasasına nasıl ulaşmış olduğu tartışılabilir, Newton şu gerçeği gördü ki, Kepler'in (ilgili bölüme, bakınız) ikinci ve üçüncü yasalarına bağlı olan gezegenlerin devrimleri kendi devrim yasaları ile açıklanabilirdi. Ancak yasalara yeni bir kavram eklemeyen de bunu başarmak olanaklı değildi. Bu kavram ise "Evrende bulunan her cismin başka bir cisme karşı sürekli olarak bir çekim uyguladığı" biçimindeki "Genel Çekim Yasası" dır. Newton, cisimlerin birbirlerine değerek yön ve momentlerini değiştirdikleri gibi böyle bir değiş olmadan da, aynı etkiyi yapabileceklerini söylüyordu. Buna fizikte "uzaktan etki" adı verilmektedir. Bu durumda Newton'un ikinci yasanı şöyle düzeltmek gerekiyordu:

"İster değerek ister uzaktan etkiyle olsun, bir cisim üzerine etki yapan güç, o cismin kütleliğin gücün verdiği hızın değişme oranının çarpımına eşittir."

Yasanın bu biçiminden sonra Newton, çekim yasasını şöyle açıklamıştır : "iki cisim arasında birbirini çeken güç, o iki cismin kütleleriyle doğru, aralarındaki uzaklığın karesiyle ters orantılıdır." Yasa, daha önce saptanan ay'ın uzaklığı ve devrimlerine uygulanınca, ayın tüm devrimlerinin bir "düşme" olduğunu ortaya koydu. Newton, bu düşmenin tüm gök cisimlerine uygulanabileceğini de gösterdi.

Bertrand RUSSEL "Newton'un bir Yunan sanat anıtı kadar güzel ve sağlam olan yapıtının bir eşi daha, olsa olsa, zamanımızda Einstein'ın görelilik kuramında bulunabilir" diyor.

Newton'un makrokosmosa ilişkin bu buluşlarının, mikrokosmosla uğraşanları ne denli etkilediğine, daha sonra denilecektir. Gene de Harvey'in "insan bedeninin dinamik yasaları" nı buluşuna ilişkin çalışmaları anımsatılabilir. Ancak burada belirtilmesi gereken önemli bir nokta vardır. Newton bu yasaları, Cambridge'i kasıp kavuran büyük veba

salgınından kurtulmak için sığındığı Lincolnshire ilindeki Woolstrophe köyünün, siyah-yeşil, renkli elma bahçelerinde ki uzun düşünme zamanlarında bulup çıkarmıştı.

İnsan sağlığını yok edebilecek bir salgın, gökbilimlerine çağdaş bir açıklama getirme sonucunu doğururken, dönüp dolaşıp insan bedeninin daha da anlaşılması, akılla kavranabilir oluşunun ortaya çıkması sonucunu da doğuruyordu.

Newton'un diğer buluşları konumuzun dışındadır. Gökbilimine ilişkin buluşlarının özetle açıklanmasının nedeni de “evrenin (makrokosmos) ve insan bedeninin (mikrokosmos) çalışma ilkeleri aynıdır” yolundaki binlerce yıllık inanca yepyeni bir öge katmasındandır. Bu öge, çok kısa olarak şöyle söylenebilir:

“Evrenin doğaötesi kuramlarla açıklanması doğru değildir. Evren ve evrendeki her cismin devinimi, insan aklı ile açıklanabilir, kavranabilir. ‘

Kuşkusuz insan aklı, daha önce başlattığı bir savaşı, insan bedeninin insan aklı ile anlaşılabilir açıklanabileceği çalışmalarını, Newton'un bu büyük buluşundan sonra, daha da hızla, sürdürecektir. Yeni bir anlayış, tümü ile egemen olmuştu. Bu anlayış “İnsan aklı her gizi çözebilir” biçimindeydi. Çağdaş bilimin gerçek başlangıcını oluşturan bu anlayış değişikliğini iki büyük ökeye borçluyuz. Bunlar Newton ve Harvey'dir.

İnsan aklının evren ve insan bedeni üzerinde egemenliği başlamıştı.

Newton'un gökbilime ilişkin bu buluşları, başka bilimlerde de yeni buluşlara yol açmıştır. Newton matematiği gökbilim sorunlarına uygulamak durumunda kalınca, matematik, yöntemlerinin geliştirilmesi gereğini duydu. Çünkü matematik, o günkü durumu ile uzaya uygulandığında yetersiz kalıyordu. Yer gerçeklerine göre düzenlenmiş bir matematiğin, gök söz konusu olunca yetersiz kalması doğaldır. Matematiğin bu yetersizliğini, iki bilgin, Newton ve Leibniz, hemen hemen aynı zamanda ortadan kaldıran buluşu, yaptılar. Bu “ayrimsal diferansiyel” ile “tümleyici integral” hesaplarının bulunuşudur.

14 MART 1979 KUTLAMA TÖRENİNİ AÇIŞ KONUŞMASI

Sayan Bakanım, Ankara ve Hacettepe Tıp Fakültelerinin Sayın Dekanları, Sayın Hocalarım, Sayın Meslektaşlarım, öğrenci kardeşlerim, Basının Sayın Mensupları, 14 Mart 1979 Sağlık Kurultayı'nın Ankara'da uygulanacak programının, bugünkü kutlama bölümünü açıyorum.

Türk Hekimlerinin tek yasal temsilcisi olan Türk Tabipleri Birliğinin, geleneksel adı 14 Mart Tıp Bayramı olan bu günleri, son bir kaç yıldan beri, sağlık kurultayları olarak uyguladıklarını biliyoruz.

14 Mart Tıp Bayramları kavramından Sağlık Kurultayı kavramına geçişin. Hekim örgütlerinin, Tıp Fakültelerinin, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının, ve giderek Türk hekimlerinin "Sağlık Hizmeti" dendiğinde neyi anladıklarında ortaya çıkan ve devrim sayılabilecek olan köklü değişikliklerin sonucu olduğunu belirtmek isterim.

Konusu insan sağlığı olan hekimlik, uzun yıllar hastalanan kişileri iyileştirmek olarak algılanmış ve öyle uygulanmış gelmiştir. Ancak şimdi, çok iyi biliyoruz ki, kişi sağlığı, kişinin içinde yaşadığı çevrenin, toplumun bir ürünüdür. Bu çevre, bu toplum sağlıklı değilse, onun içinde yaşayan, onun ürünü olan kişinin de sağlıklı olması olanak dışıdır.

Çağdaş hekimlik anlayışının temelini oluşturan bu görüşün, ülkemizde, dünyanın gelişmiş birçok ülkesinden daha önce bizim tıp fakültelerimizde rağbet gördüğünü, bir Türk tıp fakültesinden mezun olmuş meslektaşınız olarak kıvançla belirtmek istiyorum. Kişileri, çevreleri ile bir bütün olarak ele alma, fakültelerimizi hemen izleyen bir süre içinde, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın da resmi görüşünü oluşturmuştur. Türk hekimlerinin yasal örgütü olan Türk Tabipleri Birliği'nin de, bu görüşü destekleyip ona sahip çıkması, bu çağdaş hekimlik anlayışını çalışmalarına temel alması, ülkemiz halkının sağlığı açısından DEVRİM denecek kadar önemli bir olay olmuştur.

İşte, Türk Tabipleri Birliği'nin, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının Tıp Fakültelerimizin ve giderek hekim meslektaşlarımızın görüşlerindeki bu gelişme, bizleri, 14 Mart Tıp Bayramları kavramından, Sağlık Kurultayları aşamasına getirmiştir.

Türk hekimlerinin yasal örgütü olan Türk Tabipleri Birliği'nin, uzun yıllar, 14 Martlara gereğince sahip çıktıklarını söyleyemeyiz. Onların açık bıraktıkları bu hizmet

alanını, tıp fakültelerimiz başarı ile doldurmuşlardır. Uzun yıllar 14 Mart tıp bayramlarını tıp fakültelerimiz kutlamışlardır. Fakültelerimizin bu çok önemli katkılarını övgü ve kıvançla anıyorum.

Şunu da belirtmek isterim ki, ülkemizde halkın ve sağlık meslekleri sahiplerinin "Sağlık Kavramı" konusundaki yüksek bilinçlenmeleri, 14 Martları ulusal düzeyde örgütlemeyi zorunlu kılacak bir düzeye ulaşmıştır. Bu nedenle, Ankara'da bu yıldan başlayarak 14 Martlar, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, tıp fakülteleri, tüm hastaneler ve tüm meslektaşlarımızın katkısı ile onların yasal tek temsilcisi olan tabip odasının örgütlemesi ile kutlanacaktır. Buna, bir mesleğin ortak üyeleri olarak bir araya gelme zorunluluğumuzun yol açtığı ortadadır.

Diğer yandan, 6023 sayılı Türk Tabipleri Birliği Yasası, bu birliğin temel görevini şöyle tanımlamaktadır:

"Üyelerinin maddî ve manevî hak ve çıkarlarını, halkın ve devletin maddî ve manevî çıkarları ile en uygun bir biçimde denkleştirmek."

İşte, yasanın koyduğu bu emredici görevin ışığında, Türk hekimlerinin "Halkın ve Devletin hak ve çıkarlarını ilgilendiren" her konu ile yakından ilgilenmelerinin, bu konularda bilgi sahibi olmalarının kaçınılmaz bir yasal görev olduğunu söylüyoruz. Çünkü halkın ve devletin çıkarlarını bilmeden, hekimlerin çıkarlarını onlarla en iyi bir biçimde denkleştirmek olanak dışıdır.

Bu nedendir ki, son bir kaç yıldır 14 Martlar, halkın sağlık sorunlarının tartışıldığı, çözüm yollarının arandığı kurultaylar biçimine dönüştürülmüştür. Bu uygulamanın temelinde, halkımızın ulaştığı yüksek bilinçlenme düzeyinin etkisini, bir kez daha belirtmek isterim.

Bu ülkenin hekimleri, ülkenin tüm tarihi boyunca, halktan yana olan her devrimin öncüleri olmuşlardır, öncülerin yanı başında bulunmuşlardır. Bu geleneği sürdürmek tüm Türk hekimlerinin bu gün de, en başta gelen görevleridir. Hekim yetiştiren, hekim çalıştıran ve giderek hekimlerin tek yasal örgütü Türk Tabipleri Birliği olarak, halkın sağlık sorunlarının çözümünün asıl görevimiz olduğunun bilincinde olmak durumundayız. Çünkü halk olmasaydı, ne hekim yetiştirmeye, ne hekim çalıştırmaya, ne de hekim örgütüne gerek kalırdı.

O halde açık ve seçik ortadadır ki, aslolan halktır.

Aranızda bulunan sayın basın, TRT ve Televizyon görevlilerinden, Ankara Tabip Odası Başkanı olarak Türk Tabipleri Birliği'nin de resmi görüşü olduğunu bildiğim şu mesajımı, halkımıza, en geniş bir biçimde duyurmalarını diliyorum.

Türkiye'nin her köşesine, söz gelimi Hakkari'nin herhangi bir köyünde, ya da Ankara'nın Çankaya semtinde yaşayan herkese ve her yere, sağlık hizmetleri eşit ve aynı etkinlikle, ücretsiz olarak sağlanıncaya dek halktan yana olan kavgamızı sürdüreceğiz.

Tüm halkımıza sağlıklı bir çevre, yeterli ve dengeli bir beslenme sağlayacak parasal gelir sağlanması için her türlü savaşımları vereceğiz.

Çocuklarımıza savaşımsız ve sömürsüz bir dünya yaratmak için, bu işin sorumlularının yakasını bırakmayacağız.

Bu amaçlarımıza varmak için saptadığımız ilkeler şunlardır:

1.Hekimlerin ve sağlıkla ilgili örgütlerin görevi, yalnız hastaları iyileştirmek değildir. Bundan daha önce gelen görev, kişilerin, bedensel, ruhsal ve toplumsal yönden tam bir iyilik, durumunda olmalarını sağlamaktır. Hekimlik, mesleğinin başta gelen görevi budur. Eğer, saydığım bu görevlerde başarılı olunamaz ve kişiler hastalanırlarsa, tedavi hizmeti o zaman hekimlik görevi olur.

2.Sağlıklı bir yaşam ve sağlık hizmetlerinden yararlanmak doğuştan kazanılmış bir haktır. Bu nedenle, sağlık hizmeti bir kamu hizmetidir. Devlet bu hizmeti herkese parasız sağlamak zorundadır.

3.Bir kişinin ya da toplumun sağlık düzeyini belirleyen temel öge toplumsal ve ekonomik yapıdır. Devlet sağlık hizmetlerini örgütlerken, bu gerçeği özenle göz önünde tutmalıdır.

4.Tüm sağlık hizmetleri devlet denetiminde olmalı, devletçe sağlanmalıdır.

5.Her tür sağlık hizmeti herkese eşit biçimde ve sürekli olarak sunulmalıdır.

6.Koruyucu, iyileştirici ve esenlendirici sağlık hizmetleri, koruyucu hizmete önem vermek koşulu ile bir arada ele alınmalı, bir örgütte toplanmalıdır.

7.Sağlık hizmetleri toplum içinde, toplumun en uç birimlerine ulaşacak biçimde örgütlenmelidir.

8.Sağlık hizmeti, halkın gereksinim ve istekleri göz önüne alınarak karşılanmalıdır.

9.Hizmet götürülen halk ve sağlık hizmeti veren ekibin üyeleri, sağlık hizmetlerinin yönetimine etkin olarak katılmalıdır.

10.Tam süre yasası etkinlikle uygulanmalı, uygulamada gözlenen bazı aksaklıklar en kısa sürede giderilmelidir.

11. Gebelik, analık ve çocuk bakımı hizmetlerinin etkinliği artırılmalı, gerek olan her yerde, çocuklarımız için kreşler ve yuvalar açılmalıdır.

12. Kimsesiz ve yardıma muhtaç çocuklar sorunu önemle ele alınmalıdır.

13. Tüm ülkede, 1981 yılı sonuna dek sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi uygulaması gerçekleştirilmelidir.

İşte, yukarda çok kısa bir özet olarak sunduğum görevlerimizin üstesinden geldiğimiz oranda, üyelerimizin özlük haklarını da önemle ele alacağız. Üyelerimizin özlük haklarına ilişkin amaç ve girişimlerimizi kapsayan bir broşürümüzü, çok zamanınızı almamak için, sizlere ve görevlilere şu anda ulaştırıyoruz.

14 Mart 1979 Sağlık Kurultayı ve Tıp Bayramını, Ankara Tabip Odası Başkanı olarak ulusumuza sağlık ve barış getirmesini dileyerek kutluyorum.
Derin saygılarımı sunarım.

Doç.Dr. Nevzat EREN
Ankara Tabip Odası Başkanı
Yönetim Kurulu Adına

14 MART ÜSTÜNE

1985

Geçtiğimiz günlerde "mesleğimizin halkla bütünleşmesinin yeni bir bayramını" birlikte kutladık. Bu bayram ve kutlama nedeniyle, meslektaşlarımıza bazı mesajlarımızın olacağı kuşkusuzdur.

Sözlerimize meslektaşlarımıza tarihle eşit bir geçmişi ve büyük saygınlığı olan bir mesleğimiz olduğunu anımsatarak başlamak istiyoruz. Tarihten miras aldığımız mesleğimizin saygınlığını koruyup yüceltmenin, bizler için en önemli görev olduğunu da belirtmeliyiz.

Ülkemizde batılı anlamıyla ilk hekimlik eğitiminin başlaması üzerinden tam 158 yıl geçti. Bu 158 yıl içinde tıbbiyeliler, halktan ve devletten yana olan her girişimin ya başında, ya da etkin olarak içinde bulunmuşlardır. Bu sözlerimizi "bir kutlama gününün coşkusu içinde" söylenmiş övücü sözler olarak almayınız. Meslektaşlarımız ve ağabeylerimizin her zaman halktan ve devletten yana oluşlarını sizlere iki örnekle anlatmamıza izin veriniz.

"1899'da İstanbul'da tıbbiyede... Bir gün, bir ilkbahar günü, okulun bahçesinde Diyarbakırlı İshak Sukuti ile Erzurumlu İbrahim Temo, vatanı kurtarmak için ne yapmak gerektiğini tartışıyorlarmış. Yanlarına Bakülü Hüseyinzade Ali gelmiş, bir zaman dinlemiş ve dernek kurmaktan başka yol olmadığını söylemiş. İbrahim Temo sormuş, nasıl kurulur böyle bir dernek, diye, Hüseyinzade çevresine bakmış... Abdullah Cevdet, bir sıraya oturmuş, kitap okuyormuş. Şu Arapkirli ile sen konuş, demiş. Sonra tek başına, dalgın dolaşan Kafkasyalı Reşit'i göstermiş. Ben de Çerkesoğlu'nu razı ederim, dernek kurulmuş olur, diye konuşmuş."Hem de kurulmuş dernek. Bu, İttihat ve Terakki Derneği'dir. Onun halktan ve devletten yana tutumunu yargılamak değil kuşkusuz amacımız. Ancak, Osmanlı İmparatorluğu'nun son 25 yılına damgasını vuran bu derneği tıbbiyeliler kurmuştur. Türk-Bağımsızlık Savaşı'nı başarıya ulaştıran Mustafa Kemal, İsmet ve Fevzi Paşaların, Kâzım Karabekirlerin de, bu derneğin üyeleri oldukları biliniyor.

"16 Mayıs 1919 akşamı İstanbul'dan Samsun'a doğru yola çıkan Bandırma Vapuru'nda 9'uncu Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'nın yanında, Dr. Refik Saydam ve Dr. İbrahim Tali Beyler de vardı. Onlar, kurtuluş savaşını başlatan bir avuç yurtseverdiler,"

Çağımızın insan haklarının gerçekleştirilmesi ve topluma hizmet çağı olduğunu, bunların da, hekimlik uygulamalarında bir devrim oluşturduğunu biliyoruz. Bizlerin de, örneklerdeki ağabeylerimiz gibi, hekimlik uygulamasına ilişkin bu devrimleri gerçekleştirecek güç ve kararlılıkta olduğumuz akılda tutulmalı.

Yukarıdaki örneklerden sonra, izin verirseniz sözü uzatmadan günümüze gelmek istiyoruz. Adı ister "Devlet Hizmeti", ister "zorunlu hizmet" olsun, 1980'li yıllarda, halka doğru başlatılan bir yeni hizmet anlayışı ve uygulamasının öncüleri de, hekimler olmuştur. Bu uygulamayı mesleğimizin halktan yana olan geleneksel tutumunun yeni bir göstergesi olarak almak gereklidir. Bu sözlerimizi, bu uygulamanın önemli ölçüde aksayan yanlarını, görmezden gelmek biçiminde algılamamak gereklidir. Kuşkusuz bu eksiklik ve aksaklıkların düzeltilmesi için meslek örgütümüz, günübirlik girişimlerde bulunmaktadır. Söylenbilir ki, ya bu eksiklikler tamamlanacak, aksaklıklar düzeltilecek, ya da bu uygulamaya son verilecektir. Aklın gösterdiği yol budur. Zorunlu hizmete doğrudan karşı çıkmayışımızın nedeni, mesleğimizin "Halkın ve Devletin yararlarını meslek yararının üstünde tutmak" yolundaki kutsal geleneğidir. Yoksa bu uygulamaları beğenip onayladığımızdan değil. Ancak, Türk Tabipleri Birliği olarak bizler, meslektaşlarımızın hekimlik mesleğinin tüm diğer meslekler gibi "halk var olduğu için var olduğunu" anımsamalarını ve belli ölçüde hoşgörülü olmalarını diliyoruz. Halka ve devletimize hizmet vermek, bizi tüm tarih boyunca onurlandırmıştır. Günümüzde de böyle olacaktır. Dünyadaki tüm değerleri yaratanlar halklardır. Akılda tutulmalıdır ki, hiç bir meslek, ya da hiç bir mesleğin üyesi kendiliğinden saygın değildir. Saygınlık ancak halka hizmet ve özveri ile elde edilebilen bir özelliktir. Mesleğimizin tarihsel bir miras olarak taşıdığımız saygınlığını sürdürmenin tek yolu da, halka ve devlete hizmet sunmaktır. Kendi yararlarını halkın yararlarından üstte tutan meslekler hem saygınlıklarını yitirmişler, hem de yararlarını koruyamamış, savunamamışlardır. Unutulmamalıdır ki, halkımız kendine hizmet vereni er geç ödüllendirecektir.

Bu sözlerimizle mesleğimizi uygulamada büyük güçlüklerle karşı karşıya olduğumuzu belirtmek istiyoruz. Bu güçlüklerin üstesinden gelmenin olanaksız olmadığını da belirmemiz gerekli. Demokrasilerde bireysel kurtuluşun çıkar yol olmadığı, sayısız örneklerle kanıtlanmıştır. Bizler, halkımızın ve devletimizin yararlarını da göz önünde tutarak, mesleğimizin saygınlığını korumak ve ürettiğimiz emeğin karşılığını almak istiyoruz. Bu isteğimizi kınayıp ayıplayacak hiç bir gücün bulunmadığını da biliyoruz. Alın teri ve bilginin karşılığını istemek, isteklerin en kutsalıdır. Bunu başarmanın yolunun meslek örgütümüzde bütünleşmek olduğunu akıldan çıkarmamamız gerekli.

Yeni ve daha mutlu 14 Martlara...

TAM SÜRE ÇALIŞMA YASASI VE UYGULANMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Bir ülkenin ya da bir bölgenin sağlık sorunlarının çözümü' için alınması gereken önlemler üç ana başlık altında toplanabilir. Bu üç ana başlık şunlardır:

- 1.Sağlık hizmetlerinin örgütlenmesi sorunları,
- 2.Finansman sorunları,
- 3.İnsan gücü sorunları.

Ülkemizde sağlık hizmetlerinin örgütlenme biçimi olarak sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonu modeli, hemen herkesçe kabul edilen örgütlenme biçimidir. Bu konuda yeterince tartışma yapılmı görüŖler ortaya konmuştur. Günümüzde ülkemizde sağlık sorunlarına ilişkin tartışmaların ağırlığını finansman ve insan gücü sorunlarına ilişkin tartışmalar oluşturmaktadır.

Sağlık insan gücü sorunlarını sağlık personelinin eğitimi ile sağlık personeli kullanımını (personel istihdamı) sorunları olarak iki açıdan ele almak gerekir. Bu sunuda sağlık personeli kullanımına ilişkin sorunlara değinilecektir.

Sağlık personeli kullanımına ilişkin sorunların başlıcaları şunlardır:

- 1.Değişik ücret uygulamaları,
- 2.Çalışma saatlerinin değişik olması,
- 3.Kadro kıstaslarının olmaması,
- 4.Personelin iş tanımlamaları ve performanslarının saptanmamış olması,
- 5.Sağlık kuruluşlarının hizmet amaçlarının gözlenebilir ve ölçülebilir amaçlar olarak ortaya konmamış olması.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı' nın bu sorunların çözümüne ilişkin girişimler içinde olduğu görölmektedir. Bu çabalardan sonuca ulaşan biri "Tam Süre Çalışma Yasası" dır. Odamız, ilke olarak yıllardan beri tam süre çalışmanın yanında olmuştur. Tam süre çalışma ilkesinin temelinde sağlık hizmetlerinin yalnız "Hasta Tedavisi" değil, öncelikle "Kişilerin Sağlığını Korumak" olduğu ve bu hizmetin 24 saatlik bir çalışmayı gerektirdiği görüşü yatmaktadır.

Odamızın görüşü bu olmakla birlikte, meclislerden geçen ve uygulanmaya başlanan Tam Süre Yasası ve bu yasanın uygulanması için çıkarılan yönetmelikte bazı aksaklıklar olduğu görüşündedir. Bu görüş, yasanın hazırlanmaya başlandığı günden bu yana ilgililere iletilmiş, gerekli girişimlerde bulunulmuştur. Birçoğundan sonuç alınamayan bu girişimler ve aksadığı görüşünde olduğumuz noktalar aşağıda gösterilmiştir.

1.Odamız, tam süre çalışma ilkesinin tüm kamu kuruluşlarında uygulanmasının gerekliliğine inanmaktadır. Kuşkusuz, eğitim hastaneleri ve tıp fakülteleri hastaneleri de tam süre kapsamına alınmalıdır. Ancak, tıp fakülteleri hastanelerinin, özellikleri nedeniyle, tam süre uygulamasına, üniversiteler yasasında yapılacak değişiklikten sonra geçmeleri daha uygun olurdu. Ancak, yasama meclislerinin, tam süre yasasının kapsamını son anda değiştirdiği ve üniversite hastanelerini de tam süreye kattığı bilinmektedir. Odamız, ortaya çıkan bu durumun, Tam Süre Yasası Uygulama Yönetmeliği ile düzeltilebileceğini, bu görevin de Üniversiteler Arası Kurul ya da benzeri, yetkili bir kurula verilmesi gerektiğini savunmuştur.

2.Aksayan diğer bir önemli yan, tam süre yasası gereği üniversitelerde ödenecek ödeneklerin, üniversiteler yetkili kurullarınca hazırlanmamasıdır. Kimin daha çok ödenek hak kazandığını, en iyi böyle bir kurul bilebilirdi.

3.Tam süre yasasının getirdiği haftalık 45 saat çalışma, odamız görüşüne göre, sağlık personelinin kazanılmış bir hakkının elinden alınması olmuştur. Nitekim bu 45 saatlik çalışmanın 5 iş gününde nasıl doldurulacağı konusunda ortak bir uygulama getirilememiştir. Bazı hastanelerde yemek saatleri kaldırılmıştır. Bazı hastaneler ve kuruluşlar ise, haftalık 45 çalışma saatim doldurabilmek için cumartesi günleri çalışma koymuşlardır. Tam süre yasası uygulama yönetmeliği, bu ve benzeri birçok soruna, açık yanıtlar getirememektedir. Çünkü bu yönetmeliği, bu işte çalışan uzmanlar değil, seçilen bir bürokratlar komisyonu yapmıştır. Soruna çözüm getirme açısından, bu durum ilginçtir.

4.Tam süre yasasının, prim ya da benzeri bir ödenek getirmemesi nedeniyle, çalışan personelle çalışmayı eşit duruma getirdiği de, ileri sürülen eleştirilerden biridir. Odamız bu eleştiriye katılmamaktadır. Personeli çalıştırmak bir yönetim sorunudur. Hastanelerin başhekimleri ile fakültelerin dekanları, yönetim tekniklerini kullanarak herkese görevlerini yaptırmak durumundadırlar. Ancak bu gereğin birçok kuruluşta yerine getirilemediği de bilinmektedir. Bu sonucu, ülkenin gerçeklerini göz önüne aldığımızda, başhekimlerin ya da dekanların suçu olarak almak da olası değildir. Ancak, yerine getirilmesine olanak bulunmayan bir görevi yaptırabilmek için, prim ya da benzeri bir ödenek getirmek de akılcı bir yaklaşım değildir. Sorunun çözümü için, tam süre yasası uygulama yönetmeliğine, görevlerini yapmayan personele uygulanacak işlemlerin konması gerekirdi. Bu konu, odamızın görüşüne rağmen, genel yönetim yasalarının uygulanmasına bırakılmıştır.

5.Aksayan bir diğer nokta da, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı üst, düzey yöneticilerinin birbirleriyle çelişen bildirimleri olmuştur. Bu açıklamalar, yapılacak uygulamalar konusunda sağlık personelinde güvensizlik yaratmıştır. Güvensiz çalışma ortamının doğal sonucu verim düşüklüğüdür. Birçok sağlık kuruluşunda böyle bir verim düşüklüğü gözlenmektedir.

Tam süre yasası ve yönetmeliğinin aksayan yanları, kuşkusuz bu kadar değildir. Gelecek bildirilerimde bu konuya yine değinilecektir. Üyelerimizin, kişisel yanlış uygulamaları odamıza duyurmaları, sorunlarının çözümü açısından gerekli ve önemlidir. Üyelerimizin bu tür başvuruları, onların haklarını almalarına yardımcı olacağı kadar, meslek örgütümüzün etkinliğini de artıracaktır.

Yeni bildirimimizle huzurlarınızda olacağımızı duyurur,
Saygılar sunarız.

NEDEN TAM SÜRE ÇALIŞMA YASASI? Mart 1979

Tam süre çalışma yasasının önemini iyi kavrayabilmek için, ülkemizdeki hekimlik uygulamalarının geçmiş dönemlerine bir göz atmak gerekmektedir. Tarih boyunca ülkemizde hekimlik, hemen her zaman bir serbest meslek olarak uygulanmış ve gelmiştir. Bunu eski çağlarda, Anadolu Selçuklular döneminde, Türkiye'de hekimliğin, usta-çırak, yöntemi ile öğrenilen, parası olmayan kişilerin bu hizmetten yararlanmadığı bir sağlık hizmeti örgütlemesi olarak görmekteyiz. Böyle bir hekimlik uygulamasında yoksul halkın sağlık hizmetlerinden yararlanması söz konusu olmamaktaydı. O çağlarda bazı kişiler VAKIF adı verilen hem usta-çırak yöntemi ile hekim yetiştiren, hem de yoksul halka parasız sağlık hizmeti veren hastaneler açmışlardı. Bu hastanelerin giderleri, hastanelerin yakınlıklarına yapılan dükkân ve benzerlerinin gelirleri ile karşılanırdı, dolayısı ile yoksul halka sağlık hizmeti, vermek devlete parasal bir yük getirmezd.

Osmanlı imparatorluğu döneminde, Selçuklular zamanında kurulan bu düzenin etkinliği daha da artarak sürdüğünü görüyoruz. Yoksul halka parasız sağlık hizmeti veren vakıf hastanelerinin sayısı artmış, imparatorluğun gelişme döneminde, hemen her büyük kente böyle bir vakıf hastanesi kurulabilmişti. Diğer yandan, Osmanlılar, bu hastanelerde verilen sağlık hizmetlerini ve yapılan hekimlik eğitimini denetlemek için, bir diğer görevleri de, Osmanlı Sarayının hekimliğini yapmak olan, Hekimbaşılık kuruluşunu kurmuşlardı. Çok kısa bir özet olarak sunulan bu durum, 1827 yılında büyük bir değişiklik geçirmiştir. Bilindiği gibi bu yıllar, Osmanlılarda batılılaşma girişimlerinin başladığı yıllardır. 1826 yılında, yeniçeri ocağı ortadan kaldırılmış, yerine öğretmenleri Fransa ve Avusturya'dan getirilen yeni bir ordu kurulmuştu. İşte bu zamanda, hekimbaşılık görevinde bulunan ve aydın bir kişi olan Mustafa Behçet Efendi, " Batılı yöntemlerle eğitim gören bir orduya, batılı eğitim görmüş hekimler gereklidir" diyerek, bugünkü anlamıyla ilk tıp fakültesini kurdu. Ancak, bu okula yalnız asker hekim yetiştirmek üzere öğrenci alınmıyordu. Sivil hekim yetiştirmek üzere öğrenci alınmasına 1840'larda başlandı. Bu okul verimli bir okuldu ve her yıl pek çok sayıda hekim yetiştirebiliyordu. Öyle ki 1870'lerde, imparatorluğun hemen her kentinde bir sivil hekim çalışıyordu.

1870'lerin Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik yönden tam bir yıkım yılları olduğunu bilmekteyiz. Bu yıkım, vakıf hastanelerini de etkilemişti. Hastanelerin gelirleri artık kendilerine yetmez olmuştu. Hem yoksul hastaların bakımı, hem de usta-çırak yöntemi ile hekim yetiştirme hizmetleri, hemen hemen durmuştu. İşte bu sırada imparatorluk yetkilileri, halkın sağlık sorunlarına daha yakından baktılar ve önemli sağlık sorunlarının varlığını gördüler. İlk kez, halkın sağlık sorunlarının çözümünün bir kamu görevi olduğunu anladılar.

Görevlilerin sorunlara buldukları çözüm şu oldu. Tüm gününü halkın sağlığı için ayırmak üzere hekim görevlendirmek, imparatorluğun o günkü parasal koşulları açısından olanaksızdı. Bunun üzerine, kentlerdeki hekimlere az bir ücret vermeyi, bu hekimlerin kendi özel hastalarından arta kalan, boş zamanlarında da, para almadan yoksul hastalara bakmalarını kararlaştırdılar. Bu kararı uyguladılar ve adını da "Memleket Tabiplikleri" koydular. İşte ülkemizde hekimlerin, günün belli saatlerinde kamu görevlisi olarak, bir bölümünde de serbest hekimlik yapma biçimindeki yarım gün çalışmalarının kaynağı bu uygulamadır. Başlangıç tarihi de 1871 dir. Bu uygulamanın iki özelliğinin olduğunu göz önüne almanın, bu günkü uygulamaları iyi kavrama açısından önemi vardır.

1'inci özellik, sağlık hizmetlerinin, giderek hekimlik hizmetinin temelde bir serbest meslek olduğu görüşüdür.

2'nci özellik de, hekimlerin günlük çalışmalarının asıl bölümünü, para karşılığı sağlık hizmeti sundukları kendi paralı hastalarının aldığı, boş kalan zamanlarında da, kamunun parasız hastaları ve diğer kamu hizmetlerine baktıkları gerçeğidir.

Genel bir sosyolojik gerçek olarak toplumlar hemen dünyanın her yerinde geleneklerine sıkı sıkıya bağlıdırlar. Türk hekimleri de, 1871 de başlayan bu geleneklerini özenle korudular ve sürdürdüler. Saatleri değişse de, asıl hastalarının paralı, ya da muayenehanelerindeki hastaları olduğu görüşlerini sakladılar. Mesleklerinin bir serbest meslek olduğu, en azından öyle kalması gerektiği kanılarını, belki de giderek güçlendirerek sürdürdüler. Hekimleri bu tutumlarından ötürü suçlamak, kanımızca doğru değildir. Çünkü devlet hekimlere, özellikle parasal yönden bir gelecek güvencesi, bir toplumsal güvence veremiyordu. Kamu görevinde, özellikle koruyucu hizmetlerde çalışan hekimlere ödenen ücretler, para değerinin hızlı düşüşü nedeniyle, bu güvenceyi giderek daha da azaltıyordu. Oysa hekimlerin yarım günlerini serbest çalışarak para kazanmaya ayırabilecekleri bir gelenekleri vardı. Tüm gelenekler gibi bu durum da, toplumda ve hekimler arasında artık bir HAK olarak algılanmaya başlanmıştı. Halkın sağlık durumu ise, yoksulluğun giderek artması nedeniyle daha da kötüleşmekte idi.

İşte böyle bir ortamda 1961 Anayasası gündeme geldi. Bu anayasa halka sağlık hizmeti vermeyi, sağlıklı yaşam koşulları ve olanakları sağlamayı bir kamu görevi olarak DEVLETE vermekteydi; Diğer, yandan Cumhuriyet hükümetleri Dünya Sağlık örgütü Anayasası'nı da kabul ve imza etmişlerdi.

Dünya Sağlık Örgütü Anayasası "Sağlıklı bir yaşam sürmek herkesin doğuştan kazandığı bir haktır" diyordu. Devlet "Din, dil, ırk, renk ayrımını göstermeden, bu hakkı herkese eşit koşullar da ve aynı etkinlikle vermek zorundadır" diyordu. Ve devlet bu görevlerini, halkın giderek artan bilinç düzeyini de göz önüne alarak yerine getirmek durumunda kalmıştı. Devletin böyle bir zorunluluk duymasında gelişen tıp fakülteleri ve hekim örgütlerinin de etkin olduğunu belirtmek gerekir. Devlet, belirttiğimiz koşullarda görevini yapmak durumunda kalınca karşısına büyük güçlükler çıktı. Bu güçlükler, gele-

neksel hekimlik uygulamaları ile çağdaş hekimlik uygulamaları arasındaki ayırmalardan kaynaklanıyordu. Bu güçlükleri şöyle özetleyebiliriz.

1.O güne dek sağlık hizmetleri liberal ekonomi kuralları ile uygulanmış, karşılanmıştı. Çünkü bu ekonomi anlayışı devletin ekonomi anlayışı idi. Bu anlayışın kurallarından birisi, eski adı ile arz-talep bu günkü dille istem-sunu yasası idi. Bu yasa uyarınca hizmet nerede çok istenirse sunu orada çok almaktaydı. Doğal bir sonuç olarak hekimler ülkenin üç büyük kentinde toplanmışlardı. Hekimleri, asıl hizmet açığının bulunduğu kırsal alanlara göndermekte büyük güçlükler vardı.

2.Bu ekonomi anlayışının bir diğer kuralı da, güçlünün güçsüzün aleyhine gelişmesi, bazen de güçlünün güçsüzü ezmesiydi. Bu kural sağlık hizmetlerine iki yönlü yansımıştı:

2.1. Hekimler güçlü olmak için uzmanlaşmak zorunda kalmışlardı, uzman hekimler daha çok para kazanabiliyorlardı, güçlenebiliyorlardı.

2-2. Güçlü olan, diğer bir anlatıyla zengin olan kimiler sağlık hizmetlerinden yararlanabiliyordu. Güçsüz, yoksul olanlar ise alın yazıları ile baş başa kalıyorlardı. Oysa devlet gerek kendi Anayasası, Gerek Dünya Sağlık Örgütü Anayasası uyarınca güçlü-güçsüz ayrımı yapmaksızın herkese sağlık hizmeti vermek durumundaydı. Burada devrimci bir görüş ortaya çıkmaktaydı. Herkese sağlık hizmeti vermenin bir kamu görevi olduğunu kabul etmek bir TOPLUMCU GÖRÜŞ'tür. Hekimlikteki liberal ve bireysel uygulamadan TOPLUMCU UYGULAMAYA bir geçiştir. Hekim kitlesinin bir bölümü bu anlayışa uymadılar. Çünkü onlar liberal uygulamalar içinde güçlenmişlerdi, liberal uygulamalar onların görüşlerine uygundu.

3.Bu yıllarda toplumda ve giderek hekim örgütleri içinde, teker teker sosyal güvence sağlama yerine, bir meslek grubu olarak sosyal güvence sağlamanın daha sağlıklı bir yol olduğu gerçeği yaygınlaşmıştı, oysa uzmanlaşarak kendi muayenehanesinde bu güvenceyi sağlamak, gelişen bu görüşle çatışmaktaydı.

4.Önemli bir gelişme de sağlık mesleklerinin uygulanmasında, sağlık kavramında gözlenen değişme idi. Sağlık hizmeti vermenin anlamı değişmişti. Sağlık hizmeti vermenin geleneksel; anlamı "hastalanan kişiyi iyileştirmek" biçimindedir. Yeni kavram ise sağlık hizmetini "kişilerin sağlıklarını korumak, sağlık düzeylerini yükseltmek, bu hizmetlerde başarılı olunamaz ise; tedavi etmek" biçiminde idi. Gelişen yeni görüş, sağlık hizmetini halkın içinde uygulanan bir ekip hizmeti olarak ele almayı zorunlu kılıyordu. Kliniklerde ya da muayenehaneler de oturup hasta beklemek bu görüşle bağdaşamıyordu. Oysa 1960'larda ülkemizdeki hekimlerin yüzde 70'i uzmanlaşmışlardı, kendilerine hastaların başvurmalarına alışmışlardı.

5.Hekimlik mesleğinin geleneğinde bir tür insan-üstülük, halktan kopukluk vardır. Tıp fakültelerinde hekimlik yıllarca "tanrıya en yakın meslek" diye tanıtılmış, okutulmuş-

tu. Dili bile halka yabancıydı. Hekimlerin kullandıkları dili halk bu gün bile anlamaz. Oysa toplumun bilinçlenme düzeyi "ülkenin en değerli varlığı halktır" gerçeğini, tartışılmaz bir önemle gündeme getirmişti.

Hekimlik ve giderek sağlıkla ilgili meslekler gerçi ÇOK ÖNEMLİ MESLEKLERDİ, ama sonuçta halka sunulan hizmetlerdi. Bilimsel olmak zorundaydılar ve tanıya uzaklık ya da yakınlıkla bir ilgileri yoktu. Eğer bu meslekler "halkın hizmetinde olan meslekler ise, büyüclük değilse, halkın anladığı bir dil kullanmak zorundaydılar. "Toplumun içine girip çalışmak zorunluluğu toplumun anlayacağı bir dil kullanmayı da zorunlu kılıyordu. Bizim görüşümüze göre bir meslek halkın içine ne denli çok girer, halkla bütünleşip halka hizmet verirse büyür. Bir bölüm hekimler işe bu durumu biraz önce sunduğumuz "tanrıya en yakın meslek" geleneği ile bir türlü bağdaştıramadılar. O nedenle de bu tür uygulamalarla uyum sağlayamadılar.

6.Hekimlik mesleği çok uzun yıllar karar veren ve uygulayan belki de tek meslek olarak uygulana gelmişti. Oysa yeni hekimlik anlayışı verilen her kararı eleştirmeyi, halkın en çok yararına olan tutumun alınmasını gerektiriyordu. Bu durum da, bazı hekimlerin uyum gösteremedikleri konulardan birini oluştuyordu.

Hekimlik ve sağlık mesleklerinin uygulanışında geleneksel ve çağdaş uyumsuzlukları daha da çoğaltmak olasıdır. Ancak kanımızca bu noktada 1961 yılına dönmek konuyu kavramak açısından daha yararlı olacaktır. 1961 yılında kabul edilen 224 Sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesine ilişkin yasa, ülkede eldeki olanaklara göre, yeni ve çağdaş bir örgütlenme modeli getirmişti. Bu modele göre:

- a.Sağlık hizmeti bir ekip hizmeti olarak ele alınmıştı.
- b.Sağlık hizmeti toplum içine yayılmıştı. Diğer bir söyleyişle hizmet halkın yanına götürülmüştü.
- c.Hekimin tam gün çalışması kuralı konmuştu.
- d.Sağlık Hizmetinden yararlanmada paranın etkisi çok önemli bir oranda ortadan kaldırılmıştı. Zengin ya da yoksul hizmetin herkese eşit olarak verilmesi kararlaştırılmıştı.

Sağlık hizmetlerinin bu yeni anlayışla uygulanmasına hekim kitlesinden önemli bir direncin geldiği söylenemez. Ancak ülkenin tutucu güçleri bu uygulamaya tüm güçleri ile karşı çıktılar. Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi uygulamalarını başarısız kılmak için ellerinden gelen her şeyi yaptılar ve bunda başarıya da ulaştılar. Çünkü bu yasa devrimci bir yasa idi. Ülke tarihinde ilk kez zengin ya da yoksul herkes devletten sağlık hizmeti alırken eşit oluyorlardı. Bu eşitlik ya diğer hizmetlere de yansırırsa neler olmazdı? Tutucu güçlerin bu yasaya şiddetle karşı çıkmaları halka parasız sağlık hizmeti sunulmasından değildi. Onların sorunu sağlık hizmeti değildi. Çünkü onlar bu hizmeti, en etkin ve batılı ölçülerle, hem de pek az para ödeyerek elde ediyorlardı. Asıl sıkıntı bu eşitliğin, devletin olanaklarının herkese eşit sunulmasının diğer alanlara da yansmasıydı. İşte, sağlık hizmetlerinin bilinçli olarak engellenmesinin temel nedeni budur.

Tam süre çalışma yasası, 1960'ların ak devriminin ülke sağlık sorunlarının çözümü için getirdiği bu akılcı örgütlenmeye yeniden işlerlik kazandırılmak için getirilmiş bir önlemdir. Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi ile 1960'larda getirilen bir ilkeyi, hekimin ya kamu hizmetini ya da muayenehanesini seçmesi gerektiği idesini 1970'lerin sonunda yeniden zorunluluk durumuna getiren bir yasadır. Bu nedenle devrimci bir yasadır ve tüm devrimci yasalar için olduğu gibi tutucu güçlerin büyük dirençleri ile karşılanmaktadır. Yasanın şu ya da bu maddesine getirilen, uygulamasına yöneltilen eleştirilerin yanıltıcı olduğu gözden kaçmamalıdır, özetlediğimiz gibi, şiddetli tepki yasanın özüne yöneliktir. Eğer bu gerçek böyle olmasaydı bazı siyasi kuruluşlar yasanın tümünün iptali için girişimlerde bulunacaklarını açıklamazlardı. Aksayan yanların düzeltilmesi için girişimlerde bulunurlardı. Kuşkusuz bu sözlerimizle tam süre çalışma yasasının ülkenin tüm sağlık sorunlarını çözeceğini söylemek istemiyoruz.

Yasanın aksayan yanlarının varlığını da görmezlikten gelmiyoruz. Bu yasanın desteklenmesi gerektiğini belirtmek istiyoruz. Çünkü temelde toplumcu bir görüş, zengin ya da yoksul tüm halkın eşitliği ilkesini görüyoruz. Yasanın tam olarak, uygulanmaya başlanacağı Temmuz 1979'dan sonra, sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi yasasında olduğu gibi, başarısızlığa uğraması için elden gelen her şeyin tutucu çevrelerce yapılacağından kimsenin kuşkusu olmamalıdır.

Halkımız ve hükümetler bu engellemelere karşı uyanık olmalıdırlar. Asıl görev halktan yana olan hekimlere düşmektedir. Yasanın çalışan ve çalışmayan hekimi aynı kaba koyduğu çalışana herhangi bir pirim vermediği, tembelliğe özendirerek yanları olduğu gibi eleştiriler, halktan yana, halkın sağlığından yana olan hekimleri yanıltmamalıdır. Bu eleştirilerin büyük bir bölümü yönetim kusurlarından doğan aksaklıklardan kaynaklanmaktadır. Hekimleri çalıştırmak, etkin hizmet vermelerini sağlamak hekimlerin görev aldığı kuruluşların yöneticilerinin görevleridir. Unutulmamalıdır ki aslolan çalışmaktadır. Olağan dışı olan ise görev yapmaktadır. Bazı sağlık kuruluşlarında görevli bir bölüm hekimler şimdiden "tam süre yasasına uydukları için hasta bakmayacaklarını" ileri sürerek bir tür oturma grevine başlamışlardır. Bu hekimlerin önemli bir bölümünün, yasanın, bazı aksamalarından yakındıkları söylenebilir. Ancak belirtmeye çalıştığımız gibi yasanın aksayan yanlarını düzeltmenin yolu yasa uygulamalarını engellemek değildir. İyi niyetle de olsa, bu tür uygulamalara başvuran hekimler, ülkenin tutucu güçleri ile aynı çizgiye düştüklerini özenle göz önüne almalıdırlar.

Sonuç olarak şunu belirtmek isteriz. Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi uygulamaları ve onun bir parçası olarak tam süre çalışma yasası ülkenin gerçek sağlık sorunlarını yanıtlayabilecek, gerçekçi yasalardır. Halktan yana devrimci uygulamalardır.

Yapılan eleştirilerin önemli bir bölümü yanıltıcıdır. Uygulamada bazı aksaklıklar gözlenmekle birlikte bunları düzeltme olanakları her zaman, vardır. Bu uygulamalara karşı yurt düzeyinde yaratılan direnç yasaların getirdikleri eşitlik ilkesine karşıdır. Bu eşitlik ilkesi iki yönlüdür.

1.Hekimler diğer kama görevlileri ile eşit duruma gelmektedirler. Hekimler dışında hem kamu görevi yapan hem de serbest çalışabilen bir başka meslek yoktur. İşte bu iki yasa bu eşitsizliği bozmakta, eşitliği getirmektedir. Üлке hekimlerinin tek yasal örgütü olarak gerek Türk Tabipleri Birliği gerek Ankara Tabip Odası olarak bizler bu eşitlikten yanayız. Sayıları 1 milyon iki yüz bini bulan kamu görevlileri ile eşit duruma gelmek bize ancak kıvanç verir.

2.Yasaların getirdiği ikinci eşitlik, tüm halkın sağlık hizmetlerinin kullanılmasından eşit olarak yararlanma hakkını elde etmesidir. Hekim örgütleri olarak biz, tüm halka, pahalı ya da parasız eşit hizmet vermeyi, ettiğimiz hekimlik andının bir gereği sayıyoruz ve yasaların getirdikleri bu ilkeyi alkışlarla karşılıyoruz.

TAM SÜRE ÇALIŞMA

Sağlık hizmetlerinde tam süre çalışma konusunun geçmişi, gelişmeleri ve günümüzdeki durumu üzerine bir özet yazı Sayın Metin Somuncu'ya takdim edilmiştir.

Günümüzde özellikle hekim sayısı üzerinde yaratılan polemiği aydınlatıcı net rakamlar elde edilememiş. Bir süredir genellikle sezgilere dayalı olmuş, ancak fikir verici bazı bilgiler çok yakında elde edilmiştir. Elde edilen rakamlar ve değerlendirme yöntemi şöyledir:

Tam Süre Öncesi ile sonrası rakamları olarak 1977 yılı sonu istatistikleri ile 1979 yılı sonu istatistikleri geçerlidir. 1978 yılı istatistiklerinin, yasanın getirdikleri veya götürdükleri konusunda fikir vermesi düşünülemez. Çünkü 1978 yılı ikinci yarısında, yasa nedeni ile hekim sayısında çoğalmalar olmuş, yasa nedeni ile görevden ayrılmayı düşünenler ise, bir yıllık geçiş dönemi haklarını kullanmaları nedeni ile görevden ayrılmamışlardır. Yasadan önceki net durum 1977 yılı sonu istatistikleridir. Yasadan sondaki net durum ise, zorunlu uygulamanın başladığı 1979 yılı Temmuz ayından sonra doğan ayrılma istekleri ile yılsonuna kadar ortaya çıkan istatistiklerle anlaşılacaktır.

1977 yılı sonunda,
Uzman hekim sayısı 2723
Pratisyen hekim sayısı 1690
Asistan hekim sayısı 851
Toplam hekim sayısı 5264

1979 yılı sonunda
Uzman hekim sayısı 2452
Pratisyen hekim sayısı 2518
Asistan hekim sayısı 845
Toplam hekim sayısı 5815

1 Haziran 1980
Uzman hekim sayısı 2315
Pratisyen hekim sayısı 2642
Asistan hekim sayısı 830
Toplam hekim sayısı 5787

Bu istatistikler Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Zat İşleri Genel Müdürlüğü İstatistik şubesinden özel olarak alınmıştır. Alınış tarihi 4 Haziran 1980 dir

Alınan kesin rakamlara göre Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığında 2162 sayılı yasa nedeni ile ayrılan uzman sayısı 271 dir. Bakanlık yetkililerince bu sayı 900 olarak gösterilmektedir. Değişiklik tasarısının gerekmesinde de gerçeği gölgeleme amacına dayalı böyle hayali bir rakam gösterilmektedir. Gene Bakanlık açıklamalarında pratisyen hekimlerden hiç söz edilmemektedir.

2162 sayılı yasadan dolayı 271 uzman hekim ayrılmış, fakat pratisyen hekim sayısında çoğalma 828 olmuştur. Oranlama üzerinden değerlendirirsek, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığında uzman hekim sayısı %10 azalmış, pratisyen hekim sayısı % 50 çoğalmıştır.

Ayrılan uzmanlar genellikle çalışmalarının çoğunluğunu kamu hizmeti dışında yürüten kimselerdir. Ayrılmaları ile serbest alanda yaptıkları hizmet gene devam etmiş ve parası olan vatandaşın elde ettiği hizmette azalma olmamıştır. Ayrılmayan % 90 uzmanın ise mesai saatleri eskiye oranla % 25-30 dolaylarında çoğalmış ve total iş gücü eskiye oranla çok yükselmiştir. Bu duruma hariçte kazanç ile ilgilenemeyen bir düşünce ortamında çalışmanın verimi de eklenmelidir. Ancak bu verim yöneticilerin tutumu nedeni ile elde edilememiştir. Çünkü tam süre yasasının bu olanağından yararlanmaya yönelik bir çaba değil, tam süre yasasını kötülemeye niyetli bir çaba gösterilmiştir.

Kazanılan pratisyen hekimlerin büyük çoğunluğu Doğu Anadolu'da görevlendirilmiş ve gerçek hizmet boşluğunun bulunduğu yörelere ulaştırılmıştır. Ancak isteksiz yönetim bu olanaktan yararlanmayı değil, bu gerçeği gizlemeyi benimsemiştir.

En az yirmi yıldan beri ülkemizde ana sağlık, sorununun uzman-pratisyen hekim sayılarında dengesizlik olduğu belirtilmektedir. Sağlık Bakanlığında bir yıllık bir ara ile 828 pratisyen hekimin hizmete kazanılması, birkaç yıl öncesinin ortamına göre inanılmaz bir olay durumundadır ve en az 40 yıllık bir geçmişten buyana, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığında ilk kez pratisyen hekim sayısı uzman hekim sayısından fazla olmaktadır.

Bu olağanüstü gelişmenin, yasaya doğan tepkiler nedeni ile en zor günlerin doğacağı sanılan 1979 yılı sonu istatistikleri ile ortaya çıkmış olması da ayrıca önem taşımaktadır. Yasanın yürürlüğe girmesi öncesinde yasayı savunanların tahminleri, 1979 yılı sonunda toplam hekim sayısının % 5 ile % 10 oranında azalacağı ve bu önemsiz gerilemenin 1980 yılından başlayarak giderileceği ve hedeflere ulaşılabileceği, şeklinde idi. Oysa Tahminlerin üstünde bir gelişme elde edilmiş ve toplam sayıda azalma yerine % 11 çoğalma olmuştur. İstatistik sonuçlarından yapılan hesaba göre 1979 yılı sonun da Sağlık Bakanlığı toplam hekim sayısındaki çoğalmanın 557 olduğu görülmektedir.

DİĞER KAMU KURULUŞLARINA GELİNCE,

Üniversitelerde azalma hiç yoktur. Tersine gereğinden fazla kadro ve gereğinden fazla istihdam sorunu hala devam etmektedir.

Sosyal Sigortalar Kurumunda Uzman sayısında azalma (özellikle kadın doğum uzmanlığı ve çocuk hastalıkları uzmanlığı dallarında) % 9 dolaylarında olmuştur. Fakat bu dalların uzmanlarının büyük illerde gereğinden fazla bulunması nedeni ile bu illerden geçici görevlilerin çalışmalarına daha fazla yer veren bir poliklinik hizmetleri sistemi ile sıkıntının tamamen giderileceği, hatta uzman hekim fazlalığının doğabileceği bilinmektedir. Sıkıntı uzun yıllardan beri yalnızca uzman hekim kullanma eğiliminden doğmuş ve kolaylıkla giderilmiştir

2162 sayılı tam süre yasası, kendisinden beklenen gelişmeleri beklenenin üstünde sağlamıştır ve yakın gelecekte daha da olumlu gelişmelerin elde edilmesine olanak sağlayabilecektir. Ne var ki bu yasa, bazı hesaplarla geri döndürülmek istenmekte ve bu nedenle yararları gizlenmektedir. Sahip çıkıldığı takdirde gelecekteki iyi niyetli bir yönetime çok yardımcı olacaktır.

Tam süre çalışma yasasını, tüm kamu kuruluklarını tek kuruluşta toplayan ve sigorta finansmanı ile kamu hizmetini götüren iki yasanın izlemesi düşünülmüştü ve bu yasaların tasarıları 1973 yılı bitiminden önce hazırlanmıştı. Bu tasarıların metinleri şu sırada CHP yönetiminde bulunmaktadır. Bu tasarılar CHP teklifleri olarak sahip çıkılırsa, olumlu gelişmelerin adımları atılmış olacak ve beklenen CHP hükümetinin sağlık alanındaki hizmetleri için ön hazırlıklar sağlanmış olacaktır.

POLİTİKA VE SAĞLIK

"Her sağlıklı insan ölmeyeceğine inanır. Oysa insanlar ölürler. Ölümlülere ölmeyecekleri güvencini vermek politikadır. Politika, insanlara umut verme, gelecek günlerin bugünden daha iyi olacağı umudunu verme sanatıdır."

Politika ve sağlığın ne tür bir ilişkisi olabileceği ilk bakışta görünmeyebilir. Oysa politika, her şeyi olduğu gibi, sağlığı da çok yakından ilgilendirir. Başka bir anlatıyla politika sağlığı, sağlık hizmetlerini biçimlendirdiği ölçüde, sağlık ve politika arasında yakın bir etkileşim oluşur. Diğer yandan milyonlarca yurttaş, sağlığın politika dışı tutulmasından yanadır. Ancak bu, olanaklı mıdır?

BİR VARSAYIM

Bir an, ülkemizin yönetiminde politikacıların olmadığını düşünelim. Ülke yönetimini de, siz okuyucularla bana vermiş olsunlar. Ne yapardık? Politika olmaksızın hiç bir şey. Bu noktada politikasızlığın önemli bir yetmezlik olduğunu belirtmek gerek. Politika olmaksızın bir yere, bir amaca varmak olanaklı değildir. Çünkü politika düşündürmektir. Sorunlara çözüm bulmak için düşündürmektir. Bunu yadsımak, yasaklamak ise, insan olmanın temel özelliği olan, sorunlara çevreye uyararak değil, çevreyi çözümlere uydurarak uyum sağlamak olan, insanoğlunun en az beş bin yıllık geleneğine karşı çıkmaktır. Politika, çözüm yolu önerme sanatıdır.

SANAT DEDİK

Politikanın bir sanat olduğunu kanıtlamak, doğrusu zor bir iştir. Konumuz açısından bunu şöyle açıklayabiliriz. Her sağlıklı insan ölmeyeceğine inanır, kendini ölümsüz sanır. Oysa insanlar ölürler. Ölümlülere ölmeyecekleri güvencini vermek politikadır. Bu, insanlara umut verme sanatıdır. Gelecek günlerin bu günden daha iyi olacağı umudunu verme sanatıdır. Çünkü insanlar umutsuz yaşayamazlar. Her bireyin içinde, ruhsal benliğinde, bir şeyler başaracağı inancı yatar. Atasözünün belirlediği gibi, "her yiğidin gönlünde bir aslan yatar." öyle ise soralım, bu aslanlar hep mi yatar? Hiç uyanıp da, bu işte benim sorumluluk ve görevlerim nelerdir diye sormazlar mı?

KÜÇÜK GÖREVLER

Bireyler, hep kendilerinin başrolde olduğu düşler görürler. Oysa başrolde olanların pek çoğu kavgayı, çoğunlukla yitirmişlerdir. Bunu örneklemek için ülkemizin yakın geçmişteki politikacılarının bir bölümüne bir göz atmak yeterlidir. Eğer varsa talih, onlara bir kez olanak tanımıştır. Romalıların söylediği gibi Vae Victim (yenilenlere ölüm). Oysa küçük sanılan görevleri, barışçı ve halktan yana görevleri üstlenenler, onlar hiç kutsanmamış, alkışlanmamışlardır. Yenilmemişlerdir de. Peki, kim kazanacaktır? Büyük laf edenler mi, küçük de olsa hizmet üretenler, emek verenler mi?

İNSAN SEVGİSİ, İNSAN YİTİKLERİ

Ülkemizin mutluluğu için demokrasi yönetiminin önkoşul olduğunda, sağda, solda ve ortadaki politikacıların görüş birliği içinde oldukları görünüyor. Herkesin demokrasi anlayışının ayrı ayrı olduğu da gözlenebiliyor. Oysa demokrasi, yöntem olarak tektir. Ayrıca, demokrasinin bir eğitim, yetişme sorunu olduğu da anımsanmalıdır. Eşine, çocuklarına, astlarına, öğrencilerine demokrat bir tutum takınamayanların, ülke için, kendileri ne söylese söylesin, demokrat olamayacakları ortadadır. Belki, okuyucuyu şaşırtacak bir noktaya geliyoruz. Demokrat olmayan bir ülkede, bir toplumda, etkili-yararlı bir sağlık hizmeti de olamaz. Çünkü sağlık hizmetini politikasız vermek ne denli olanaksız ise, sağ-sol politikası ile vermek de o derecede olanaksızdır. Çünkü hastalık ve ölüm sağcılara, solculara, ortadakilere gelirken siyasal görüş ayrımı tanımaz. Sağlığın politikası insanların sağlık düzeylerini daha da yükseltmek, onları hastalıklara karşı korumak, bu olanaklı olmazsa iyileştirip esenlendirmek politikasıdır. İşte, yurttaşların istediği, sağın-solun karılaşmayacağı sağlık politikası budur.

İnsanlar sağlıklarının değerini de, sıklıkla sağlıklarını yitirdikten sonra anlarlar. Tıpkı, siyasal haklarının değerini, bu haklarını yitirdikten sonra anlamaları gibi. Bir beklenmedik durum yaratılmaz mı? İnsanlarımız hem sağlıklarını hem de doğuştan kazandıkları demokratik haklarının değerini, bunları yitirmeden anlayamazlar mı? Değerli bir şeyin değerini, onu yitirince anlamak bir yazgı mıdır?

İNSAN, YAZGISINI KENDİSİ YAZAN TEK CANLIDIR

İnsanın, insanoğlunun ne olduğuna ilişkin sayısız tanımlama yapılmıştır. Bunların hemen tamamı yakını, şu ya da bu açıdan doğrudur. Kanımızca, en doğrularından birisi, insanoğlunun yazgısını yaratan tek canlı olduğu biçimindeki tanımlamadır. İnsanoğlu düzen kurar, düzen yıkar, kurduğu düzenin tutsağı, yıktığı düzenin özlemcisi olan tek canlıdır. İnsanoğlunun tutsağı olduğu düzen mi, özlemcisi olduğu düzen mi hakçadır? Bu sorunun her zaman geçerli olacak bir yanıtı yoktur. Yanıt insanın doğasında, düşünen-gelişen-olgunlaşan ve değişen insan doğasındadır. Dolayısı ile soruya günübürlük bir yanıt vermek olası değildir. Yanıt, insanoğlu geliştikçe değişecek, gelişecektir. Bu soru ne olabilir? Bu soru, sağlık ve demokrasinin geleceği ne olacak biçimindedir. Belki daha da

doğrusu, bu soru, sağlıklı demokrasinin nasıl kurulabileceği biçimindedir. Çünkü zaman içinde gelişip yükselen yalnız bu iki değerdir. Altın ve mark değil. İnsanlar altın ya da markla her şeyi satın alabilirler. Alınamayacak iki şey sağlık ve demokrasidir.

SAĞLIKSIZ DEMOKRASİ, DEMOKRASİZ SAĞLIK OLMAZ

Yüzeysel düşünüldüğünde, yazımızın başında da belirttiğimiz gibi, demokrasi ile sağlığın ilişkisini kurmak zordur. Bu zorluğu aşmaya bir tek cümle yetebilir. Bireyler, topluluk ve toplumlar demokrasi olmaksızın hangi haklarını alabiliyorlar ki, sağlık haklarını alsınlar? Sağlıklı bir ortamda doğup sağlıklı bir yaşam sürmek, gerek duyulduğunda da etkin bir sağlık hizmeti almak, insanlarımızın doğuştan kazandıkları bir haktır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri kendi yurttaşlarına bu hakkı, uluslararası anlaşmaları onaylayarak vermişlerdir. Birleşmiş Milletler Anayasası'nı onaylayarak da, yurttaşlarına demokratik bir yönetim sözü vermişlerdir.

Şimdi soralım, “Nerede verilen sözler? Nerede sağlık hizmeti, nerede demokrasi?”

SAĞLIK VE GÜVENLİK DEMOKRASİDEN GEÇER

Ülkemizin geçmiş on yıllarda ve günümüzde yaşadığı anarşi ve terör olaylarında, 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlüklerin neden olduğu yolunda sıklıkla eleştiriler yapılmıştır. Özgürlüğün, demokrasinin terör getirdiği savına katılmak olanaklı değildir. Demokrat bir ülke konuşan bir ülkedir, insanların (varsa) aralarındaki sorunları çözümlenmelerinin tek güvenli yolu da budur. 1961 Anayasasına karşın, insanlarımızın konuşup hak aramalarını engellemiş isek ne olacaktı? Düşüncenin özünde taşıdığı gizilgüç (potansiyel enerji) başka yollarla ortaya çıkmayacak mıydı? Çıktı da. Ama şiddeti seçerek çıktı. Kuşkusuz bu yol yanlıştı. Ama unutulmamalıdır ki, yanlışı "bir şeyler yapmak isteyenler" yapar. Bir şeyler yapmak isterken yanlış yapanların tümünün art niyetli olduğunu düşünmek ise, insana güvenle bağdaşan bir tutum değildir. Art niyetli oldukları bilinenlerin karşısında bile, devlet, yalnız hoşgörülü değil, aynı zamanda insanca davranmalıdır. Çünkü bunun tersi normatif hukuk, ya da daha çok halkın kullandığı söyleyişle, intikam duygusudur. Bu duygu ne ihsana, ne de devlete yaraşır. Ünlü bir düşünür "Bağışlarsanız bağışladığınız insanın üstünde, yücelirsiniz. Öç alırsanız öç aldığınız kişinin düzeyine inersiniz" demiştir.

SONUÇ

Sonuç açıklıkla ortadadır. Demokrat olmayan bir toplum da, diğer haklar gibi, sağlıklı doğup sağlıklı yaşama hakkını da elde etmek olası değildir. Gene de akılda tutulmalıdır ki, susan toplum değil, konuşan toplum demokrat toplumdur, haklarını almaya daha yatkın olan toplumca, demokrat olan toplumdur. Çünkü demokrasi, temelde bir katılım rejimidir. Yönetime etkin bir katılımın olmadığı yerlerde insanlar doğuştan kazandıkları sağlık haklarına da kavuşamazlar. Anayasalar yazsa bile.

GÜNÜMÜZDEN 2000 YILINA HERKES İÇİN SAĞLIK

Dünya Sağlık Günü, 7-Nisan-1981

BİR ADALET SORUNU

Anil Agarwal*

"Herkes için Sağlık" kavramı tıbbi sistemden, çok, günümüzde anlaşıldığı "biçimiyle gelişimi, yani insan topluluklarının bir başkasının kendileri için düşündüğü bir "geleceği" pasif bir biçimde kabul edecekleri düşüncesini söz konusu eder. Söz konusu, olan kendi gelecekleridir, buna kendileri karar ve biçim vermelidirler.

Sağlığın herkese verilebilmeğini istemek, açık bir biçimde zenginler ve yoksullar diye ayrılmış olan dünyada en azından bir sosyal adalet istemektir. Zengin ve yoksulları birbirinden ayıran uçurum daha da büyümüş ve belki de günümüzde tüm insanlık tarihinin hiç bir zaman görmediği ölçüde derinleşmiştir.

Ölüm oranları genellikle bir ülkenin sağlık düzeyinin en iyi göstergeleri sayılmaktadır. Fakat DSÖ'nün gerçekleştirdiği dünya sağlık koşulunun son değerlendirmesi akıl almayan bir durumu gözler önüne sermektedir. Bir şok üçüncü dünya ülkesinde, ölüm oranları artık azalmamaktadır. Bazılarında bir artış eğilimi bile göstermektedir. Birçok gelişmekte olan ülkede çocuk ölümleri tüm ölümlerin %50'sini oluşturduğundan, çocuk ölüm oranlarında azalma büyük ölçüde çocuk ve bebek sağlığının iyileştirilmiş olmasına bağlıdır denebilir.

Fakat DSÖ'nün değerlendirmesinin de gösterdiği gibi çocuk ölüm oranları da duranlaşmıştır. Aynı zamanda dünyanın ayrıcalıklı bölgelerinde kaydedilen düşük seviyedeki çocuk ölüm oranları, yüksek seviyedeki çocuk ölümü olan bölgelerdekinden daha hızlı bir biçimde azalmaktadır. Bu yüzdende sağlıklı toplumlar ile diğerleri arasındaki uçurum daha da genişlemektedir.

DSÖ Genel Müdürü Dr.Halfdan Mahler, şöyle diyor: "Dünya ölçüsünde sağlık yönünden belli bir iyileşme gözlemlenmektedir". Fakat Afrika'nın bazı ülkelerinde yeni doğmuş bir bebeğin ancak %50 büyüme şansı var ise, dünya nüfusunun gecekondulu ve kırsal bölgelerinde yaşayan beşte dördü örgütlü hiç bir sağlık hizmetinden yararlanamıyor ise, gelişme yolundaki ülkelerde 3 kişiden ancak biri sağlıklı bir sudan yararlanabiliyor ise gelişmeden, ilerlemeden nasıl söz edilebilir?"

* Anil Agarwal (Sağlık ve gelişimi üzerine birçok makale yazmış bağımsız bir gazeteci)

YAYGIN HASTALIKLAR

Günümüzde *Wchereria bancrofti*'nin yol açtığı filariosa 250 milyon, *onchocercose* ya da "ırmak körlüğü" adı ile bilinen bir diğer filarien enfeksiyona 30 milyon, *schistosomiase*'ada 200 milyon kişi yakalanmış durumdadır. Her yıl 150 milyon dolayında yeni sıtma olgusu saptanmaktadır. Toplam sıtmalı sayısının ise daha da yüksek olduğu sanılmaktadır. Burada söz konusu olan tropikal bölge ülkelerindeki insanları ilgilendiren binlerce hastalıktan yalnız bir kaçıdır. Soyut rakamlarla anlatıldığında durumun ağırlığı pek anlaşılammaktadır. Başka bir biçimde söylenirse dururu belki daha kolay anlaşılacaktır: Sovyet Rusya'nın tüm nüfusunun filarioza yakalandığını, Birleşik Devletlerin tüm nüfusunun idrarlarında *schistosomiase* yüzünden kan bulunduğunu; Japonya, Malezya ve Filipinlerin toplam nüfusuna eşdeğer bir nüfusun sıtma yüzünden terleyip titrediğini ve İran'ınki kadar bir nüfusun da ırmak (nehir) körlüğüne yanlanmış olduğunu düşünelim.

Üçüncü dünyada her yıl 5 milyondan fazla çocuk ishalden ölmektedir. Bu rakam her yıl Birleşik Devletler, İngiltere, Fransa, İsveç ve Hollanda da doğan çocukların tümüne eşittir. Gelişmiş ülkelerde ishal pek önemli bir hastalık sayılmamakta ve hiç kimse bundan ölmemektedir.

Kuşku yoktur ki ister politik, ister sosyal ya da ekonomik nedenli olsun bu durum böyle sürüp gidemez. Neyin yürümediğini kendi kendine sormaya başlayan 3. dünyanın sağlık bakanlarının sıkıntısı, değişiklik yapılması için artan baskılardan kaynaklanmaktadır. Sağlık örgütleri niçin nüfusun çoğunluğunun gereksinimini yanıtlayamıyor? Nasıl olur da gelişme yolundaki ülkelerde devletin bu kadar gurur ve bu kadar masrafla yetiştirdiği sağlık uzmanları en gerekli oldukları yerlerde, yani köylerde ve gecekondu bölgelerinde çalışmaktan kaçınırlar? Kaynaklar, sorunu çözmek için gerekli düzeye nasıl çıkarılabilir?

TEMEL GEREKSİNİM

Ekonomi planlamacıları sağlığın yalnız bireylerce istenen bir şey olmadığını anlamaya başlamışlardır. Bireylerin, sınırlı kaynakları tüketenler değil, ekonomik olarak üretici olmaları isteniyorsa sağlık her toplumun temel hakkı olmalıdır. Örneğin sıtma yok edilmeseydi dünyanın birçok bölgesinde yeşil devrim gerçekleştirilemezdi. Sıtmanın yeniden arttığı her yerde tarım üretimi tehdit edilmektedir.

İngiltere'de Sussex gelişme incelemeleri enstitüsünün yaptığı araştırmalar, kırsal bölgelerdeki milyonlarca yoksul insan için herhangi bir hastalığın yılın bazı özel anlarında ekonomik bir yıkıma yol açabildiğini ve artan bir yoksulluk nedeni olabildiğini göstermektedir. Giderek artan topraksızlar genellikle ancak ürün kaldırma mevsiminde iş bulmaktadırlar. Aileyi besleyen o mevsimde hasta düşerse, bütün yıl boyunca aç kalacak olan ailenin tümü olacaktır.

Üzülerek belirtmek gerekir ki tarımsal çalışmalar özellikle muson bölgelerindeki ülkelerde hastalıkların en çok görüldüğü dönemlere rastlama eğilimindedir. İşte o zamandır sivrisinek ve diğer vektörler çoğalırlar, sıtma gibi hastalıklar yayılır ve dizanteri, ishal gibi sudan geçen hastalıklar büyük bir artış gösterirler. Bu, aynı zamanda kötü iletişim nedeni ile kırsal bölgelerdeki sağlık örgütlerinin en az etkin olduğu dönemdir. Böyle bir anda ortaya çıkan ağır bir hastalık, toprağı olmayan bir ailede yoksulluğa yol açlar. Hastayı iyileştirmek için aile belki de tek zenginliğini (varlığını), örneğin: mandasını satmak zorunda kalacaktır ve mandası olmaksızın kazanç yolları öylesine azalacaktır ki, bu aile hayvanını yeniden satın almayı bile umut edemeyecektir.

Dünya Sağlık Assamblesinde alınan kararlarla dünya ulusları 2000 yılına kadar herkes için sağlığın gerçekleştirilmesini istediler. Bununla birlikte büyük sorun hep aynı kalmaktadır: Kuzey-Güney diyalogu çıkmazdayken, gelişmiş kuzeyin kaynaklarının yoksul güneye büyük ölçüde aktarılması ümit bile edilmezken, güneyine kendi öz kaynakları sınırlı iken, bu amaca nasıl varılacaktır?

ÇÖZÜM

Kaynak eksikliğine karşın bir çıkış yolunun bulunduğunu ve çözümün tıbbi teknik yapının kökten değiştirilmesinde, ulusların ve toplulukların kendileri için daha büyük sorumluluk duymasında ve sağlık anlayışının yeni bir tanımının yapılmasında olduğunu düşünen uzmanlar çoktur. Zengin ülkelerde ve zengin ülkelerin etkisi sonucu yoksul ülkelerde sağlık, çoğu zaman tedavi edici hizmetler, doktorlar, hastaneler ve pahalı teknoloji ile karıştırılmakta ve bir süpermarketten alınabilen bir tüketim maddesi sayılmaktadır. Paranızı ve hastalığınızı bir doktora götürüyorsunuz, doktor da onu reçeteye yazdığı bir ilaçla değiştiriyor. Ve böylece hastalıklarınızın her biri için bir ilaç gerekmektedir. Tedavi edici hekimliğe verilen önem, çoğu zaman zengin ülkelerde bile toplumun önemli bir kesiminin ulaşamayacağı teknokratik bir sağlık sistemi yaratmıştır. Bu da, kişinin kendi sağlığını sürdürmedeki etkinliğini çok azaltmaktadır. "2000 yılına kadar herkes için sağlık" hareketi kişilerin üstlenebilecekleri ve önemli görev alacakları bir sağlık sistem bulmaktan ibarettir. Dünyanın hangi ülkesinde olursa olsun, tüm sağlık hizmetlerinin yarısından fazlası aile içinde verilmektedir. Topluluklar kendi sağlıklarının sorumluluklarını üstlenebilirler. Öyleyse bunun araçları kendilerine verilmelidir. Sağlık örgütlerinin desteği, ancak özel bilgiler gerektiğinde gereklidir. Topluluklar; kötü beslenme, kötü hijyen, içilmez su ve uygun olmayan konut, teknik tıbbi yapının çözümlenmede etkisiz kaldığı ve hastalığın kökenini oluşturan benzeri sorunların üstesinden gelebilirler. Çoğu zaman ekonominin diğer kesimlerinde aranması gereken hastalığın kökenlerine yönelmeksizin yoksulları tedavi etmeye girişmek, Guatemala'da temel sağlık hizmetlerinde önemli bir kişiliği olan Dr.Carroll Behrhorst'un dediği gibi "Atlantiği çay kaşığı ile boşaltmaya girişmekle eş anlamlıdır", tedavi edilenler yeniden hasta olmaktadırlar.

TOPLULUĞUN GÖREVİ

"Herkes için sağlık" hareketinin öncülerinden biri olan Dr.H. Mahler topluluğun katılımı kavramının ateşli bir yandaşıdır. Bunun olanak içinde olduğuna inanmaktadır. Dr.H. Mahler şöyle demektedir: "Sıtma savaş çerçevesinde, her tür teknokratik ilkelerle donatılmış köyleri dolaştık". "Dünyanın bütün paralarını bir araya getirebilir ve gerekli lojistiği kurabilirsek bu ilkeler tümü ile geçerlidir. Bu yapılamazsa bu ilkelerin de hiç bir değeri yoktur. Niçin topluluklar klorokini dağıtma sorumluluğunu kendileri üstlenmesinler? Neden kendi evlerinde ensektisit püskürtmesi sorumluluğunu üstlenmesinler. Köylüler bahçelerinde ensektisit kullanmaktadırlar; daha karmaşık tarımsal savaş işlerine de girişebilmektedirler".

Fakat topluluğun bu katılımını sağlamak için sayı sız batıl inançlar ortadan kaldırılmalıdır. Hekimlik "biliminin yarattığı ve hastayı 'bağımlı bir durumda tutan yeni boş inançlar, bilgisizlikten ve okuma yazma bilmemeden ileri gören boş inançlar gibi ortadan kaldırılmalıdır. Tıp ve tıbbi teknolojiye herkes erişebilmelidir.

Sağlık uzmanları da, sağlık sorunlarında çok sektörlü bir yaklaşımı kabul etmelidirler. Nasıl sağlık, ekonomik gelişmeye katkıda bulunuyorsa, bir toplumun sosyal ve ekonomik koşulları da toplumun sağlığına katkıda bulunmaktadır. Dünya yoksullarının sağlığı işsizlik, ekonomik yoksulluk, temel imadde azlığı, eğitim düzeyinin düşüklüğü, sağlık ve konut koşullarının kötülüğü, yetersiz beslenme, girişim eksikliği ve sosyal uyumsuzluğun sonucudur. Sağlık sorunları yalnız tıbbi sorunlar değildir. Bu hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için geçerlidir. Trafik kazalarının, yaşlı kişilerin durumunun, tütünden zehirlenmenin ya da bebeklerin yetersiz beslenmesinin ortaya çıkardığı sorunlar, ne kadar gelişmiş olurlarsa olsunlar, yalnızca yeni tedavi merkezlerinin açılması ile çözümlenemez.

YENİLEŞTİRİCİ TASARILAR

Topluluğun katılmasını sağlama karan ve çok sektörlü bir yaklaşım ile temel sağlık hizmetleri arasında gerçekleştirilen yenileştirici yüzlerce projenin göstermiş olduğu gibi, yalnızca 6-7 dolar, bir topluluğun saflık durumunu; kökten değiştirebilir. Dünyanın değişik bölgelerinde ayrı çevre ve kültürlerde çalışanlarca gerçekleştirilen bu deneyler, bu günden yüz yılın sonuna kadar "Herkes için sağlıklı gerçeğe inanarak herkese güven vermiştir.

Ancak, bu amaca erişmek için dünya ulusları sağlık sektörüne bugün verilen kaynakları önemli ölçüde artırmalı ve bu kaynakların daha iyi bir dağılımına özen göstermelidirler. Günümüzde dünya, sigara için, Çin'de içinde olmak üzere üçüncü dünyada tüm kamu ve özel sağlık örgütlerinin harcadığının hemen hemen 2 katını harcamaktadır. Çin dışında, dünyanın en yoksul 67 ülkesinde sağlık örgütlerinin tümünün harcadığından daha fazlasını zengin ülkeler, Dünya Sağlık Örgütü'nün yararsız, sakinleştirici adını verdiği,

Trankilizanları satın almak için harcamaktadır. Birçok ülke sağlığa gayri safi milli hasıllarının %1'den daha azını ayırmaktadır. Umulmaktadır ki bu ülkeler sağlık sektörüne verilen payı % 2-3 dolayına; çıkaracaklardır. Bu kaynakların eşit dağıtılması daha az önemli değildir. Birçok ülkede, başlıca kentli zengin nüfusa hizmet veren, başkentte bulunan bir hastane, ulusal sağlık bütçesinin hemen hemen yarısını yutmaktadır.

Asya ülkelerinin kent hastanelerinde bir hastaya gerekli ilaçları sağlamak, kırsal bölgede bir temel sağlık hizmetleri kliniğinde bir kişiyi tedavi etmekten ortalama 15 kez daha pahalıdır. Pahalı ilaçlar kent hastanelerinde gereksiz yere sık sık yazılmaktadır. Oysa buna eşit bir harcama ile köylerde hiç bir hizmetten yararlanmayan birçok sıtmanın tedavisi yapılabilir.

HAREKETE GEÇME CESARETİ

Bugünkü sağlık örgütü içinde çıkarı olan herkesin "Herkes için sağlık" hareketini bir tehdit olarak görecekları ve buna karşı koyacakları açıktır. Bazı eleştiriciler "Herkes için sağlığın" tanımını istemekte ve amaca ulaşamayacağını söylemektedirler. Teknokratik bir dille bu türden toplumsal istekleri tanımlamak çoğu zaman güçtür. Ancak bu tanımlar eyleme geçmenin gerçekten bir on koşulu mudur? Tam tanımda ısrar edenler, genellikle sağlıklı kişilerdir. "Herkes için sağlık" hareketinin amacı, sağlık düzeyi ne olursa olsun toplumun her üyesine toplumsal, kültürel ve ekonomik açıdan doyum sağlayıcı yaşam sürdürmeyi sağlayacak sağlık hizmetine kavuşturulmasıdır.

Dünyanın bugünkü sağlık durumu tanımlar üzerine kavga etmekle değiştirilemez. Cesaret, inanç ve kesin, kökten ve üzerinde düşünülmüş önlemleri almak gerekmektedir. Hükümetlerin toplumsal adalet ve karar almada desantralizasyon üzerinde ısrar etme cesaretini bulmaları gerekir; sağlıkla ilgili sanayiler kardan daha çok sağlık getiren ürünler üretme cesaretini bulmalıdırlar. Uzmanlar bildiklerini topluluklarla paylaşma cesaretini göstermeli ve toplulukların bildiklerinden yaralanmaya hazır olmalıdırlar. Yoksul topluluklar ayağa kalkma ve var olan sağlık yapısına meydan okuma cesaretini kendilerinde bulmalıdırlar.

"Herkes için sağlık" kavramı tıbbi sistemden daha çok bugün anlaşıldığı biçimiyle gelişmeyi amaçlamakta insanın kendileri için bir başkasınca düşünülen bir geleceği pasif olarak beklemekte oluşlarını tartışma konusu etmektedir. Çünkü toplumların kendi gelecekleri söz konusudur. Buna karar ve yön vermek kendilerine düşmektedir. Bu kararı kendileri verdikleri zaman "Herkes için sağlık" gerçekleştirilmiş olacaktır. Herkes için sağlığın hala bir düş olduğu açıktır ve bir düş olarak da kalabilir. Ancak tarihin bu kritik anında bundan daha geçerli bir düş de yoktur.

SAYIN YARGIÇ

Mahkemenizin ilk celsesinde yazılı olarak sunduğum ifademde belirttiğin gibi biz Milletvekillerine, ölüm cezasının tıp meslek ahlak kurallarına aykırı olduğu ve ceza yasasından çıkarılması gerektiği görüşünde olduğumuz konusunda mektup yazdık. Sayın Savcının iddia ettiği gibi bildiri yayınlamadık.

Böyle bir mektup yazmakta haklı olduğumuzu iki yönden açıklayabilirim. Hekimlerin amacı kişiler arasında ayırım yapmadan herkesin hayatını korumaktır. Biz değil bir sanığın, harpte bir düşman askerinin yaşaması için de uğraş veririz. Hekimlerin üyesi olduğu ve yasalarımızın hekimlik mesleğini yüceltmekle görevli kıldığı Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi üyelerinin de insanları ölümden korumak görevleridir. Bizim için kişinin kanserden mi öldüğü, asılarak mı öldürüldüğü fark etmez. Yaşam daima kutsaldır. Konuyu Birliğimizin görüş bildirme hakkı yönünden de ele almak gerekirse 1982 Anayasasının 2. maddesi Devletimizi insan haklarına saygılı, demokratik, sosyal bir hukuk devleti olarak saptıyor. Böyle bir devlette insan haklarının başında yaşam hakkı gelir.

Aynı zamanda demokratik bir düzende herkes birey olarak veya toplu olarak ülkenin sorunları konusunda görüş bildirme hakkına sahiptir. Bu nedenle biz ölüm cezasının kaldırılmasını istemekle yalnız görevimizi yapmadık, Anayasanın bize verdiği bir hakkı kullandık. Anayasanın bu hükmüne aykırı yasa hükümleri var ise bir an önce kaldırılmalıdır.

Sayın Savcı, hakkımızda dava açtığı günden beri düşünüyorum. Hükümet ne için bizi mahkemeye verdi? Bayramdan önce Sayın Adalet Bakanı'nın bir gazetede yayınlanan beyanatını okuyunca kuşku keskinleşti. Sayın Bakan da ölüm cezasına karşı imiş. O halde bu dava, siyasi amaçla açtırılmış bir davadır. Hükümet derneklerin, birliklerin, sendikaların memleket sorunları ile ilgilenmesini ve parlamento üzerinde, halk üzerinde ağırlıklarını duyurmalarını istemiyor. Böyle demokrasi olmaz. Türk Tabipleri Birliği gibi güçlü ve önemli bir kuruluşu mahkemeye vererek yüreklere korku salmak istiyor.

Hükümet haksız bir dava açarak ülkemizin yurt dışında itibarını da zedeledi. Yabancı hekimler ve tıp kuruluşlarından sayısız mektup alıyoruz. Bu bizi hem üzdü, hem sevindirdi. Sevindik, çünkü bütün dünya Türkiye'de bağımsız ve adaletine güvenilir sivil mahkemeler olduğunu görecektir.

Demokratik haklarımızı kullandığımız ve görevimizi olan bir işi yaptığımız için açılan davanın reddi ile beraatımıza karar vermenizi diliyorum.

Sanıklardan Nusret Fişek, Nevzat Eren, Ragıp Çam geldiler. Diğer sanıklar gelmediler ve sanık, vekillerinden Av. Ahmet Tahtakılıç, Önder Sav, Haluk Ünsal geldiler; açık olarak duruşmaya devam olundu.

İddia makamından soruldu:

9.7.1986 tarihli mütalaamı tekrar ediyorum dediler. Sanıklar vekillerinden soruldu: 22.8.1986 tarihli savunmamızı aynen tekrar ediyoruz, dediler.

Sanıklara son sözleri verildi: Bir diyecekleri olmadığını söylediler.

Dosya tetkik edildi duruşmaya son verildi.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

İddianamede sanıkların 28.9.1935 tarihli toplantıda ölüm cezalarının kaldırılması hususunda bildiri hazırladıkları ve hazırladıkları bu bildiriye Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar ve Milletvekillerine gönderilmesine karar verdikleri, Bildiriye hazırlayıp uygulamaya geçtikleri anlaşıldığından Türk Tabipler Birliği Yöneticileri olan sanıkların Dernekler Yasasının 77.maddesi gereğince cezalandırılmaları istenmiştir.

Dernekler Kanununun 44.maddesinde bildirinin nasıl yayınlanacağı hükme bağlanmıştır.

Türk Tabipler Birliği Genel Başkanının imzasını taşıyan ve gönderildiği anlaşılan belge bildiri mahiyetinde değildir. Dernekler Kanunu madde 44'ün unsurları mevcut değildir.

Bildiri mahiyeti taşımayan yazıda bildiri şeklini almayan kararda idam cezasına ve bu cezanın infazında hekime görev verilmesinin karşısında olduklarını dile getirmişlerdir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle hekim olan sanıkların idama ve idam cezasının infazı sırasında hekimin bulundurulmasının karşısında olmaları Dernekler Kanununa göre gaye dışı faaliyet olarak mütalaa edilmemiştir.

Açıklanan nedenlerle tüm sanıkların mesnet suçtan beraatlarına,

Temyizi kabil olmak üzere talebe uygun olarak, sanıklardan Nusret Fişek, Nevzat Eren ve Ragıp Çam ile sanık vekilleri Av. Ahmet Tahtakılıç, Önder Sav, Haluk Ünsal'ın yüzlerine karşı verilen karar (Diğer sanıklar vs vekillerinin giyaplarında) alenen ve usulen tefhim kılındı.

26. 9. 1986

"Sağlık hizmeti özel girişime açık olmakla birlikte, temelde bir "kamu hizmetidir". Bu hizmetlere kamunun katkısı kesinlikle arttırılmalıdır. Başka bir söyleyişle devlet sağlık hizmetlerine daha çok kaynak ayırmalıdır. Bu gerçeği 200 yıl önce John Peter Frank "Devletlerin en büyük zenginliği halklandır" diyerek dile getirmiştir. Oysa halk sağlığı öğretim üyelerinin önemli bir bölümü "Herkes kendi evinin önünü süpürmeli", "her şeyi devlet yapamaz, halk sorunlarını kendisi çözümlemelidir", "herkesin hekimini seçme hakkı vardır" yolundaki temelsiz ve inançsız görüşlerden yanadır. Bu yaklaşıma verilmesi gereken yanıt:

...eğer en büyük zenginliklerinin, halkın, sağlık sorunlarını çözemiyor, bu görevi kabul etmiyorlarsa, bu devlet adı verilen aygıt neye yaramaktadır?"